

OBS translationQuestions

Toleo. 4.1

[sw]

Haki miliki na leseni.

OBS translation Questions

Tarehe: 2018-04-10

Toleo.: 4.1

Iliyochapishwa na: Door43

Open Bible Stories

Tarehe: 2017-12-18

Toleo.: 4.1

Iliyochapishwa na: Door43

License

Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

This is a human-readable summary of (and not a substitute for) the [license](#).

You are free to:

- **Share** — copy and redistribute the material in any medium or format
- **Adapt** — remix, transform, and build upon the material

for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Under the following conditions:

- **Attribution** — You must attribute the work as follows: "Original work available at <https://door43.org/>." Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.
- **ShareAlike** — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.

No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

Jedwali la Yaliyomo

OBS translation Questions	5
1. Uumbaji	5
2. Dhambi Inaingia Ulimwenguni	11
3. Gharika	15
4. Agano la Mungu na Abrahamu	20
5. Mtoto wa Ahadi	24
6. Mungu anamjalilia Isaka	28
7. Mungu Anambariki Yakobo	31
8. Mungu anamuokoa Yusufu na Familia yake.	35
9. Mungu Anamwita Musa	41
10. Mapigo Kumi	46
11. Pasaka	50
12. Kutoka	53
13. Agano la Mungu na Israeli	58
14. Kuzunguka Jangwani	63
15. Nchi ya Ahadi	68
16. Wakombozi	73
17. Agano la Mungu na Daudi	79
18. Ufalme Uliogawanyika	85
19. Manabii	89
20. Kuchukuliwa Mateka na Kurudi	95
21. Mungu Anaahidi Ujio wa Masihi	100
22. Kuzaliwa kwa Yohana	105
23. Kuzaliwa kwa Yesu	108
24. Yohana Anambatiza Yesu	112
25. Shetani Anamjaribu Yesu	115
26. Yesu Anaanza Huduma yake.	118
27. Simulizi ya Msamaria Mwema	122
28. Kijana Tajiri Kiongozi	126
29. Simulizi ya Mtumishi Asiye na Huruma.	130
30. Yesu Anawalisha Watu Elfu Tano	133
31. Yesu Atembea Juu ya Maji	136
32. Yesu Amponya Mwanamume Aliyepagawa - pepo na Mwanamke Mgojwa	139
33. Simulizi ya Mkulima	144
34. Yesu Anafundisha Mambo Mengine	147
35. Habari za Baba mwenye Huruma	151
37. Kubadilika Sura	156
37. Yesu Amfufua Lazaro kutoka Wafu	159
38. Yesu Anasalitiwa	163
39. Yesu Anashitakiwa.	168
40. Yesu Anasulubiwa	173
41. Mungu Anamfufua Yesu kutoka katika Wafu	177
42. Yesu Anarudi Mbinguni	180
43. Kanisa Linaanza	184
44. Petro na Yohana Wamponya Ombaomba	189
45. Stephano na Filipo	192
46. Paulo Anakuwa Mkristo	197
47. Paulo na Sila wakiwa Filipi	201

48. Yesu ndiye Masihi aliyeahidiwa:	206
49. Agano Jipya la Mungu	211
50. Yesu Anarudi	217
Washiriki	223
OBS translationQuestions Washiriki	223
Open Bible Stories Washiriki	223

OBS translationQuestions

1. Uumbaji

01:01

Hivi ndivyo mwanzo wa kila kitu ulivyotokea. Mungu aliumba ulimwengu na vitu vyote katika siku sita. Maana nchi ilikuwa giza na tupu, na hakuna kilichokuwa kimeumbwa. Lakini Roho ya Mungu ilikuwa juu ya maji.

Kila kitu kilichopo ulimwenguni kilitokea wapi?

Mungu aliumba vitu vyote.

Umechukua muda gani Mungu kuumba vitu vyote?

Siku sita.

01:02

Ndipo Mungu akasema, "Na iwe mwanga." Na ikawa hivyo, Mungu aliona kuwa mwanga ni mzuri na akauita mchana, na akatenganisha kutoka giza, akauita usiku. Mungu aliumba mwanga siku ya kwanza ya uumbaji.

Mtazamo wa Mungu ulikuwaje kwa vitu alivyoviumba mwisho wa kila siku?

Alisema ilikuwa nzuri.

01:03

Siku ya pili ya uumbaji, Mungu alisema na kuumba anga juu ya dunia. Aliumba anga kwa kutenganisha na maji ya juu kutoka maji ya chini.

01:04

Siku ya tatu, Mungu alisema na kutenganisha maji na nchi kavu. Nchi kavu akaiita "dunia," na maji akayaita "bahari." Mungu aliona kila kitu alichokiumba ya kuwa ni chema.

Mtazamo wa Mungu ulikuwaje kwa vitu alivyoviumba mwisho wa kila siku?

Alisema ilikuwa nzuri.

01:05

Ndipo Mungu akasema, "Nchi izee aina zote za miti na mimea." Na ndivyo ilivyotokea. Mungu aliona kila kitu alichokiumba ni chema.

Mtazamo wa Mungu ulikuwaje kwa vitu alivyoviumba mwisho wa kila siku?

Alisema ilikuwa nzuri.

01:06

Katika siku ya nne ya uumbaji, Mungu alisema na kuumba jua, mwezi na nyota. Mungu aliviumba ili kuleta mwanga duniani na kuonesha mchana na usiku, nyakati na miaka. Mungu aliona alichokiumba ni chema.

Mtazamo wa Mungu ulikuwaje kwa vitu alivyoviumba mwisho wa kila siku?

Alisema ilikuwa nzuri.

01:07

Siku ya tano, Mungu alisema na kuumba vitu vyote viishivyo majini na ndege wote. Mungu aliona kuwa ni vyema, na akavibariki.

Mtazamo wa Mungu ulikuwaje kwa vitu alivyoviumba mwisho wa kila siku?

Alisema ilikuwa nzuri.

01:08

Siku ya sita ya uumbaji, Mungu alisema, "Na iwe wanyama wa aina zote katika nchi." Na ilitokea kama Mungu alivyosema. Wengine walikuwa wa shambani, wengine wa kutambaa na wa porini. Na ilitokea kama yeye alivyotamka. Na Mungu aliona kwamba ilikuwa ni vyema.

Mtazamo wa Mungu ulikuwaje kwa vitu alivyoviumba mwisho wa kila siku?

Alisema ilikuwa nzuri.

01:09

Ndipo Mungu akasema, "Na tumfanye mtu kwa mfano wetu kuwa kama sisi. Watakuwa na mamlaka juu ya dunia na wanyama wote."

Kwa njia gani Mungu alimfanya mtu kuwa tofauti na wanyama?

Alimfanya mwanadamu kwa sura yake na kwa mfano wake.

Mungu alisema nini utakuwa wajibu wa wanadamu?

Wangukuwa na mamlaka juu ya dunia na juu ya wanyama ili kuwajali.

01:10

Mungu alichukua vumbi, akamfanya mtu, na akapulizia uhai ndani yake. Akamwita Adamu kwa jina lake. Akatengeneza bustani ya Edeni akamweka aishi humo, na aitunze.

Mungu alifanyaje mtu wa kwanza?

Mungu alichukua vumbi la ardhi

Mtu huyo aliishije?

Mungu akapulizia uhai ndani yake

Jina la mtu huyo lilikuwa nani?

Adamu

Mungu alimuweka wapi Adamu?

Katika bustani ambayo Mungu alipanda.

01:11

Katikati ya bustani, Mungu alipanda miti miwili muhimu- mti wa uzima na wa ujuzi wa mema na mabaya. Mungu alimwambia Adamu anaweza kula aina zote za miti isipokuwa mti wa ujuzi wa mema na mabaya. Kama akila tunda la mti huu, atakufa.

Mti gani muhimu ambao adamu hakuruhusiwa kula?

Mti wa ujuzi wa mema na mabaya.

Nini kitatokea kama Adamu angekula kutoka mti wa ujuzi wa mema na mabaya?

Atakufa.

01:12

Mungu alisema, "Si vyema mtu kuwa peke yake." Lakini hakuna hata mnyama mmoja aliyeweza kuwa msaidizi wa Adamu.

Kwa nini Adamu alikuwa "peke yake" wakati kulikuwa na aina zote za wanyama?

Wanyama hawakuweza kuwa "msaidizi" kwa Adam.

01:13

Ndipo Mungu alimletea Adamu usingizi mzito. Akatoa ubavu mmoja kwa Adamu na kutengeneza mwanamke na akamleta kwake.

Mungu alimfuumba mwanamke?

Alimuumba kutoka ubavu wa Adamu

01:14

Adamu alipomwona, alisema, "Angalau! Huyu ni kama mimi! Ataitwa 'mwanamke' maana ametoka kwa mwanaume." Kwa maana mwanaume atamwacha baba na mama yake watakuwa pamoja na mkewe.

Jina la 'mwanamke' linamaanisha nini kwa Adamu?

Iimaanisha kwamba alikuwa ameumbwa kutoka kwa mwanaume.

Nini kusudi la mwanaume kuwa na mke?

Wanapaswa kuwa mwili moja.

01:15

Mungu aliumba mwanamke na mwanaume kwa mfano wake. Akawabariki akasema, "zaeni watoto na wajukuu mkaijaze dunia." Mungu aliona kila kitu alichokifanya ni chema sana, na alifurahishwa sana na kila kitu. Hii ilitokea katika siku ya sita ya uumbaji wake.

Tathmini ya Mungu ya uumbaji ilikuwa nini wakati alipomaliza?

Ilikuwa nzuri sana.

01:16

Siku ya saba ilipofika, Mungu alikuwa amemaliza kazi yake. Hivyo Mungu alipumzika katika kila alichokifanya. Aliibariki siku ya saba akaifanya takatifu kwa sababu katika siku hii alipumzika. Hivyo ndivyo Mungu alivyoumba ulimwengu na kila kitu ndani yake.

Mungu alifanya nini siku ya saba?

Alipumzika na kuibariki siku ya saba na kuitakasa.

2. Dhambi Inaingia Ulimwenguni

02:01

Adamu na mke wake waliishi kwa furaha katika bustani nzuri ambayo Mungu aliwaandalia. Hawa wawili hawakuvaa nguo, lakini hawakuona haya kwa sababu hakukuwa na dhambi duniani. Mara nyingi walitembea katika bustani na kuongea na Mungu.

Kwa nini Adamu na Hawa hawakuwa na aibu kwamba walikuwa uchi?

Hakukuwa na dhambi duniani.

02:02

Lakini kulikuwa na Nyoka mwerevu katika bustani. Alimuuliza mwanamke, "Je, ni kweli kwamba Mungu aliwaambia msile matunda ya mti wowote katika bustani?"

Swali gani la kwanza Nyoka alimuuliza Hawa?

Je, kweli Mungu alikuambia usile matunda kutoka kwenye mti wowote katika bustani?

02:03

Mwanamke akajibu, "Mungu alisema twaweza kula matunda ya miti yote ya bustani isipokuwa matunda ya mti wa ujuzi wa mema na mabaya." Mungu alisema, "mukila au kugusa matunda ya mti huo, mtakufa."

Mti gani ambao Adamu na mke wake hawaku ruhusiwa kula?

Hawakula mti wa ujuzi wa mema na mabaya.

Mungu alisema nini kitatokea kama Adamu na mkewe walikula kutoka mti wa ujuzi wa mema na mabaya?

Amesema tutakufa.

02:04

Yule Nyoka akamjibu mwanamke, "Hiyo sio kweli! Hamwezi kufa. Mungu anajua kwamba pindi mtakapokula mtakuwa kama Mungu kwa kujua mema na mabaya kama ajuavyo."

Nini Nyoka alisema ni sababu Mungu hakutaka wao kula matunda?

Akasema Mungu amewadanganya kwasababu Mungu hataki nyinyi mujue mambo kama anavyojua yeye.

02:05

Mwanamke aliona kuwa matunda yalikuwa mazuri na yalionekana kuwa matamu. Pia alitaka kuwa na hekima, hivyo alichuma tunda akala. Kisha akampa mume wake aliyekuwa pamoja naye, naye pia akala.

Kwa nini mwanamke alikula matunda?

Aliona kwamba yalikuwa mazuri na matamu, na alitaka kuwa mwenye hekima.

Je, Adamu na mkewe walilazimishwa kula matunda?

Hapana, walichagua kwa uhuru kula matunda na kumdhalau Mungu.

02:06

Mara macho yao yakafunguliwa, na wakagundua kwamba walikuwa uchi. Wakajaribu kuficha miili yao kwa kushona majani ili kujifanyia nguo.

Nini walifanya mwanamume na mwanamke walipogundua kwamba walikuwa uchi?

Walikusanya majani pamoja ili kufanya nguo.

02:07

Ndipo Adamu na mke wake wakasikia sauti ya Mungu akitembea katika bustani. Wote wakajificha. Mungu akamwita mwanaume, "Uko wapi?" Adamu akajibu, "Nimekusikia ukitembea katika bustani, nikaogopa kwa kuwa ni uchi, hivyo nikajificha."

02:08

Kisha Mungu akamuuliza, "Ni nani aliyekuambia kuwa u uchi? Je, umekula tunda nililokuambia usile?" Mwanaume akajibu, "wewe ulinipa huyu mwanamke, naye amenipa tunda." Ndipo Mungu akamuuliza mwanamke, "Umefanya nini?" Mwanamke akajibu, "Nyoka alinidanganya."

Mwanaume alijibuje wakati Mungu alipomuambia kuhusu dhambi yake?

Alimlaumu mwanamke

Mwanamke alijibuje wakati Mungu alipomuambia kuhusu dhambi yake?

Alimlaumu Nyoka.

02:09

Mungu akamwambia Nyoka, "Umelaaniwa! kwa tumbo lako utaenda na utakula mavumbi. Wewe na mwanamke mtakuwa maadui, watoto wake na watoto wako watakuwa maadui pia. Uzao wa mwanamke utakuponda kichwa, nawe utamgonga kisigino chake."

Laana ya Mungu kwa nyoka ilikuwa nini?

Utatambaa kwa tumbo lako, na wazazi wa mwanamke watavunja kichwa chako.

02:10

Mungu akamwambia mwanamke, "Nitaongeza uchungu wakati wa kuzaa kwako. Hamu yako itakuwa juu ya mume wako, naye atakutawala."

Laana ya Mungu kwa mwanamke ilikuwa nini?

Utakuwa na uchungu wakati wa kuzaliwa, na ingawa hamu yako itakuwa kwa mume wako, naye atakutawala.

02:11

Mungu akamwambia mwanaume, "Umemsikiliza mke wako na hukunitii mimi. Sasa ardhi imelaaniwa, na utafanya kazi kwa bidii ili upate chakula. Na kisha utakufa, na mwili wako utarudi katika uchafu." Mwanaume akamwita mke wake jina Eva, akimaanisha "Mtoa uhai," kwakuwa atafanyika mama wa watu wote. Na Mungu akawavalisha Adamu na Eva mavazi ya ngozi ya Wanyama.

Laana ya Mungu kwa mwanaume ilikuwa nini?

Utafanya kazi kwa bidii ili upate chakula, na utakufa na kurudi mavumbini.

02:12

Kisha Mungu akasema, "Kwakuwa sasa wanadamu wamekuwa kama sisi kwa kujua mema na mabaya, wasiruhusiwe kula tunda la mti wa uzima wakaishi milele." Hivyo Mungu aliwafukuza Adamu na Eva kutoka katika bustani nzuri ya Edeni. Mungu akaweka Malaika wenye nguvu kwenye malango ya bustani ili kuzuia mtu yeyote asile matunda ya mti wa uzima.

Mungu aliwazuiaje Adamu na Hawa kuishi milele?

Aliwafukuza nje ya bustani na kulinda mlango kwa malaika wenye nguvu.

3. Gharika

03:01

Baada ya muda mrefu, watu wengi waliishi katika ulimwengu. Nao walikuwa waovu na wenye vurugu. Hali ilikuwa mbaya sana hata Mungu akaaamua kuwaaangamiza kwa mafuriko.

Kwa nini Mungu aliamua kuharibu ulimwengu?

Watu walikuwa wamekuwa waovu sana na wenye ukatili.

Mungu alipangaje kuharibu ulimwengu?

Angeweza kutuma mafuriko

03:02

Lakini Nuhu alipata neema machoni pa Mungu. Kwa sababu alikuwa ni mwenye haki miongoni mwa waovu. Mungu alimjulisha Nuhu kuhusu mpango wake wa kutuma mafuriko kwa wanadamu. Akamwambia Nuhu atengeneze Safina.

Kwa nini Nuhu alipata kibali machoni pa Mungu?

Alikuwa mtu mwenye haki.

03:03

Mungu alimwambia Nuhu atengeneze Safina yenye urefu wa meta 140, upana wa meta 23, na urefu kwenda juu meta 13.5. Nuhu alijenga Safina yenye ghorofa tatu, vyumba vingi, madirisha pamoja na paa kwa kutumia mbao. Nayo Safina ilikuwua na uwezo wa kumtunza Nuhu, familia yake na kila aina ya wanyama kwa yale mafuriko.

Mungu alimwambia Nuhu afanye nini?

Atengeneze safina.

Kusudi la mashua ilikuwa nini?

Kumtunza Nuhu, familia yake na kila aina ya wanyama wa ardhi wakati wa mafuriko.

03:04

Nuhu alimtii Mungu. Yeye pamoja na watoto wake watatu wa kiume waliijenga Safina kama Mungu alivyo waagiza. Na kwa vile Safina ilivyokuwa kubwa, ilichukua miaka mingi kukamilika. Vile vile Nuhu aliwapa watu angalizo juu ya mafuriko yajayo, akawasihi wamrudie Mungu, lakini hawakumwamini.

Watu wengine walichukuliaje wakati Nuhu alipowaambia kwamba mafuriko yatakuja?

Hawakumuamini.

03:05

Pia Mungu alimwamuru Nuhu na familia yake, akusanye chakula cha kutosha kwa ajili yao na wanyama. Na kila kitu kilipo kamilika, Mungu akamwambia Nuhu na mke wake, watoto wake watatu wa kiume, na wake zao waingie ndani ya Safina. Jumla yao ilikuwa watu wanane.

03:06

Mungu akatuma kwa Nuhu wanyama na ndege wawili wawili dume na jike, waingie katika Safina ili waokolewe na gharika. Mungu alituma wanyama wengine saba madume na saba majike wa kila aina ya wanyama, watakao tumika kwa ajili ya sadaka ya kuteketezwa. Baada ya wote kuingia ndani ya Safina, Mungu mwenyewe akafunga mlango.

Ni wanyama gani waliingia ndani ya safina kabla ya gharika?

Mudume na majike wa kila aina ya mnyama, na madume saba na majike saba wa kila aina ya wanyama ambayo inaweza kutumika kwa ajili ya sadaka.

Ni nani aliyefunga mlango wa safina baada ya familia ya Nuhu na wanyama walipo ingia ndani

Mungu alifunga mlango

03:07

Mvua ikaanza kunyesha, na kunyesha, na kunyesha. Ilinyesha kwa siku arobaini usiku na mchana bila kukata! Maji yalizidi kuongezeka na kuijaza dunia yote. Kila kitu katika dunia kilifunikwa na maji, hadi milima mirefu zaidi ilifunikwa.

Ilinyesha kwa muda gani?

Siku arobaini usiku na mchana.

03:08

Kila kitu kilichoishi katika aridhi kilikufa, isipokuwa watu na wanyama waliokuwa katika Safina ndiyo walio salia. Safina ilielea juu ya maji na vyote vilivyokuwa ndani ya safina havikuzama.

Maji ya gharika yalifikia kina ulefu gani ?

Ilifunika kila kitu duniani kote, hata milima mirefu.

Nini kilichotokea kwa kila kitu kilichoishi kwenye ardhi?

Kila kitu kilikufa.

03:09

Baada ya mvua kukata, Safina ilielea kwenye maji kwa muda wa miezi mitano, na baadaye maji yalianza kupungua. Hatimae siku moja Safina ikatulia juu ya mlima, wakati huo maji yalikuwa bado yameenea duniani kote. Na miezi mitatu baadaye, vilele vya milima vilianza kuonekana.

03:10

Baada ya siku arobaini zaidi, Nuhu alimtuma Kunguru kwenda kutazama kama maji yamekauka. Lakini Kunguru alipopaa hakupata mahali pa kutua, kwani maji yalikuwa bado yameijaza nchi.

03:11

Baadaye Nuhu alimtuma njiwa. Lakini Njiwa pia hakupata mahali pa nchi kavu, hivyo alirudi kwa Nuhu. Wiki moja baadaye Nuhu alituma tena Njiwa, Safari hii njiwa alirudi na tawi la mzabibu mdomoni mwake! Hii ilionyesha kuwa maji yameanza kukauka, na miti imeanza kukua tena.

03:12

Nuhu alisubiri wiki moja zaidi akamtuma Njiwa kwa mara ya tatu. Wakati huu, Njiwa alipata mahali pa kutua na hakurudi kwa Nuhu. Maji yalikuwa yamekauka!

Nuhu alijuaje maji yalikuwa yameuka?

Alimtuma njiwa na hakuweza kurudi.

03:13

Miezi miwili baadaye, Mungu alisema na Nuhu, "wewe na familia yako na wanyama wote sasa mwaweza kutoka nje ya Safina. Mzae watoto na wajukuu muijaze nchi." Ndipo Nuhu na familia yake wakatoka nje.

Mungu alimwambia Nuhu na familia yake wafanye nini watakapo toka kwenye safina?

Aliwambia kuwa na watoto wengi na wajukuu na kujaza dunia.

03:14

Baada ya Nuhu kutoka nje ya Safina, Nuhu alimjengea Mungu madhabahu na akamtolea sadaka ya aina ya wanyama waliopaswa kutolewa sadaka. Mungu alifurahishwa na sadaka hiyo akambariki Nuhu pamoja na familia yake.

Jinsi gani Nuhu alimwabudu Mungu kwa jinsi gani baada ya kutoka nje ya safina?

Alijenga madhabahu na akatoa sadaka baadhi aina ya wanyama

03:15

Mungu aliahidi, "hata laani tena ardhi kwa sababu ya maovu wayafanyayo wanadamu, au kuharibu dunia kwa mafuriko. Japokuwa watu ni wenye dhambi tangu utotoni mwao."

Nini Mungu aliahidi kuwa hawezi kufanya tena?

Kulaani ardhi au kuharibu dunia kwa gharika

03:16

Mungu akatengeneza upinde wa mvua kama ishara ya ahadi yake. Kila upinde wa mvua unapotokea angani, Mungu akumbuke ahadi yake vilevile watu wake wakumbuke ahadi ya Mungu.

Mungu alifanya nini kama ishara ya ahadi yake?

Alifanya upinde wa mvua mbinguni.

4. Agano la Mungu na Abrahamu

04:01

Miaka mingi baada ya gharika, watu wakaongezeka sana juu ya nchi. Wakati huo wakiwa wanaongea lugha moja. Badala ya kuijaza nchi kama Mungu alivyoamuru, walikusanyika sehemu moja wakajenga mji.

Baada ya gharika, watu walijaza dunia kama Mungu alivyoamuru?

Hapana. Walikusanyika pamoja na kujenga mji.

Ni lugha ngapi tofauti zilikuipo duniani wakati huo?

Kulikuwa na lugha moja tu.

04:02

Walikuwa na majivuno na hawakujali kama Mungu alivyo sema. Wakajenga mji wakaweka mnara mrefu uliokaribia kufika mbinguni. Mungu akaona watu hawa wakiendelea kufanya uovu pamoja, watafanya matendo ya dhambi zaidi.

Ni kazi gani watu walifanya kwa pamoja badala ya kuijaza dunia?

Walianza kujenga mnara mrefu kufikia mbinguni.

04:03

Mungu akagawanya lugha zao zikatokea lugha nyingi. Wakatawanyika juu ya dunia yote. Na jina la ule mji ukaitwa Babeli kwa kuwa "hawakuelewana."

Mungu alifanya nini ili kuwafanya watu kuenea duniani kote?

Alibadilisha lugha yao katika lugha nyingi tofauti.

Uliitwa jina gani mji ambao walikuwa wanaujenga

Babeli

Jina 'Babeli' lina maana gani?

Changanyikiwa

04:04

Miaka mamia baadaye Mungu aliongea na mtu aitwaye Abrahamu. 'Toka katika nchi yako na jamaa zako uende mpaka nchi nitakayokuonesha. Nitakubariki na kukufanya taifa kubwa nitalikuza jina lako. Nitawabariki wakubarikio, Nitawalaani wakulaanio. Na katika wewe jamaa zote za dunia zitabarikiwa ."

Mungu alimwambia Abramam kufanya nini?

Mungu alimwambia Abrahamu kuondoka katika nchi yake na jamaa zake na kwenda nchi nyingine.

Mungu alimuahidi nini Abrahamu?

Aliahidi kumpa Abrahamu nchi yote aliyoweza kuiona, kulifanya jina lake kuwa kubwa, kufanya uwazao wake kuwa taifa kubwa, na kubariki familia zote duniani kupitia kwake.

04:05

Hivyo, Abrahamu akamtii Mungu. Akamchukua Sarai mkewe, na watumishi wake na mali zote alizokuwa nazo, akaenda mpaka nchi ile Mungu aliyomuonesha nchi ya Kanaani.

Abramu alienda nchi gani?

Nchi ya Kanaani.

04:06

Abrahamu alipofika Kanaani, Mungu akamwambia, "Tazama nitakupa nchi hii yote unayoiona wewe na uzao wako kuwa urithi wako." Kisha Abrahamu akaishi katika nchi ile.

Mungu alifanya ahadi gani kwa Abramumu juu ya Kanaani?

Mungu angewapa Abrahamu na uzao wake kama warithi.

04:07

Siku moja Abrahamu akakutana na Melkizedeki, kuhani mkuu wa Mungu aliye juu. Melkizedeki akambariki Abrahamu akasema, "Mungu Mkuu mmiliki wa mbingu na dunia ambariki Abrahamu." Abrahamu akamtotea Melkizedeki fungu la kumi toka katika mali alizonazo.

Melkizedeki alikuwa nani?

Alikuwa kuhani wa Mungu aliye juu sana.

Melkizedeki alifanya nini kwa Abramumu?

Alibariki Abramumu.

Abramumu alimpa nini Melkizedeki?

Sehemu ya kumi ya vyote alivyo navyo.

04:08

Abrahamu na Sarai waliishi miaka mingi bila kupata mtoto. Mungu Akasema na Abrahamu na kumuahidi tena kuwa atampa mtoto wa kiume na uzao mwingi kama nyota za angani. Abrahamu akaamini ahadi ya Mungu. Mungu akamwita Abrahamu mwenye haki kwa kuwa aliamini ahadi yake.

Mungu alimuahidi nini Abrahamu baada ya kuishi huko Kanaani kwa miaka mingi?

Abrahamu aatapata mtoto na uzao wako utakua mwingi kama nyota za angani

Kwa nini Mungu alisema Abrahamu alikuwa mwenye haki?

Kwa sababu Abrahamu aliamini ahadi ya Mungu.

04:09

Mungu akaweka tena agano na Abrahamu. Agano ni patano kati ya wawili. Mungu akamwambia "Nitakupa mtoto wa kiume kutoka katika mwili wako. Nitawapa uzao wako nchi ya Kanaani." Lakini Abrahamu bado alikuwa hajakata mtoto.

Agano ni nini?

Mkataba kati ya vyama viwili.

5. Mtoto wa Ahadi

05:01

Baada ya kuishi miaka kumi katika nchi ya Kaanani, Abraham na Sarai hawakuwa na mtoto. Sarai mke wa Abraham akamwambia, "kwa kuwa Mungu hajanipa mtoto nami ni mzee sana siwezi kupata mtoto. Mchukue Hajiri mjakazi wangu umwoe ili anizalie mtoto."

Kwa nini Sarai alidhani hawezi kuwa na watoto?

Alikuwa mzee sana.

Sarai alimwambia Abrahamu kufanya nini ili awe na mtoto?

Kumuoia mtumishi wake Hajiri, hivyo Hajiri angeweza kumpatia na mtoto.

05:02

Hivyo Abraham akamwoa Hajiri. Hajiri akapata mtoto wa kiume, Abrahamu akampa jina Ishmaeli. Lakini Sarai akamwonea wivu Hajiri. Alipotimiza umri wa miaka kumi na tatu, Mungu akaongea na Abrahamu.

Jina la mtoto wa Hajiri lilikuwa nani?

Ishmaeli.

Tatizo gani lilijitokeza kati ya Sarai na Hajiri?

Sarai akawa na wivu kwa Hajiri.

05:03

Mungu akasema, "Mimi ni Mungu mkuu. nitafanya agano pamoja nawe. "Kisha Abrahamu akasujudu. Pia Mungu akamwambia Abrahamu, "Utakuwa baba wa mataifa mengi. Nitakupatia wewe na uzao wako nchi ya kanaani kuwa miliki yao na nitakuwa Mungu wao milele. Nawe utawatairi wanaume wote wa familia yako."

Ni ahadi gani za agano ambazo Mungu alifanya kwa Abrahamu?

Abrahamu angekuwa baba wa mataifa, na Mungu atampa yeye na wazao wake nchi ya Kanaani.

Mungu alimwambia Abrahamu kufanya nini kama ishara ya agano kati yao?

utawatairi wanaume wote wa familia yako."

05:04

Mkeo Sarai, atapata mtoto wa kiume, atakuwa mtoto wa ahadi. Utamwita Isaka. Nitafanya Agano langu pamoja naye. Naye atakuwa taifa kubwa. Nitamfanya Ishmaeli kuwa Taifa kubwa pia. Lakini Agano langu litakuwa pamoja na Isaka. "Kisha Mungu akabadili jina la Abrahamu kuwa Ibrahimu, maana ya jina hilo ni "baba wa wengi." Mungu pia akabadili jina la Sarai kuwa Sara, maana yake "mtoto wa mfalme ."

Mungu alisema nani angekuwa mwana wa ahadi?

Isaka, mwana wa Sarai.

Mungu alisema nani atakuwa taifa kubwa?

Wote Isaka na Ishmaeli.

Jina jipya la Abrahamu, Ibrahimu, linamaanisha nini?

Baba wa wote.

05:05

Siku hiyo Abrahamu akawatairi wanaume wote wa nyumba yake. Baada ya mwaka mmoja, Ibrahimu alitimiza miaka 100 na Sara miaka 90, Sara akazaa na Ibrahimu mtoto wa kiume. Wakamwita jina lake Isaka kama Mungu alivyowaagiza.

05:06

Isaka alipokuwa kijana, Mungu akaijaribu imani ya Ibrahimu na kumwambia, "Mchukue, Isaka kijana wako wa pekee, na umuue kama sadaka ya kuteketezwa kwa ajili yangu. "Ibrahimu alimtii Mungu na kumwandaa kijana kwa ajili ya sadaka ya kuteketezwa.

Mungu alimwomba Ibrahimu afamnye nini Isaka wakati Isaka alipokuwa kijana?

Mungu alimwomba Abrahamu kumto Isaka sadaka kwaajiri yake.

Kwa nini Mungu alimwomba Ibrahimu kumtoa sadaka Isaka

Kujaribu imani ya Ibrahimu.

05:07

Ibrahimu na Isaka walipokuwa wakitembea kuelekea eneo la kutoa sadaka, Isaka akauliza. "Baba, kuni kwa ajili ya sadaka tunazo, lakini kondoo yuko wapi?" Ibrahimu akajibu. "Mungu atajipatia kondoo kwa ajili ya sadaka, mtoto wangu."

Ibrahimu alimwambia Isaka ni sababu gani hawakuwa na kondoo kwa ajiri ya sadaka?

Ibrahimu alisema Mungu atatoa kondoo kwa sadaka.

05:08

Walipofika eneo la kutoa sadaka, Ibrahimu akamfunga kijana wake Isaka na kumlaza juu ya mazabahu. Alikuwa anajiandaa kumwua kijana wake Mungu akasema, "Acha! Usimdhuru kijana! Sasa natambua unaniogopa mimi kwa sababu hukumwacha kijana kwa ajili yangu."

Je! Mungu alimtaka Abrahamu kumwua Isaka?

Hapana. Yeye alitaka tu kuona kama Ibrahimu angemtii.

05:09

Karibu naye, Ibrahimu akaona kondoo amejinasa kwenye kichaka. Mungu akampatia kondoo kuwa sadaka ya kuteketezwa badala ya Isaka. Ibrahimu kwa furaha akamtoa kondoo kuwa sadaka ya kutekezwa.

Mungu alitoa nini kama sadaka badala ya Isaka?

Alimtoa kondoo aliyekuwa kichakani.

05:10

Kisha Mungu akamwambia Ibrahimu. "Kwa sababu ulikuwa tayari kutoa kila kitu kwa ajili yangu hata kijana wako wa pekee, naahidi kukubariki wewe. Uzao wako utaongezeka zaidi kama nyota za angani. Kwa sababu umenitii mimi, familia zote ulimwenguni watabarikiwa kwa sababu ya familia yako ."

Mungu aliahidi kumfanyia nini Ibrahimu kwa sababu Ibrahimu amemtii?

Aliahidi kwamba uzao wa Ibrahimu utaongezeka zaidi ya nyota angani, na kwamba familia zote za ulimwengu zitabarikiwa kupitia familia yake.

6. Mungu anamjalia Isaka

06:01

Wakati Ibrahimu alipokuwa mzee sana, mtoto wake wa kiume, Isaka alikuwa amekuwa mtu mzima. Ibrahimu alimtuma mmoja wa watumishi wake kwenda katika nchi walioishi ndugu zake na Ibrahimu ili kumtafutia mke kwa ajili ya mtoto wake, Isaka.

Kwa nini Ibrahimu alimtuma mtumishi wake kurudi katika nchi ya jamaa za Ibrahimu?

Kurejesha mke kwaajiri mwanawe, Isaka.

06:02

Baada ya safari ndefu ya kwenda walikoishi ndugu zake na Ibrahimu, Mungu alimwongoza mtumishi wa Ibrahimu kwa Rebeka. Rebeka alikuwa ni mjukuu wa kaka yake na Ibrahimu.

Jinsi gani mtumishi alimtafuta Rebeka?

Mungu akampeleka kwake.

Rebeka alikuwa anahusikaje na Ibrahimu?

Rebeka alikuwa mjukuu wa ndugu wa Ibrahimu.

06:03

Rebeka alikubali kuiacha familia yake na kwenda pamoja na yule mtumishi wa Ibrahimu hadi nyumbani kwa Isaka. Na mara baada ya kufika huko, Isaka alimuoa Rebeka.

Je! Rebeka alilazimishwa kwenda na mtumishi kuolewa na Isaka?

Hapana, alikubali kwenda.

06:04

Baada ya muda mrefu, Ibrahimu alifariki na ahadi zote alizokuwa ameahidiwa na Mungu katika agano zilihamishwa kwa Isaka, mwanae. Mungu alikuwa ameahidi kuwa Ibrahimu atakuwa na uzao mwingi usiohesabika, lakini Rebeka, mkewe Isaka, hakujaliwa kuwa na watoto.

Ahadi gani za Mungu zilipitishwa kwa Isaka wakati Abrahamu alipokufa?

Ahadi zote ambazo Mungu alimfanyia Abrahamu, ikiwa ni pamoja na kwamba angekuwa na wazao mwingi.

Kwa nini inaonekana kuwa ahadi ya uzao isitoshe haikamilishwa kupitia Isaka?

Rebeka hakuweza kuwa na watoto.

06:05

Isaka alimwomba Rebeka. Mungu alimjibu na Rebeka akabeba mimba ya mapacha. Wale watoto wawili walikuwa wakishindana tumboni mwa Rebeka. Rebeka akamwuliza Mungu juu ya hicho kilichokuwa kikitokea tumboni mwake.

06:06

Mungu akamwambia Rebeka, " Mataifa mawili yatatokea kutokana na watoto wawili wa kiume walio tumboni mwako. Na kutakuwa na ushindani kati yao, na mtoto mkubwa atamtumikia mdogo."

Mungu alimwambia Rebeka nini kuhusu wanawe wawili wa mapacha kabla ya kuzaliwa?

Wangukuwa mataifa mawili, na mtoto mzee atamtumikia mdogo.

06:07

Na siku ile walipozaliwa watoto wa Rebeka, mtoto mkubwa alitoka akiwa mwekundu na mwenye nywele nyingi katika mwili wake; walimwita jina lake, Esau. Mtoto mdogo alizaliwa huku akiwa amekishikilia kisigino cha Esau, naye walimwita jina lake, Yakobo.

Jina la mtoto mkubwa alikuwa nani?

Esau

Jina la mtoto mdogo alikuwa nani?

Yakobo.

7. Mungu Anambariki Yakobo

07:01

Wavulana walipokomaa, Yakobo alipenda kukaa nyumbani, ila Esau alipenda kuwinda. Rebeka alimpenda Yakobo, ila Isaka alimpenda Esau.

07:02

Siku moja Esau alipotoka kuwinda, alikuwa na njaa sana, Esau alisema kwa Yakobo, "tafadhali naomba chakula ulichopika." Yakobo akajibu akamwambia, "kwanza nipe mimi haki yako ya mtoto mkubwa". Ndipo Esau akampa haki yake ya mtoto mkubwa."Hivyo Esau alimpa Yakobo chakula.

Yakobo, mtoto mdogo, alipataje haki za mtoto wa kwanza?

Esau alimpa Yakobo haki za mtoto wa kwanza baada ya kubadilishana na chakula.

07:03

Isaka alitaka kumpa Esau baraka zake. Kabla ya kufanya hivyo, Rebeka na Yakobo wamdanganya kwa Yakobo kujifanya kuwa Esau. Isaka alikuwa mzee na hakuweza kuona. Yakobo alivaa nguo za Esau na ngozi za mbuzi mikononi na shingoni.

Isaka alimtaka nani kutoa baraka zake rasmi?

Esau

Yakobo alimdanganya Isaka kumpa baraka?

Alijifanya kuwa Esau kwa kuvaa ngozi za mbuzi ili Isaka afikiri yeye alikuwa Esau.

07:04

Yakobo alikuja kwa Isaka akasema, "mimi ni Esau. Nimekuja ili kwamba unibariki." Isaka aliposikia harufu na kuhisi nywele za mbuzi na kunusa nguo, alidhani ni Esau na akambariki.

07:05

Esau alimchukia Yakobo kwa kuwa Yakobo alikuwa ameiba haki yake ya kuwa mkubwa na baraka zake. Hivyo alipanga moyoni mwake kumuua baada ya baba yao kufariki.

Kwa sababu Yakobo aliiba baraka za Esau, Esau alipanga kumfanyia nini?

Esau alipanga kumuua Yakobo baada ya kifo cha Isaka.

07:06

Rebeka alisikia mpango wa Esau. Yeye na Isaka walimtorosha Yakobo aende mbali akaishi na ndugu zake.

Isaka na Rebeka walifanya nini Rebeka aliposikia mpango wa Esau kumwua Yakobo?

Wakamtuma Yakobo mbali kwenda kuishi na jamaa za Rebeka.

07:07

Yakobo akaishi na ndugu zake Rebeka kwa miaka mingi. Katika kipindi hicho alioa na akazaa watoto wa kiume kumi na wawili na wa kike mmoja. Mungu akamtajirisha sana.

Nini kitamtokea Yakobo wakati wa miaka ishirini ijayo?

Alioa, akawa na watoto kumi na wawili na binti, na Mungu akamfanya awe tajiri.

07:08

Baada ya kuishi nje ya Kanaani kwa miaka ishirini, Yakobo alirudi nyumbani na familia yake, watumwa wake, na mifugo yake yote.

07:09

Yakobo aliogopa sana kwa sababu alidhani Esau bado alitaka kumuua. Akatuma makundi ya mifugo kwa Esau kama zawadi. Watumwa waliopeleka mifugo wakasema kwa Esau, "Mtumwa wako Yakobo anakupa wewe mifugo hii. Anakuja hivi karibuni."

Kwa nini Yakobo aliogopa aliporejea Kanaani?

Alidhani Esau atamuua.

Yakobo alifanya nini ili kupunguza hasira ya Esau?

Alipeleka kundi la wanyama kwa Esau kama zawadi.

07:10

Ila Esau alikuwa amemsamehe Yakobo, na walifurahi kuonana tena kila mmoja. Yakobo akaishi Kanaani kwa amani. Isaka akafa huko, Esau na Yakobo wakamzika. Ahadi za agano, Mungu alizomhaidia Ibrahimu kumpata zikatoka kwa Isaka kwenda kwa Yakobo.

Je, Esau bado alikuwa na hasira juu ya Yakobo?

Hapana, alikuwa amekwisha msamehe.

Yakobo alijiwekeza wapi kuishi?

Kanani.

Baada ya kifo cha Isaka, ni nani aliyepokea ahadi za agano ambazo Mungu alimpa Abrahamu kwanza?

Yakobo.

kupitia kutoka kwa Isaka kwenda kwa Yakobo

Ahadi zilitoka kwa Ibrahimu kwenda kwa mwanawe Isaka, na sasa kwa Isaka kwenda kwa mwanawe Yakobo. Esau hakupokeeahadi

8. Mungu anamuokoa Yusufu na Familia yake.

08:01

Baada ya miaka mingi kupita, Yakobo alipokuwa mzee sana, alimuagiza kijana wake aitwaye Yusufu, kuwatembelea kaka zake waliokuwa wakichunga mifugo ya baba yao.

08:02

Kwakuwa Yusufu alikuwa anapendwa sana na baba yake, na kwamba siku moja aliwahi kuota ndoto na akawasimulia kaka zake kwamba yeye atakuwa mtawala wao hapo baadae, kaka zake walimchukia. Hivyo, Yusufu alipofika kwa kaka zake, walimteka na wakamuza kwa watu wenye kufanya biashara ya watumwa.

Kwa nini ndugu zake Yusufu walimchukia?

Kwa sababu Yusufu alikuwa mwana kipenzi wa Yakobo, na kwa sababu Yusufu aliwahi kuota ndoto kwamba yeye atakuwa mtawala wao.

Ni jambo gani baya ambalo Yusufu alitendewa na ndugu zake?

Walimkamata na kumuza kwa wafanyabiashara wa watumwa.

08:03

Basi kaka zake na Yusufu walipotaka kurudi nyumbani, walikubaliana kwa hila kuzichanachana nguo za mdogo wao, Yusufu, kisha wakaziloweka kwenye damu ya mbuzi. Walipofika wakamuonyesha baba yao nguo hizo zenye damu, ili kumuaminisha kuwa kuna mnyama mkali wa porini amemrarua na kumuua Yusufu. Basi Yakobo aliposikia habari hiyo alimhuzunikia sana Yusufu.

Kaka zake Yusufu walimuelezae Yakobo juu ya kupotea kwake?

Wanaweka damu ya mbuzi kwenye vazi la Yusufu ili Yakobo afikiri mnyama wa mwitu alimua.

08:04

Na ndipo wale wafanyabiashara ya watumwa, wakamsafirisha Yusufu hadi nchi ya mbali sana iitwayo Misri. Nchi ya Misri ilikuwa maarufu na hodari kwa mambo mengi katika nchi za mwambao wa mto Naili. Yusufu akauzwa kama mtumwa katika nyumba ya afisa mmoja wa serikali ya misri aliyekuwa tajiri sana. Naye Yusufu akatumika kwa uaminifu sana katika nyumba ya bwana wake, na Mungu akambariki sana Yusufu.

Je, Mungu alimwacha Yusefu Misri?

Hapana. Katika kila jambo Yusufu alilofanya, Mungu akambariki.

08:05

Mke wa tajiri yake alimtaka Yusufu ili azini naye, lakini Yusufu alikataa ili asimkosee Mungu. Kisha baada ya hayo, yule mwanamke, mke wa tajiri, alikasirika sana, hata akamtuhumu Yusufu kwa kumsingizia ili Yusufu akamatwe na kufungwa gerezani. Hata hivyo, Yusufu aliendelea kuwa mwaminifu mbele za Mungu hata alipokuwa amefungwa gerezani, na Mwenyezi Mungu akambariki. Hata ilipotimia miaka miwili baadae, Yusufu alikuwa bado yumo gerezani, japo hakuwa na kosa lolote.

Kwanini Yusufu alipelekwa gerezani huko Misri?

Yusufu alikataa kulala na mke wa bwana wake, kwa hiyo alimshtaki kwa uongo.

08:06

Yusufu alikuwa bado yumo gerezani hadi miaka miwili baadae, japo hakuwa na kosa lolote. Siku moja nyakati za usiku, Farao, mfalme wa Wamisri, aliota ndoto mbili zikamsumbua sana mawazoni mwake usiku ule. Miongoni mwa washauri wake wote na wenye hekima, hapakuwa na mtu yeyote mwenye uwezo wa kutoa maana ya ndoto hizo.

08:07

Kwakuwa Mwenyezi Mungu alikuwa amemjalia Yusufu uwezo wa kipekee wa kutafsiri ndoto, Farao, mfalme wa Misri, aliamuru Yusufu aletwe kwake kutoka gerezani ili atoe maana halisi ya ndoto hiyo. Kwa kuongozwa na Mwenyezi Mungu, Yusufu akasimama mbele ya Farao kutafsiri ndoto zile akisema; "Wakati unakuja ambapo Mwenyezi Mungu ataruhusu pawepo na kipindi cha miaka saba ya mavuno mengi, itakayofuatiwa na miaka mingine saba ya ukame na njaa."

Je! Mungu alimpa Yusufu ujuzi gani?

Uwezo wa kutafsiri ndoto.

Nini maana ya ndoto ya Farao?

Mungu ataruhusu pawepo na kipindi cha miaka saba ya mavuno mengi, itakayofuatiwa na miaka mingine saba ya ukame na njaa.

08:08

Yusufu akateuliwa kuwa mtu wa pili kwa mamlaka katika nchi yote ya Misri, kwa kuwa Farao, mfalme wa Misri, alifurahishwa na kuvutiwa sana na Yusufu.

Namna gani Farao alimzawadia Yusufu baada ya Yusufu kutafsiri ndoto yake?

Alimfanya Yusufu kuwa mtu wa pili mwenye nguvu zaidi katika Misri.

08:09

Basi Yusufu akawatangazia watu wote wa Misri kujiwekea akiba ya chakula cha kutosha watakapovuna katika kipindi cha miaka saba ya mavuno mengi. Ilipowadia ile miaka saba mingine ya njaa, ndipo Yusufu akatumia sehemu ya akiba ya chakula kuwauzia watu ili kiwafae katika kile kipindi cha miaka saba ya njaa.

Yosefu alijiandaaje kwa njaa?

Yusufu aliwaambia Wamisri kuhifadhi chakula chakutosha wakati wa miaka saba ya mavuno, kisha akauza chakula kwa watu wakati wa miaka saba ya njaa.

08:10

Hali ya ukame na njaa, ikazidi kuwaathiri watu wengi wa Misri yenyewe na hata nchi ya Kanaani alikoishi Yakobo baba yake na Yusufu pamoja na familia yake.

08:11

Hivyo, Yakobo akawaagiza vijana wake wakubwa kwenda Misri kununua chakula. Walipokuwa walingojea zamu yao ya kununua chakula, Yusufu aliwaona kaka zake na akawatambua, ila wao walikuwa wamemsahau Yusufu.

Kwa nini kaka zake Yosefu walikwenda Misri?

Walikuja kununua chakula, kwa sababu njaa ilikuwa kali sana katika Kanaani pia.

08:12

Yusufu aliamua kufanya mahojiano nao akitaka kujua iwapo walikuwa wamebadilika kitabia, kisha akawaambia hivi: "msihofu ndugu zangu, mimi mnaeniona ndiye mdogo wenu Yusufu. Najua fika hamkuwa na nia njema na mimi mliponiuzua kama mtumwa, lakini Mwenyezi Mungu aliitumia nia yenu mbaya kwa ajili ya kusudi jema." Nawakaribisha muwe huru kuja kuishi hapa Misri ili niwatunze ninyi na familia zenu.

Kabla ya Yusufu kuwaambia kaka zake yeye alikuwa nani, kwa nini aliwajaribu?

Aliwajaribu ili kuona kama walikuwa wamebadilika.

Jinsi gani Mungu alisababisha mema kutoka kwa ndugu zake Yusufu kumuuzua yeye kama mtumwa?

Yusufu akawa mtawala mwenye nguvu katika Misri, na Mungu akamtumia kutoa chakula kwa familia yake na watu wengine wengi wakati wa njaa.

08:13

Ndipo kaka zake Yusufu waliporudi nyumbani kwao, Kanaani, walimpasha habari baba yao kuwa Yusufu , mwanae mpendwa bado yuko hai; Yakobo baba yake na Yusufu alijawa na furaha isiyo kifani.

08:14

Katika kipindi hicho, Yakobo alikuwa amekwisha kuwa mzee sana. Lakini akalazimika kuhamia katika nchi ya Misri yeye na familia yake yote. Hivyo, Yakobo akaishi pamoja na familia yake katika nchi ya Misri na kabla hajafariki akawapa mibaraka wanae wote, kila mmoja na mbaraka wake.

Yakobo alifanya nini baada ya kujua kwamba Yusufu alikuwa hai?

Alihamisha familia yake yote kwenda Misri.

08:15

Kama ambavyo Mwenyezi Mungu alikuwa amemuahidi Ibrahimu, maagano yote yakarithishwa kwa vizazi vyake yaani, Isaka, kisha Yakobo, na hatimaye watoto kumi na wawili wa Yakobo pamoja na uzao wao, ambao ndio wanaounda kabila kumi na mbili za Israeli.

Baada ya kufa Yakobo, ni nani aliyepokea ahadi ambazo Mungu alimpa Abrahamu?

Wana kumi na mbili wa Yakobo.

Je, uzao wa wana kumi na wawil wa Yakobo wakawaje?

Makabila kumi na mawili ya Israeli.

9. Mungu Anamwita Musa

09:01

Yusufu alipofariki, ndugu zake walidumu kuishi huko Misri. Wao pamoja na wazazi wao, kwa miaka mingi waliongezeka na walikuwa na watoto wengi. Kabila hilo waliitwa Waisraeli

---

09:02

Mamia ya miaka mingi ilipita, wakazidi kuongezeka. Wamisri walimsahau Yusufu na kazi nzuri alizozifanya kwa Wamisri. Wamisri waliwaogopa Waisraeli kwa kuwa walikuwa wengi na Farao wa kipindi hicho aliwafanya kuwa watumwa kwa Wamisri.

Kwa nini Wamisri waliogopa Waisraeli?

Kwa sababu kulikuwa na Waisraeli wengi.

Farao alifanya nini kwa Waisraeli kwa sababu aliwaogopa?

Aliwafanya kuwa watumwa wa Wamisri.

09:03

Waisraeli walitumikishwa na Wamisri kwa kazi ngumu kwa kujenga majumba na miji mikubwa. Ugumu wa kazi ulisababisha huzuni kimaisha. Bali baraka za Mungu ziliwazidishia watoto kwa wingi.

09:04

Farao aliona kuwa Waisraeli walikuwa wanazaa watoto wengi, aliamuru watoto wa kiume wauawe kwa kutupwa katika mto Naili.

Farao alijaribuje kuwazuia Waisraeli kuongezeka kwa idadi?

Aliamuru watoto wote wa kiume wa Israeli kutupwa katika Mto Nile.

09:05

Mtoto wa kiume alizaliwa na mama mmoja wa Kiisraeli. Wazazi wa mtoto huyo walimficha kwa muda walioweza.

09:06

Mtoto huyo alipokuwa hawezi kufichika tena, ili kumuokoa wazazi walimweka katika kikapu kieleacho na kukiweka katika majani kando ya mto Naili. Ili kujua kuwa ni jambo gani lingempata mtoto huko mtoni dada yake alikuwa akifanya uchunguzi.

Nini kilichotokea kwa mtoto wa kiume aliyekuwa kwenye kikapu katika mto?

Binti Farao alimwona, akamchukua kama mwanawe, akamwita Musa.

09:07

Mtoto wa kike wa Farao aliona kikapu na alichungulia ndani yake. Alipoona mtoto, alimchukua awe wake na kumwajiri mwanamke wa Kiyahudi amtunze. Bila kutambua, mama huyo mlezi ndiye alikuwa mzazi wa mtoto huyo. Mtoto alipoacha kunyonya alikabidhiwa kwa binti Farao naye akamwita jina lake Musa.

Nini kilichotokea kwa mtoto wa kiume aliyekuwa kwenye kikapu katika mto?

Binti Farao alimwona, akamchukua kama mwanawe, akamwita Musa.

09:08

Akiwa mtu mzima, siku moja Musa alimkuta Mmisri akimpiga mtumwa wa Kiisraeli. Na alijitahidi kumuokoa Mwisraeli mwenzake.

Musa alifanya nini ili kuwaokoa Waisraeli wenzake?

Alimua Mmisri aliyempiga, na kuuzikwa mwili wake.

09:09

Musa alimua Mmisri na kuuzika mwili wake akidhani kwamba hakuna mtu ambaye angemwona. Kumbe mtu mmoja alimwona akifanya kitendo hicho.

Musa alifanya nini ili kuwaokoa Waisraeli wenzake?

Alimua Mmisri aliyempiga, na kuuzikwa mwili wake.

09:10

Habari za mauaji zilipomfikia Farao, aliazimia kumuua Musa. Musa alitoroka kutoka Misri na kukimbilia nyikani ili kujiokoa na walinzi wa Farao.

Kwa nini Musa alipaswa kukimbia kutoka Misri?

Farao alipogundua kwamba alimua Mmisri, alitaka kumwua Musa.

Musa alienda wapi ili kumtoroka Farao?

Alikwenda jangwani.

09:11

Musa alikuwa mchungaji wa kondoo huko nyikani mbali na nchi ya Misri. Alioa huko na kuzaa watoto wawili wa kiume.

09:12

Siku moja Musa alikuwa akichunga kondoo wake, aliona kichaka kilichowaka moto bila kuteketea. Musa alisogea kuona vizuri, alipokaribia, Mungu alisikika akisema, "Musa vua viatu vyako. Ardhi uliyosimama juu yake ni takatifu".

Ni jambo gani lisilo la kawaida ambalo Musa aliloona wakati anachunga kondoo zake jangwani?

Aliona kichaka kilichowaka moto, lakini hakiteketei.

Mungu alimwambia nini Musa akiwa karibu na kichaka kilichowaka?

Mungu akasema, "Musa vua viatu vyako. Ardhi uliyosimama juu yake ni takatifu".

09:13

Mungu alimwambia Musa, "Nimeyaona mateso ya watu wangu. Ili kuwakomboa kutoka utumwani huko Misri, nitakutuma wewe kwa Farao ukawaondoe Waisraeli kutoka utumwani Misri. Nami nitawapa nchi ya Kanaani, niliyowaahidia Ibrahimu, Isaka na Yakobo."

Tunajuaje kwamba Mungu alikuwa akiwajali Waisraeli huko Misri?

Mungu akamwambia Musa, "Nimeona mateso ya watu wangu."

Mungu alimtuma Musa kufanya nini kwaajiri ya Waisraeli?

Mungu alimwambia aende kwa Farao na kuwaondoe Waisraeli kutoka utumwani Misri.

Nchi gani Mungu aliyosema angewapatia Waisraeli?

Nchi ya Kanaani, nchi ambayo Mungu aliwaahidi Ibrahimu, Isaka, na Yakobo.

09:14

Musa akauliza, watakapotaka kujua Ni nani aliyenituma kwao nisemeje? Mungu akasema, "MIMI NIKO AMBAYE NIKO. Waambie AMBAE NIKO amenituma. Mimi ni YEHOVA Mungu wa baba zenu Ibrahimu, Isaka na Yakobo. Jina langu ndilo hilo milele."

jina gani Mungu alisema atakuwa milele?

Yahwe

09:15

Musa hakutaka kwenda kwa Farao kwani aliogopa, kwa sababu alihofia kutoweza kuongea vizuri. Mungu alimruhusu Haruni nduguye amsaidie. Aliwaonya kuwa Farao atakuwa na moyo mgumu.

Mungu alimtuma nani kumsaidia Musa?

Mungu alimtuma kaka yake Musa, Haruni, kumsaidia.

Mungu aliwaambia Falao angeweza kuwajibu Musa na Haruni?

Farao angekuwa mkaidi.

10. Mapigo Kumi

10:01

Watu wawili ambao ni Musa na Haruni walimwendea Farao na kumweleza kwamba, "Mungu wa Israeli anasema hivi, waruhusu watu wangu kuondoka katika nchi ya Misri." Farao hakukubali, alichofanya ni kuongeza uzito wa kazi kuliko hapo awali.

Ni ujumbe gani wa Mungu ambao Musa na Haruni walimueleza Farao?

"Waruhusu watu wangu waondoke"

Farao alifanya nini aliposikia amri hii?

Aliwahimiza Waisraeli kufanya kazi ngumu zaidi.

10:02

Farao aliendelea kuwakatalia Waisraeli wasiondoke, kwa sababu hiyo Mungu alileta mapigo kumi kwa Wamisri ya madhara makubwa sana. Kwa kufanya hivyo Mungu alionesha kuwa yeye anao uwezo mkubwa kuliko Farao na miungu yote ya Wamisri.

Mungu alifanya nini wakati Farao alipokataa Waisraeli wasiondoke?

Alileta mapigo kumi kwa Wamisri

Mungu alimwonyesha Farao nini kupitia mapigo haya?

Kwamba yeye ni mwenye nguvu zaidi kuliko Farao na miungu yote ya Misri.

10:03

Mungu aliyabadilisha maji ya mto Naili kuwa damu. Pamoja na pigo kama hilo Farao hakutoa ruhusa kwa Waisraeli kuondoka katika nchi ya Misri.

Mungu aliyafanya nini maji ya mto Naili?

Mungu aliyabadilisha maji katika Mto Nile kuwa damu.

10:04

Mungu alileta vyura kuwasumbua Wamisri wote. Farao alimwomba Musa aombe ili vyura wasiendelee kuwepo. Lakini baada ya Musa kuomba na vyura kutoweka moyo wa Farao uliendelea kuwa mgumu asiwaruhusu Waisraeli kuondoka katika nchi ya Misri.

10:05

Kwa sababu hiyo Mungu alileta pigo la chawa. Zaidi ya hapo Mungu alileta nzi, pigo ambalo lilimfanya Farao kuwaita Musa na Haruni kuwaambia kuwa kama janga hilo wataliondoa watapewa ruhusa ya kuondoka katika nchi ya Misri. Musa alimwomba Mungu kuondoa janga la nzi na Mungu akawaondoa nzi wote. Hata hivyo moyo wa Farao ulikuwa mgumu asiwaruhusu Waisraeli kuondoka.

10:06

Mungu alileta pigo la ugonjwa kwa mifugo wa Wamisri kwamba mifugo iliugua na kufa. Hata hivyo Farao alikuwa kaidi kuweza kuwaruhusu Waisraeli kuondoka.

10:07

Ndipo Mungu akamwambia Musa kupeperusha majivu angani machoni pa Farao. Majivu hayo yalisababisha majipu yenye vidonda kwa Wamisri peke yake, Waisraeli hawakudhurika na majipu hayo. Mungu alimfanya Farao kuwa na moyo wa ukaidi na hivyo hakuweza kuwaruhusu Waisraeli kuondoka.

Nani aliyeathirika na pigo la vidonda vya ngozi?

Vidonda vilionekana kwa Wamisri, lakini sio kwa Waisraeli.

10:08

Baada ya janga la majipu, Mungu alileta mvua ya mawe iliyo haribu mazao na kuleta maafa kwa mtu yeyote aliyenyeshewa na mvua hiyo katika nchi ya Misri. Farao alionekana kujuta aliwaita Musa na Haruni na kusema, "nimefanya dhambi," sasa nitawaruhusu kuondoka. Musa alimwomba Mungu, mvua haikuendelea kunyesha.

10:09

Farao hata hivyo, hakuacha kutenda dhambi na moyo wake ukaendelea kuwa wenye ukaidi kwa kutowaachia uhuru Waisraeli kuondoka.

10:10

Kwa sababu hiyo Mungu alituma nzige wengi sana walioharibu mazao yote yaliyosalia na mvua ya mawe katika nchi ya Misri

---

10:11

Ndipo Mungu alileta giza totoro katika nchi ya Misri lillosababisha Wamisri wabakie majumbani mwao, wasitoke kwa muda wa siku tatu. Lakini mahali Waisraeli walipokuwa hapakuwa na giza.

Je, pigo la giza limeathiri kila mtu kwa usawa?

Hapana. Kulikuwa na giza walipokuwa wanaishi Wamisri, na kulikuwa na mwanga walipokuwa wakiishi Waisraeli.

10:12

Ingawa kulitokea mapigo tisa Farao hakukubali kuwaruhusu Waisraeli kuondoka. Kwa kuwa Farao hangeweza kusikiliza Mungu alikusudia kuleta pigo la mwisho. Pigo hili lingemfanya Farao kubadilisha mawazo yake.

Farao alijibu nini baada ya mapigo tisa ya kwanza?

Alikataa kuwaacha watu kuwa huru.

Mungu alifanya nini baada ya Farao kutokukubari mapigo tisa ya kwanza

Mungu alipanga kutuma pigo moja la mwisho.

Pigo la mwisho litafanya nini tofauti na yale tisa ya kwanza?

Litabadilisha mawazo ya Farao.

11. Pasaka

11:01

Mungu alimuonya Farao ikiwa hatawaruhusu Waisraeli kuondoka, ya kuwa atawaua wazaliwa wa kwanza wote wa kiume wa watu wa Misri na wa wanyama. Baada ya kusikia hayo Farao aliendelea kutomwamini wala kumtii Mungu.

Mungu alisema angewafanyia nini Wamisri ikiwa Farao hakuwaacha Waisraeli kuondoka?

Atawaua wazaliwa wa kwanza wote wa kiume wa watu na wa wanyama.

11:02

Mungu alifanya njia ya kuwaokoa wazaliwa wa kwanza wa kiume kwa yeyote atakayemwamini Yeye. Kila nyumba ya Israeli ilipaswa kuchagua mwanakondoo aliye mkamilifu na kumchinja.

Watu watawezaje kuwaokoa wazaliwawao wa kwanza?

Walipaswa kuchinja kondoo aliye mkamilifu na kupaka damu kuzunguuka milango ya nyumba zao.

11:03

Mungu aliwaelekeza Waisraeli kupaka damu ya Mwanakondoo kwenye milango yao, kuichoma nyama ya Mwanakondoo na kuila kwa haraka pamoja na mikate isiyowekewa amira. Vile vile Mungu aliwaambia mara baada ya kula wawe tayari kuondoka Misri.

Watu watawezaje kuwaokoa wazaliwawao wa kwanza?

Walipaswa kuchinja kondoo aliye mkamilifu na kupaka damu kuzunguuka milango ya nyumba zao.

Ni chakula gani cha pekee ambacho Mungu aliwaambia Waisraeli kula na kondoo aliyechomwa?

Mkate uliotengenezwa bila chachu.

Waisraeli walipaswa kuwa tayari kufanya nini wakati wa kula?

Kuwa tayari kuondoka Misri.

11:04

Waisraeli walitimiza yote waliyoagizwa na Mungu. Usiku wa manane Mungu alipita juu ya Wamisri wote na kuwaua wazaliwa wao wote wa kwanza wa kiume.

11:05

Nyumba zote za Waisraeli zilipakwa damu katika milango yake, hivyo Mungu alipita juu ya nyumba zao. Katika nyumba hizo wote waliokolewa. Walipona kwa sababu ya damu ya Mwanakondoo.

Mungu alifanya nini katika nyumba ambazo zilikuwa na damu milango?

Alipita juu ya nyumba hizo na kila mtu ndani alikuwa salama.

11:06

Wamisri hawakuamini wala kutii maelekezo ya Mungu. Hivyo basi Mungu hakupita juu ya nyumba zao. Akawauwa wazaliwa wao wa kwanza wa kiume.

hawakumuamini Mungu au kutii amri zake

Katika lugha zingine inaweza kuwa ya kawaida au ya wazi kusema, "hawakumuamini Mungu na hivyo hawakuitii amri zake."

hakupita juu

Hakuzipita nyumba zao. Bali alisimama katika kila nyumba na kuuu mwana wao wa kwanza.

11:07

Kila mzaliwa wa kwanza wa kiume wa Wamisri alikufa, tangu mzaliwa wa kwanza wa aliyekuwa gerezani mpaka mzaliwa wa kiume wa kwanza wa Farao. Wengi walilia na kuomboleza kwa ajili ya huzuni kubwa iliyowapata.

Ni wazaliwa wangapi wa kwanza wa Wamisri waliouawa?

Wote walikufa, ikiwa ni pamoja na mzaliwa wa kwanza wa Farao.

11:08

Usiku ule ule, Farao aliwaita Musa na Haruni na kuwaambia, "wachukueni Waisraeli muondoke haraka." Hata Wamisri pia waliwasihi Waisraeli watoke haraka.

Farao aliwaambia nini Musa na Haruni baada ya pigo hili?

"wachukueni Waisraeli muondoke haraka!"

12. Kutoka

12:01

Waisraeli walifurahia sana kutoka katika nchi ya Misri. Hawakuwa watumwa tena. Walikuwa wakienda katika nchi ya ahadi! Wamisri waliwapa Waisraeli chochote walichohitaji, hata dhahabu na shaba na mali zingine za thamani. Waliondoka na watu wa mataifa mengine waliomwamini Mungu wa Israeli.

Wamisri waliwapa nini Waisraeli walipotoka Misri?

Chochote walichoomba, hata dhahabu na fedha na vitu vingine vya thamani.

Nani mwingine aliyeondoka Misri na Waisraeli?

Baadhi ya watu wa mataifa mengine waliomwamini Mungu wa Israeli.

12:02

Mungu aliwaongoza Waisraeli kwa nguzo ya wingu iliyokuwa juu yao wakati wa mchana, ambayo wakati wa usiku ilibadilika na kuwa nguzo ya moto. Mungu alikuwa pamoja na Waisraeli na kuwaongoza. Walichopaswa kufanya ni kumfuata yeye pekee.

Mungu aliwaongozaje Waisraeli?

Na nguzo ya wingu wakati wa mchana na nguzo ya moto usiku.

12:03

Baada ya kipindi kifupi Farao na washauri wake walibadili mawazo na kutaka Waisraeli wawe watumwa wao tena. Mungu aliushupaza moyo wa Farao ili kwamba watu wajue kuwa yeye ni Mungu mmoja wa kweli, na wajue kwamba yeye, Yawe, ni mwenye uwezo mkuu kuliko Farao na miungu yake.

Kwa nini Mungu alimfanya Farao kuwa mkaidi na kuwafukuza Waisraeli?

Kuonyesha kwamba yeye ni Mungu Mmoja wa Kweli aliye na nguvu zaidi kuliko Farao na miungu yake.

12:04

Kwa hiyo Farao alilituma jeshi lake ili wawafuate Waisraeli ili kusudi waendeleo kuwa watumwa wao. Na Waisraeli walipotambua kuna majeshi ya Farao yanawafuata na ya kwamba mbele yao kuna Bahari ya Shamu, mioyo yao ilijaa hofu na wakaanza kulia, "kwa nini tumetoka Misri? Tutakufa!"

Wana waisraeli walifanya nini walipokuwa wamezingilwa kati ya Bahari na jeshi la farao?

Wakasema, "Kwa nini tuliondoka Misri? Tutakufa!"

12:05

Musa akawambia Waisraeli, "msiogope, kwa sababu Mungu atawapigania na kuwaokoa dhidi ya majeshi ya Farao. Kisha Mungu akamwambia Musa, waambie Waisraeli wasonge mbele kuelekea Bahari ya Shamu.

Musa aliwaambia nini wana Waisraeli ili kutulize hofu yao?

"Achni hofu! Mungu atawapigania leo na kuwaokoa."

12:06

Kisha Mungu akaiweka ile nguzo ya wingu kati ya Waisraeli na Wamisri ili Wamisri wasiwaone Waisraeli.

Mungu aliwazuia je Wamisri kuwaona Waisraeli jinsi walivyoanza kuwatoroka?

Akaweka nguzo ya wingu kati yao.

12:07

Mungu akamwambia Musa ainue mkono wake kuelekea kwenye Bahari na kuyagawanya maji. Ndipo Mungu akaleta upepo ulio sababisha kuyatenga maji ya Bahari upande wa kushoto na upande wa kulia na kukawa na njia kubwa katikati ya Bahari.

Mungu alimwambia Musa afanye nini ili kutengeneza njia ya wana Waisraeli kutoroka?

Mungu alimwambia ainue mkono wake juu ya bahari hivyo kwamba maji yangegawanyika.

12:08

Waisraeli walipita katika ile nchi kavu baharini wakiwa wamezungukwa na maji pande zote.

Wana Waisraeli waliwezaje kuvuka bahari?

Walitembea kwa njia ya nchi kavu.

12:09

Kisha Mungu akaiondoa ile nguzo ya wingu aliyoiweka ili kwamba Wamisri, waliokuwa wakiwafuata washuhudie vile ambavyo Waisraeli walivyokuwa wakikimbia. Wamisri wakaamua kuwafuatilia.

12:10

Kwa hiyo Wamisri wakawafuata Waisraeli kwa kupitia njia ile ya Bahari. Mungu akawatia hofu Wamisri na magari yao yakakwama. Ndipo Wamisri wakaambizana, "tukimbie maana Mungu anawapigania Waisraeli!"

Nini kilichotokea kwa Wamisri walipowafukuza Wana Waisraeli kupitia baharini?

Akawatia hofu Wamisri na magari yao yakakwama.

12:11

Baada ya Waisraeli wote kuvuka na kufika upande wa pili wa bahari, Mungu akamwambia Musa nyosha mkono wako tena. Alipotii, maji yalirudi kwenye sehemu yake na kuwafunika Wamisri wote waliokuwa wakiwafuatilia. Jeshi lote la Wamisri wakafa maji.

Mungu aliliangamiza vipi jeshi la Wamisri?

Maji yakawafunika Jeshi lote la Wamisri wakafa maji.

12:12

Waisraeli walipowaona Wamisri wamekufa, walimsifu Mungu na kuamini kuwa Musa alikuwa nabii wa Mungu.

Wana Waisraeli walifanyaje walipoona kwamba Wamisri walikufa?

Walimwamini Mungu na waliani kwamba Musa alikuwa nabii wa Mungu.

12:13

Waisraeli walifurahi sana vile ambavyo Mungu alivyo waokoa kutoka katika kifo na utumwa! Sasa walikuwa huru kumtumikia Mungu. Waisrali waliimba nyimbo nyingi kusherehekea uhuru wao na kumsifu Mungu kwa kuwa amewaokoa kutoka majeshi ya Wamisri.

Kwa nini Waisraeli waliimba na kumsifu Mungu?

Kwa sababu alikuwa amewaokoa kutoka kwa Wamisri.

12:14

Mungu aliwaamuru Waisraeli kuazimisha Pasaka kila mwaka kukumbuka jinsi Mungu alivyowapa ushindi dhidi ya Wamisri na kuwaokoa na utumwa. Walisherehekea kwa kuchinja mwanakondoo mkamilifu, na kumla pamoja na mikate isiyo na amira.

Mungu aliwaambia Waisraeli wafanye nini ili kukumbuka ushindi wake juu ya Wamisri?

Aliwaamuru kusherehekea Pasaka kila mwaka.

13. Agano la Mungu na Israeli

13:01

Baada ya Mungu kuwaongoza wana wa Israeli kupita bahari nyekundu, aliwaongoza kupitia nyikani hadi mlima ulioitwa Sinai. Mlima huu ndio mlima Musa alikiona kichaka kilichokuwa kikiwaka moto. Watu waliweka mahema yao pembezoni mwa mlima.

Mungu aliwaongoza wapi Waisraeli baada ya kuvuka Bahari Nyekundu?

Anawaongoza kwenye mlima unaitwa Sinai.

13:02

Mungu akasema na Musa na wana wa Israeli, "kama mtanitii na kulishika agano langu mtakuwa miliki yangu ya thamani, Makuhani wa Kifalme na taifa takatifu."

Mungu aliwaahidi Waisraeli kuwa watakuwaje kama watamtii?

Wangukuwa milki yake ya thamani, ufalme wa makuhani, na taifa takatifu.

13:03

Baada ya siku tatu, watu walipokuwa wamejiandaa kiroho, Mungu alishuka juu ya mlima Sinai kwa ngurumo na radi, moshi na sauti ya mvumo wa tarumbeta. Musa peke yake aliruhusiwa kupanda mlimani.

Ni ishara gani iliyoongozana na Mungu wakati aliposhuka Mlima Sinai?

Ngurumo, umeme, moshi, na sauti kubwa ya tarumbeta.

13:04

Kisha Mungu aliwapa Agano akisema, "Mimi ni Yawe, Mungu wako aliyekuokoa kutoka utumwani Misri. Msiabudu miungu mingine."

13:05

"Usijifanyie sanamu ya kuchonga wala usiabudu, kwa sababu mimi Yawe ni Mungu mwenye wivu. Msilitaje bure jina la Bwana Mungu. Ikumbukeni siku ya sabato na kuitakasa. Kwa maneno mengine, fanya kazi kwa siku sita na siku ya saba ni sabato ya kupumzika kunikumbuka mimi."

13:06

Waheshimu Baba yako na Mama yako, usiue, usizini, usiibe., usiseme uongo, usimtamani mke wa jirani yako, nyumba yake au chochote kilicho chini ya milki yake.

13:07

Ndipo Mungu akaandika amri kumi katika mbao mbili za mawe akampa Musa. Vilevile Mungu alitoa sheria na amri nyingi na miongozo ya kufuata. Ikiwa watu wataziti sheria hizo, Mungu aliwaahidi kuwalinda na kuwabariki. Kama hawatamtii, Mungu angewaadhibu.

Mungu angewafanya nini Waisraeli ikiwa hawakuzitii amri zake?

Atawaadhibu

13:08

Mungu aliwapa Waisraeli maelekezo ya kina ya namna hema alivyota liwe. liliitwa hema la kukutania, na lilikuwa na vyumba viwili vilivyogawanywa kwa pazia kubwa. Kuhani Mkuu peke yake aliruhusiwa kuingia kwenye chumba nyuma ya pazia. Kwa sababu Mungu aliishi humo.

Mungu aliwaambia Waisraeli wamjengee nini?

Aliwaambia watengeneze hema ya kukutania.

Nani angeweza kuingia ndani ya chumba nyuma ya pazia ambapo Mungu anaishi?

Ni kuhani mkuu tu.

13:09

Kila ambaye hakuzitii sheria za Mungu, alipaswa kuleta mnyama kwenye madhabahu mbele ya hema ya kukutania kama dhabihu kwa Mungu. Kuhani alimchinja huyo mnyama na kumteketeza juu ya madhabahu. Damu ya mnyama huyo ilikuwa dhabihu ya kufunika dhambi za mtu na kuwa safi machoni pa Mungu. Mungu alimchagua Haruni ndugu yake na Musa na uzao wa Haruni kuwa Makuhani.

Watu wanawezaje kufunika dhambi zao?

Wanaweza kuleta wanyama kwa ajili ya makuhani kutoa dhabihu. Damu ya dhabihu itafunika dhambi zao.

Mungu alimchagua nani kuwa makuhani wake?

Haruni na uzao wake.

13:10

Watu walikubali kutii sheria ambazo Mungu aliwapa, kumwabudu Mungu pekee na kuwa watu wake maalumu. Lakini muda mfupi baada ya kuahidi kumtii Mungu, walimwasi vibaya sana.

13:11

Kwa siku nyingi, Musa alikuwa juu ya mlima Sinai akizungumza na Mungu. Watu walichoka kumsubiri alipokawia kurudi. Kwa hiyo walimletea Haruni dhahabu na kumtaka awatengenezee sanamu kwa ajili yao!

Watu walifanya nini walipokuwa wamechoka kwa kumsubiri Musa kurudi kutoka Mlima Sinai?

Walimwomba Haruni kuifanya sanamu ya dhahabu, na kisha wakaabudu na kuweka dhabihu.

13:12

Haruni alitengeneza sanamu ya dhahabu kwa sura ya ndama. Watu walianza kuiabudu sanamu ya dhahabu nyikani na kutoa dhabihu juu yake. Mungu aliwakasirikia Kwa sababu ya dhambi yao na kupanga kuwaangamiza. Bali Musa aliwaombea, na Mungu akasikiliza maombi yake na kutokuwaangamiza.

Watu walifanya nini walipokuwa wamechoka kwa kumsubiri Musa kurudi kutoka Mlima Sinai?

Walimwomba Haruni kuifanya sanamu ya dhahabu, na kisha wakaabudu na kuweka dhabihu.

Kwa nini Mungu hakuwaangamiza Waisraeli walipomzalau?

Kwa sababu Musa aliwaombea.

13:13

Musa aliposhuka mlimani na kuiona hiyo sanamu alikasirika sana akazivunja hizo mbao za mawe zilizoandikwa amri kumi za Mungu.

Nini kilichotokea kwanye mawe ambayo Mungu ameandika Amri Kumi?

Musa alikuwa na hasira na kuvunja vile vipande vya mawe.

13:14

Musa aliisagasaga sanamu na kuwa unga na kuutupa huo unga katika maji na watu kunywa hayo maji . Mungu alituma pigo kwa watu na wengi wao walikufa.

Musa aliifanya nini sanamu?

Musa aliisagasaga sanamu na kuwa unga akatupa huo unga katika maji na watu wakanywa hayo maji

---

13:15

Musa alitengeneza mbao mpya za mawe za amri kumi za Mungu sawa na zile za kwanza zilizovunjika. Kisha alipanda tena mlimani na kuomba kwamba awasamehe hao watu. Musa alishuka mlimani na hizo mbao mpya za mawe zilizoandikwa amri kumi za Mungu. Kisha Mungu aliwaongoza Waisraeli kutoka mlima Sinai kuelekea nchi ya ahadi.

Mawe yaliyokuwa na Amri Kumi yalibadilishwa na nini?

Musa aliandika amri Kumi kwenye vibao vipya vya mawe.

Waisraeli walikwenda wapi baada ya Mlima Sinai?

Mungu aliwaongoza Waisraeli kuelekea Nchi ya Ahadi.

14. Kuzunguka Jangwani

14:01

Mungu alipokwisha kuwaambia Waisraeli sheria ambazo alitaka wazitii kama sehemu ya Agano lake na wao, walitoka Mlima Sinai. Mungu alianza kuwaongoza kuelekea Nchi ya Ahadi iliyoitwa Kanaani. Nguzo ya wingu ilikwenda mbele yao ikiwangoza kwenda Kanaani na wao waliifuata.

Mungu aliwaongoza wapi Waisraeli baada ya kuondoka Mlima Sinai?

Aliwaongoza kuelekea Kanaani, Nchi ya Ahadi.

14:02

Mungu alikuwa amemwahidi Ibrahimu, Isaka na Yakobo kwamba atawapa wazao wao nchi ya ahadi, lakini wakati huo kulikuwa na makundi ya watu wengi waliokuwa wakiishi humo. Walikuwa wakiitwa Wakanaani. Wakanaani hawakumwamini wala kumtii Mungu. Waliabudu miungu yao ya uongo na walifanya maovu mengi.

14:03

Mungu aliwaambia Waisraeli, "Lazima muwaangamize Wakanaani wote kabisa katika Nchi ya Ahadi. Msifanye amani nao wala msioane nao. Lazima muangamize kabisa miungu yao. Iwapo hamnitii mimi, mtaabudu miungu yao!"

Mungu aliwaambia Waisraeli kuwafanya nini Wakanaani?

Aliwaambia kuwaondoe wote, sio kufanya amani nao, sio kuwaoa, na kuharibu sanamu zao zote.

14:04

Waisraeli walipofika mpakani mwa Kanaani, Musa alichagua wanaume kumi na wawili, mmoja kutoka kila kabila la Israeli. Aliwapa maelekezo ya kwenda kuipeleleza nchi kuona ilivyo. Walipaswa pia kuwachunguza wakanaani kuona kama ni wenye nguvu au dhaifu.

14:05

Wale wanaume kumi na wawili walisafiri ndani ya nchi ya Kanaani kwa muda wa siku arobaini na baadaye walirejea. Waliwaambia watu, "Nchi ina rutuba sana na ina mazao kwa wingi." Lakini wapelelezi kumi walisema, " Miji ni imara sana na watu wake ni wenye miraba minne." Kama tutapigana nao, watatushinda na kutuua."

Je! Wapelelezi kumi na wawili wanasema nini kuhusu nchi ya Kanaani?

Nchi ni yenye rutuba sana na mazao ni mengi.

Kwa nini wapelelezi kumi wanasema Waisraeli wasiwapige watu wa Kanaani?

Wakasema, "Miji ni imara na watu ni mashujaa. Ikiwa tunawashambulia, watatushinda na kutuua!"

14:06

Hapo hapo, Kalebu na Yoshua, wapelelezi wengine wawili walisema, "Ni kweli kwamba watu wa Kanaani ni warefu na wenye nguvu lakini kwa hakika tunaweza kuwashinda! Mungu atatupigania!"

Kalebu na Yoshua walisema nini juu ya watu wa Kanaani?

Watu ni wenye nguvu, lakini tunaweza kuwashinda. Mungu atatupigania!

14:07

Lakini watu hawakuwasikiliza Kalebu na Yoshua. Walimkasirikia Musa na Haruni na kusema, "Kwa nini umetuleta sehemu hii hatari? Tulipaswa kubaki Misri badala ya kuuawa vitani na wake zetu na watoto kufanywa watumwa." Watu walitaka kuchagua kiongozi mpya awarudishe Misri.

Watu walitaka kufanya nini baada ya kusikia ripoti ya wapelelezi?

Walitaka kuchagua kiongozi mwingine na kurudi Misri.

14:08

Mungu alikasirika sana na akaja kwenye hema la kukutania. Mungu akasema, "Kwa sababu mmeniasi mimi, watu wote mtazunguka jangwani. Isipokuwa Yoshua na Kalebu, kila mmoja aliye na miaka ishirini au zaidi atafia humo na kamwe hataingia katika nchi ya ahadi.

Mungu alisemaje kuwa atawaadhibu watu kwa sababu ya kutotii?

Wangeweza kutembea jangwani mpaka kila mtu kwa miaka ishirini au zaidi, isipokuwa Kalebu na Yoshua, walikufa.

14:09

Mara watu waliposikia hivyo, walisikitika kwamba wametenda dhambi. Walichukua silaha zao na kwenda kuwavamia Wakanaani. Musa aliwaonya wasiende kwa sababu Mungu hakuwa pamoja nao, lakini wao hawakumsikiliza.

14:10

Mungu hakwenda nao katika vita hivi, kwa hiyo walishindwa vitani na wengi wao waliuawa. Kisha Waisraeli walirudi kutoka Kanaani nao wakazunguka jangwani kwa miaka arobaini.

Kwa nini Waisraeli walishindwa wakati wa kuwashambulia Wakanaani?

Kwa sababu Mungu hakwenda nao katika vita.

14:11

Kwa kipindi cha miaka arobaini Waisraeli walizunguka jangwani, Mungu aliwapa mahitaji. Aliwapa mkate kutoka mbinguni, ulioitwa, "mana." Pia aliwatumia kware (ambao ni ndege wa umbo la kati) katika kambi zao ili wapate nyama ya kula. Kwa muda wote huo, Mungu alitunza nguo zao na viatu vyao visiharibike.

Waisraeli walipotea muda gani jangwani?

Miaka Arobaini.

Mungu aliwapa mahitaji gani Waisraeli wangwani?

Aliwapa 'manna, "alituma makundi ya Kware, alitunza nguo zao na viatu vyao visiharibike.

14:12

Mungu kwa miujiza aliwapa maji kutoka katika mwamba. Lakini pamoja na hayo yote, Waisraeli walimlalamikia na kumnung'unikia Mungu. Hata hivyo, Mungu alikuwa mwaminifu kutunza ahadi zake kwa Ibrahimu, Isaka na Yakobo.

Mungu aliwajibu vipi wakati watu walipolalamika na kunung'unika?

Mungu alikuwa bado mwaminifu kwa ahadi zake kwa Ibrahimu, Isaka, na Yakobo.

14:13

Wakati mwingine watu walipokuwa hawana maji yoyote, Mungu alimwambia Musa, "Uambie mwamba, na maji yatatoka humo." Lakini Musa hakumheshimu Mungu mbele ya watu wote kwa kuupiga mwamba mara mbili kwa fimbo badala ya kuuambia. Maji yalitoka katika mwamba

kwa ajili ya kila mmoja kunywa , lakini Mungu alimkasirikia Musa na kusema, "Hutaingia katika nchi ya ahadi."

Kwa nini Mungu alikasirika wakati Musa alipopiga mwamba?

Kwa sababu Musa alimdharau Mungu kwa kutozungumza na mwamba kama alivyoambiwa kufanya.

Jinsi gani Mungu alimuadhibu Musa kwa sababu ya kutotii kwake?

Mungu alisema Musa hataingia Nchi ya Ahadi.

14:14

Baada ya Waisraeli kuzunguka jangwani kwa miaka arobaini, wale waliokuwa wamemwasi Mungu walikwishakufa. Kisha Mungu aliwaongoza watu hadi mpakani mwa nchi ya ahadi tena. Musa alikuwa mzee sana, hivyo Mungu alimchagua Yoshua kumsaidia kuongoza watu. Mungu pia alimwahidi Musa siku ile, kwamba atamtuma nabii mwingine kama Musa.

Mungu alimuahidi nani kumtuma siku moja baadaye?

Nabii mwingine kama Musa.

14:15

Kisha Mungu alimwambia Musa kwenda juu ya kilele cha mlima ili aione nchi ya ahadi. Musa aliiona nchi ya ahadi lakini Mungu hakumruhusu kuiingia. Kisha Musa alikufa, na Waisraeli walimwombolezea kwa siku thelathini. Yoshua akawa kiongozi wao. Yoshua alikuwa kiongozi mzuri kwa sababu alimtegemea na kumtii Mungu.

Nani aliwaongoza Waisraeli baada ya Musa kufa?

Yoshua

Ni kiongozi wa aina gani Yoshua?

Alikuwa kiongozi mzuri kwa sababu alimtegemea na kumtii Mungu.

15. Nchi ya Ahadi

15:01

Hatimaye wana Israeli wanaingia Kaanani, nchi ya ahadi. Yoshua akatuma wapelelezi wawili Yeriko, mji wa wakaanani ambao ulikua ukilindwa kwa kuta zenye nguvu. Ndani ya mji kulikua na Rahabu, kahaba akiishi na ambaye aliwaficha wapelelezi, baadae akawasaidia kutoroka. Aliwaficha sababu alimwamini Mungu. Wapelelezi walihaidi kumlinda Rahabu na familia yake wakati Waisraeli watakapokuja kuangamiza Yeriko.

Wakati wa kuingia katika Nchi ya Ahadi, Yoshua alifanya nini kwanza

Aliwatuma wapelelezi wawili Yeriko.

Wapelelezi hao waliahidi kufanya nini kwa Rahabu mzinzi?

Waliahidi kumlinda Rahabu na familia yake wakati Waisraeli watakapokuja kuiangamiza Yeriko.

15:02

Waisraeli walipaswa kuvuka mto Yordani walipotaka kwenda kwenye nchi ya ahadi. Mungu akamwambia Yoshua, " Makuhani waanze kwenda kwanza". Wakati makuhani walipoanza kupiga hatua kwenye mto Yordani, mkondo ukasimama kutiririsha maji na Waisraeli wakaweza kuvuka mto kwenye ardhi kavu na kwenda upande wa pili.

Waisraeli waliwezaje kuvuka Mto Yordani?

Makuhani walipoanza kupita Mto Yordani, maji yaliacha kutiririka.

15:03

Baada ya kuvuka mto Yordani, Mungu akamwambia Yoshua jinsi ya kuuvamia mji wenye nguvu wa Yeriko. Watu wakamtii Mungu. Kama ambavyo Mungu alivyowaambia, kwa wanajeshi na makuhani kuuzunguka mji wa Yeriko mara moja kwa siku sita.

Jinsi gani Waisraeli waliivamia Yeriko?

Waliuzunguka mji siku kwa siku sita, kisha siku ya saba walizunguka mji mara saba zaidi. Walipokuwa wakizunguka mji kwa mara ya mwisho, askari walipiga kelele wakati makuhani walipiga tarumbeta.

15:04

Na katika siku ya saba, Waisraeli wakauzunguka mji kwa mara saba zaidi. Wakati walipokua wakiuzunguka mji kwa mara ya mwisho, wanajeshi wakapiga kelele ilihali makuhani walipuliza tarumbeta zao.

Jinsi gani Waisraeli waliivamia Yeriko?

Walizunguka mji siku kwa siku sita, kisha siku ya saba walizunguka mji mara saba zaidi. Walipokuwa wakizunguka mji kwa mara ya mwisho, askari walipiga kelele wakati makuhani walipiga tarumbeta.

15:05

Tena kuta za Yeriko zikaanguka chini! Waisraeli waliharibu kila kitu kilichokupeo ndani ya mji kama Mungu alivyoamuru. Walimwacha Rahabupeke yake na familia yake, ambaye alifanyika kua sehemu ya Waisraeli. Na watu wengine waliokua wakiishi katika nchi ya Kaanani waliposikia Waisraeli wameuharibu mji wa Yeriko, waliogopeshwa maana Waisraeli wangewavamia wao pia.

Nini kilichotokea wakati askari walipoipiga kelele na makuhani walipopiga tarumbeta?

Ukuta wa Yeriko ulianguka ili Waisraeli waweze kuangamiza kila kitu ndani ya mji.

Nini kilichotokea kwa Rahabu na familia yake?

Hawakuuawa, nao wakawa sehemu ya Waisraeli.

15:06

Mungu akawamuru waisraeli kutokufanya makubaliano ya amani na makundi yoyote ya watu katika nchi ya Kaanani. Lakini kundi moja la wakaanani, lililoitwa Wagibeoni, walimdanganya

Yoshua na wakasema wametoka mbali na nchi ya Kaanani. Wakamuuliza Yoshua kufanya makubaliano ya amani na wao. Yoshua na Waisraeli hawakumuuliza Mungu kuwa ni wapi Wagibeoni wametokea. Yoshua akafanya makubaliano ya amani nao.

Wagibeoni waliwafanyia hila Waisraeli kufanya mkataba wa amani pamoja nao?

Walisema wametoka mbali na nchi ya Kanaani

Kwa nini Yoshua na Waisraeli hawakujua Wagibeoni walikuwa wanasema uongo?

Hawakumuuliza Mungu.

15:07

Waisraeli waliingiwa na hasira pale walipogundua wamedanganywa na Wagibeoni, lakini waliamua kutunza makubaliano ya amani nao kwa sababu ilikua ahadi mbele za Mungu. Lakina baadae mfalme mwingine wa kundi lingine la watu katika Kaanani, wa Waamori, aliposikia Wagibeoni wamefanya makubaliano ya amani na Waisraeli, wakaamua kuunganisha majeshi yao kuwa jeshi moja kubwa na kuwavamia Wagibeoni. Wagibeoni wakatuma ujumbe kwa Yoshua wakiomba msaada.

Kwa nini Waisraeli waliweka mkataba wa amani na kuwalinda Wagibeoni?

Kwa sababu walikuwa wamefanya ahadi mbele ya Mungu.

15:08

Kwa hiyo Yoshua akalikusanya jeshi la Waisraeli na wakatembea usiku kucha kufika kwa Wagibeoni. Na asubuhi na mapema wakalishangaza jeshi la Waamori na kuwavamia.

15:09

Mungu akaipigania Israeli katika siku hiyo. Akasababisha Waamori kuchanganyikiwa na akatuma mvua ya mawe makubwa toka mbinguni ambayo yaliwaua Waamori wengi.

Jinsi gani Mungu aliwapigania Waisraeli dhidi ya Waamori?

Aliwachanganya Waamori, akawatumia mvua ya mawe makubwa, na kusababisha jua kukaa mahali pamoja ili Waisraeli wawe na muda wa kutosha wa kuwashinda kabisa.

15:10

Mungu pia akasababisha jua kukaa sehemu moja katika anga ili Israeli iwe na muda wa kutosha wa kumaliza na kuwashinda kabisa Waamori. Katika siku hii, Mungu akashinda ushindi mkuu kwa Israeli.

Jinsi gani Mungu aliwapigania Waisraeli dhidi ya Waamori?

Aliwachanganya Waamori, akawatumia mvua ya mawe makubwa, na kusababisha jua kukaa mahali pamoja ili Waisraeli wawe na muda wa kutosha wa kuwashinda kabisa.

15:11

Baada ya Mungu kuyashinda majeshi hayo, makundi mengine ya watu wa Wakaanani waliunganika pamoja kuishambulia Israeli. Yoshua na Waisraeli wakawavamia na kuwaangamiza.

Yoshua na Waisraeli walifanya nini kwa makundi mengine ya Wakanaani ambao waliwashambulia?

Yoshua na Waisraeli waliwaangamiza.

15:12

Baada ya vita hii, Mungu akatoa kwa kila kabila sehemu yake katika nchi ya ahadi. Tena Mungu akaipa Israeli amani kwenye mipaka yake yote.

Nchi ya Ahadi iligawanyikaje?

Mungu alitoa kwa zile kabila kumi na mbili za Israeli kila moja sehemu yake.

15:13

Wakati Yoshua alipokua mzee, akawaita watu wote wa Israeli pamoja. Tena Yoshua akawakumbusha watu wajibu wao wa kutii agano ambalo Mungu aliliweka na Waisraeli Sinai. Watu wakamuhaidi kubaki kuwa waaminifu kwa Mungu na kuzifuata sheria zake.

Kwa nini Yoshua aliwaita Waisraeli kwa pamoja alipokuwa mzee?

Kuwakumbusha wajibu wao wa kutii agano la Mungu alilofanya nao.

Waisraeli walimjibu nini Yoshua?

Waliahidi kubaki waaminifu kwa Mungu na kufuata sheria zake.

16. Wakombozi

16:01

Baada ya Yoshua kufa, Waisraeli hawakumtii Mungu na hawakuwaondoa Wakanaani wala kuzitii amri za Mungu. Waisraeli walianza kuhabudu miungu ya Wakanaani badala ya Yehova, Mungu wa kweli. Waisraeli hawakuwa na mfalme, kwa hiyo kila mmoja alifanya alichofikiri ni sahihi.

Kwa jinsi gani Waisraeli hawakumtii Mungu baada ya Yoshua kufa?

Hawakuwafukuza Wakanaani, na kuabudu miungu ya Wakanaani badala ya Bwana, Mungu wa kweli.

16:02

Kwa sababu Waisraeli waliendelea kutomtii Mungu, aliwaadhibu kwa kuruhusu maadaui zao kuwashinda. Hawa maadui walichukua vitu kutoka kwa Waisraeli, wakaharibu mali zao na kuwaua wengi wao. Baada ya miaka mingi ya kutomtii Mungu na kuteswa na maadui, Waisraeli walitubu na kumuomba Mungu awaokoe.

Kwa jinsi gani Mungu aliwaadhibu Waisraeli kwa sababu ya kutotii?

Mungu akaruhusu maadui zao kuwashinda.

16:03

Baadaye Mungu alituma mkombozi aliyewaokoa kutoka kwa maadui zao na kuleta amani katika nchi. Lakini baadaye watu walimsahau Mungu na kuunza kuhabudu miungu yao tena. Kwa hiyo Mungu akaruhusu Wamidiani, kundi la watu maadui wakaribu, kuwashinda.

Mungu aliwajibu nini wakati Waisraeli walipolia kuomba msaada?

Alimtoa mkombozi aliyewaokoa na kuleta amani kwa nchi.

16:04

Wamidiani walichukua mazao yote ya Waisrael kwa miaka saba. Waisraeli wakaogopa sana; wakajificha mapangoni ili Wamidiani wasiwapate. Hatimaye, wakamuomba Mungu awaokoe.

16:05

Siku moja, mtu wa Israeli jina lake Gidioni alikuwa akipura ngano katika sehemu ya siri ili Wamidiani wasije wakaiba. Malaika wa Yehova alimtokea Gidioni na kusema "Usiogope, Mungu yuko pamoja na wewe. Nenda ukawaokoe Waisraeli kutoka kwa Wamidiani."

Gidioni alikuwa akifanya nini wakati malaika wa Bwana alipokuja kwake?

Gidioni alikuwa akipura ngano katika sehemu ya siri ili Wamidiani wasije wakaiba

---

16:06

Baba yake Gidioni alikuwa na madhabahu aliyoweka wakifu kwa mungu. Mungu akamwambia Gidioni kuvunja madhabahu hiyo. Lakini Gidioni aliogopa watu, hivyo akasubiri hadi ilipofika wakati wa usiku. Kisha akaivunjavunja madhabahu vipande vipande. Akamjengea Mungu madhabahu mpya karibu na ilipokuwa madhabahu ya mungu na kumtolea Mungu sadaka juu yake.

16:07

Asubuhi yake watu waliona mtu fulani amevunja na kuharibu madhabahu, na wakakasirika sana. Wakaenda nyumbani kwa Gidioni kumua, lakini baba yake Gidioni akasema, "Kwa nini mnajaribu kumsaidia mungu wenu? Kama ni mungu, muacheni ajilinde mwenyewe!" Kwa sababu alisema hayo, watu hawakumuua Gidioni.

16:08

Baadaye Wamidiani walikwenda tena kuiba kwa Waisraeli. Walikuwa wengi sana kiasi cha kutohesabika. Gidioni alikusanya Waisraeli pamoja ili kupigana nao. Gidioni akamuuliza Mungu ishara mbili zitakazompa uhakika kwamba Mungu atamtumia kuokoa Israeli.

Ni ishara gani mbili ambazo Mungu alifanya ili kuthibitisha kwamba angeweza kuokoa Israeli kupitia Gideoni?

Mungu alifanya umande wa asubuhi kuanguka kwenye nguo na sio ardhi, na kisha umande uliangukia chini tu na si kwenye nguo.

16:09

Kwa ishara ya kwanza, Gidioni alitandika ngozi ya kondoo juu ya ardhi na akamwambia Mungu kuwa umande wote ufikie juu ya hiyo ngozi tu na sio juu ya ardhi. Mungu akafanya kama alivyoomba. Usiku uliofuata, akaomba ardhi ilowane maji lakini ngozi ibaki kuwa kavu. Na Mungu akafanya kama alivyoomba pia. Ishara hizi mbili zilimhamasisha Gidioni kuwa Mungu atamtumia kuwaokoa Waisraeli kutoka kwa Wamidiani.

Ni ishara gani mbili ambazo Mungu alifanya ili kuthibitisha kwamba angeweza kuokoa Israeli kupitia Gideoni?

Mungu alifanya umande wa asubuhi kuanguka kwenye nguo na sio ardhi, na kisha umande uliangukia chini tu na si kwenye nguo

---

16:10

Maaskari 32,000 wa Kiisraeli walikwenda kwa Gidioni, lakini Mungu akamwambia kuwa hao ni wengi mno. Ndipo Gidioni akawarudisha 22,000 waliokuwa na hofu ya kupigana. Mungu akamwambia Gidioni kuwa bado ana wanaume wengi sana. Hivyo Gidioni kuwarudisha wote nyumbani isipokuwa maaskari 300.

Kwa nini Gideoni aliwatuma watu wote nyumbani isipokuwa askari 300?

Kwa sababu Mungu alimwambia alikuwa na watu wengi sana.

16:11

Usiku huo ndipo Mungu akamwambia Gidioni, " Shuka chini kwenye kambi ya Wamidiani na utakaposikia wanachoongea, usiogope." Kwa hiyo usiku huo, Gidioni akashuka chini kambini kwa Wamidiani na akasikia askari midiani akimwambia rafiki yake kuhusu ndoto aliyoota. Rafiki yake akamwambia, "Ndoto hii inamaanisha kwamba jeshi la Gidioni litashinda jeshi la Wamidiani!" Gidioni aliposikia hivyo akamwabudu Mungu.

Mungu alimpa Gideoni ishara gani ya ziada ili asiogopa?

Gideoni alimsikia askari wa Midiani akisema juu ya ndoto yake kwamba jeshi la Gideoni litashinda jeshi la Midiani.

Gideoni alifanya nini aliposikia ndoto ya askari wa Midiani?

Alimtukuza Mungu

16:12

Baadaye Gidioni akarudi kwa wanajeshi wake na kuwapa pembe, vyungu na kurunzi. Wakazunguka kambi ambayo Wamidiani walikuwa wamelala. Maaskari 300 wa Gidioni walikuwa na kurunzi zilizokuwa zimefichwa ndani ya vyungu ili kwamba Wamidiani wasije wakaona mwanga wa hizo kurunzi.

16:13

Ndipo, wanajeshi wote wa Gidioni walipovunja vile vyungu kwa pamoja, ghafla pakatokea mwanga wa kurunzi. Wakatoa pembe zao na kupaza sauti, "Upanga kwa Yehova na kwa Gidioni!"

Gideoni na watu wake waliwaangamiza vipi Wamidiani?

Wakaizunguka kambi ya Midiani, wakavunja sufuria zao ili kufunua miamba yao, na wakapiga pembe zao na kupiga kelele, "Upanga kwa Bwana na kwa Gideoni."

16:14

Mungu aliwachanaganya Wamidiani, kiasi kwamba walianza kupigana na kuuwana wao kwa wao. Mara ghafla, Waisraeli wengine waliitwa kutoka kwenye miji yao ili kuja kusaidia kufukuza Wamidiani. Wakawaua wengi wao na kuwafukuza waliobaki kutoka katika nchi ya Waisraeli. Wamidiani 120,000 waliuwawa siku hiyo. Mungu akaiokoa Israeli.

Mungu alifanya nini ili kumsaidia Gideoni kuwashinda Wamidiani?

Mungu aliwachanganya Wadidiani hivyo wakawashambulia na kuwaua moja baada ya mwingine.

16:15

Watu walitaka kumuweka Gidioni kuwa mfalme wao. Lakini Gidioni hakuwaruhusu kufanya hivyo, lakini akawaomba baadhi ya pete za dhahabu walizochukua kutoka kwa Wamidiani. Watu wakampatia Gidioni kiasi kikubwa cha dhahabu.

16:16

Baadaye Gidioni akatumia hizo dhahabu kutengeneza vazi maalumu kama lililokuwa likivaliwa na kuhani mkuu. Lakini watu wakaanza kulihabudi kana kwamba lilikuwa mungu. Kwa hiyo Mungu akaiadhibu Israeli tena kwa sababubu ya kuhabudu miungu. Mungu akaruhusu maadui wawashinde. Hatimaye walimuomba Mungu awasaidie tena, na Mungu aliwatumia mkombozi mwingine.

Gidioni alifanya nini baadaye ilikuwaongoza watu kurudi kwenye ibada ya sanamu?

Alitengeneza vazi maalum la dhahabu ambalo watu wakaanza kuliabudi kana kwamba lilikuwa sanamu.

16:17

Tukio hili lilijirudia mara kwa mara: Waisraeli walipotenda dhambi, Mungu aliwaadhibu, walipotubu, na Mungu alituma mkombozi kwao. Yapata miaka mingi, Mungu alikuwa akituma wakombozi wa kuwaokoa Waisraeli kutoka kwa maadui zao.

Ni arama gani ambao Israeli waliirudia mara kwa mara?

Waisraeli walipotenda dhambi, Mungu aliwaadhibu, walipotubu, na Mungu alituma mkombozi kwao

---

16:18

Mwishowe, watu walimuomba Mungu awape mfalme kama mataifa mengine. Walitaka mfalme aliyekuwa mrefu na mwenye nguvu, na atakayeweza kuwaongoza vitani. Mungu hakupendezwa na ombi hilo, lakini akawapatia mfalme sawa na ombi lao.

Kwa nini watu walimwomba Mungu kuwapa mfalme?

Mataifa mengine yote walikuwa na wafalme, nao walitaka mtu wa kuwaongoza katika vita.

Mungu aliwajibu nini maombi yao?

Akawapa mfalme kama walivyoomba.

17. Agano la Mungu na Daudi

17:01

Sauli alikuwa mfalme wa kwanza wa Israel. Alikuwa mrefu na mzuri, kama watu walivyopenda. Sauli alikuwa mfalme mwema kwa miaka michache ya mwanzoni aliyotawala Israel. Lakini, baadaye alikuwa mfalme muovu ambaye hakumtii Mungu, Kwa hiyo Mungu alimchagua mtu mwingine ambaye angekuwa mfalme badala yake.

Je Sauli alikuwa mfalme wa kwanza wa Israeli, alikuwa mfalme mwema au mfalme muovu?

Alikuwa mwema kwa miaka michache ya kwanza, lakini alibadilika akawa mwovu.

17:02

Mungu alimchagua kijana mwisraeli aliyeitwa Daudi kuwa mfalme baada ya Sauli. Daudi alikuwa mchungaji kutoka mji wa Bethlehemu. Mara kadhaa wakati Daudi akiwa anachunga kondoo wa baba yake, Daudi alikuwa ameuua simba na dubu waliokuwa wameshambulia kondoo. Daudi alikuwa mtu mnyenyekevu na mwenyehaki aliye mtumaini na kumtii Mungu.

Je Sauli alikuwa mfalme wa kwanza wa Je Sauli alikuwa mfalme wa kwanza wa Israeli, alikuwa mfalme mwema au mfalme muovu?

Alikuwa mwema kwa miaka michache ya kwanza, lakini alibadilika akawa mwovu.

17:03

Daudi alikuwa askari na kiongozi mwenye nguvu. Wakati Daudi alipo kuwa kijana, alipigana na jitu aliyeitwa Goliati. Goliati alikuwa askari aliyefuzu, na mwenye nguvu, na alikuwa takribani na urefu wa mita tatu! Lakini Mungu alimsaidia Daudi kumuua Goliati na kuwaokoa Israeli. Baada ya hapo, Daudi aliwashinda maadui wengi wa Israeli na hii ndiyo sababu watu walimsifu Daudi.

Kwa nini ilikuwa ya kushangaza sana kwamba Daudi alikuwa na uwezo wa kumwua Goliathi?

Goliati alikuwa askari mwenye ujuzi, mwenye nguvu sana, na urefu wa mita tatu!

Kwa nini watu wa Israeli walimsifu Daudi?

Alipata ushindi dhidi ya maadui wa Israeli.

17:04

Sauli aliona wivu kutokana na upendo wa watu kwa Daudi. Sauli alijaribu kumuua Daudi mara nyingi, kwa hiyo Daudi akajificha mbele ya Sauli. Siku moja, Sauli alikuwa akimtafuta Daudi ili apate kumuua. Sauli akaenda kwenye pango ambalo Daudi alikuwa amejificha lakini hakumuona. Kwa sasa Daudi alikuwa karibu sana na Sauli kiasi kwamba angeweza kumuua lakini hakufanya hivyo. Badala yake, alikata kipande cha nguo ya Sauli kumthibitishia kuwa hakuweza kumuua ili awe mfalme.

Daudi alifanya nini alipokuwa na nafasi ya kumuua Sauli katika pango?

Yeye alimuepuka Sauli na kisha akakata tu kipande cha nguo ya Sauli.

17:05

Mwishowe, Sauli aliuawa vitani na Daudi akawa mfalme wa Israeli. Alikuwa mfalme mwema na watu walimpenda. Mungu alimbariki Daudi na kumfanya kuwa mwenye mafanikio. Daudi alipigana vita nyingi na Mungu akamsaidia kuwashinda maadui wa Israel. Daudi akauhusuru mji wa Yerusalemu na kuufanya makao makuu yake. Katika kipindi cha utawala wake, Israeli likawa taifa lenye nguvu na lenye utajiri.

Ni mji upi ambao Daudi alishinda na kisha kuufanya mji wake mkuu?

Yerusalemu.

17:06

Daudi alitaka kujenga hekalu ambalo watu wange mwabudu Mungu na kumtolea sadaka. Kwa takribani miaka 400, watu walikuwa wakimwabudu Mungu na kumtolea sadaka katika hema ya kukutania ambayo Musa alijenga.

Daudi alitaka kumjenga nini Mungu?

Daudi alitaka kujenga hekalu ambapo Waisraeli wote wangeweza kumuabudu Mungu na kutoa sadaka.

17:07

Lakini Mungu alimtuma nabii Nathani aende kwa Daudi na ujumbe huu, "Kwa kuwa wewe ni mtu wa vita, hautajenga hekalu hili kwa ajili yangu. Mtoto wako wa kiume ndiye atakaye lijenga. Lakini, wewe nitakubariki sana. Mmoja kati ya watu wa uzao wako atatawala kama mfalme juu ya watu wangu milele". Mtu pekee wa uzao wa Daudi ambaye angetawala milele alikuwa ni Masihi. Masihi alikuwa ni mteule wa Mungu ambaye angewaokoa watu wa dunia katika dhambi zao.

Kwa nini Mungu hakumruhusu Daudi kujenga hekalu?

Daudi alikuwa mtu wa vita.

Mungu alisema nani angejenga hekalu?

Mtoto wa Daudi atajenga.

Nini ahadi kubwa ambayo Mungu alimpa Daudi?

Mungu aliahidi kwamba mmoja wa uzao wa Daudi atatawala kuwa mfalme juu ya watu wa Mungu milele.

Tendo gani kubwa ambalo Masihi atalifanya?

Angewaokoa watu wa Dunian katika dhambi zao.

17:08

Daudi aliposikia maneno haya, mara alimshukuru na kumtukuza Mungu kwa sababu amemwahidia Daudi heshima na baraka tele. Daudi hakujua ni wakati gani Mungu angefanya mambo haya. Lakini kama ilivyotokea, Waisrael wangekuwa wamesubiri kwa muda mrefu kabla ya Masihi kuja, takribani miaka 1000.

17:09

Daudi alitawala kwa haki na uaminifu kwa miaka mingi, na Mungu alimbariki. Hata hivyo, mwishoni mwa maisha yake alitenda dhambi mbaya kinyume na Mungu.

17:10

Siku moja, wakati maaskari wote wa Daudi walipokuwa vitani mbali na nyumbani, Daudi alitazama nje ya nyumba ya kifalme na akaona mwanamke mzuri akioga. jina lake aliitwa Betisheba.

Ni dhambi ipi mbaya Daudi aliifanya baadaye katika maisha yake?

Akalala na Batisheba, mke wa Uria, naye akamwua Uriah.

17:11

Badala ya kutazama upande, Daudi akatuma mtu kwenda kumleta mwanamke huyu kwake. Akalala naye na baadaye akamrudisha nyumbani kwake. Muda mfupi baadae Betisheba akatuma ujumbe kwa Daudi akisema kwamba alikuwa na mimba.

Ni dhambi ipi mbaya Daudi aliifanya baadaye katika maisha yake?

Akalala na Batisheba, mke wa Uria, naye akamwua Uriah.

17:12

Mume wa Betisheba, aliyeitwa Uria, alikuwa askari hodari miongoni mwa askari wa Daudi. Daudi akamuita Uria arudi nyumbani kwake kutoka vitani na kumwambia aende kuwa na mke wake. Lakini Uria alikataa kurudi nyumbani wakati askari wenzake wakiwa bado vitani. Kwa hiyo Daudi akamtuma tena Uria arudi vitani na akamwambia mkuu wa jeshi kumuweka Uria mahali palipo na mapigano makali ili apate kuuwawa.

Ni dhambi ipi mbaya Daudi aliifanya baadaye katika maisha yake?

Akalala na Batisheba, mke wa Uria, naye akamwua Uriah.

17:13

Baada ya Uria kuuwawa, Daudi akamwoa Betisheba. Baadaye akamzalia Daudi mtoto wa kiume. Mungu alikasirika sana kutokana na kitendo kile alichokifanya Daudi, kwa hiyo Mungu akamtuma nabii Nathani kumwambia Daudi jinsi gani dhambi yake ilikuwa mbaya. Daudi akatubu dhambi yake na Mungu akamsamehe. Katika maisha yake yaliyosalia, Daudi alimfuata na kumtii Mungu, hata katika nyakati ngumu.

Daudi alifanya nini wakati Nathani alipomwambia kuhusu dhambi yake?

Daudi akatubu dhambi yake, na Mungu akamsamehe.

17:14

Lakini kama adhabu kwa dhambi ya Daudi, mtoto wake wa kiume alifariki. Kukawa pia na mapigano katika familia ya Daudi kwa maisha yake yaliyosalia, na nguvu ya Daudi ilizidi kufifia mno. Ingawa Daudi hakuwa mwaminifu kwa Mungu, Mungu alizidi kuwa mwaminifu katika ahadi zake. Baadaye Daudi na Betisheba walipata mtoto mwingine, na wakamuita Sulemani.

Kwa jinsi gani Mungu alimuadhibu Daudi kwa dhambia aloifanya?

Mtoto wa kiume wa Daudi alikufa, kulikuwa na vita katika familia ya Daudi kwa muda wote wa maisha yake, na nguvu ya Daudi ilikuwa dhaifu sana.

Je! Mungu bado anaweka ahadi zake kwa Daudi licha ya Daudi kuwa si muaminifu?

Ndio.

Lilikuwa jina gani la mtoto aliyezaliwa baadaye kati ya Daudi na Bathsheba

Sulemani.

18. Ufalme Uliogawanyika

18:01

Baada ya miaka mingi Daudi alifariki, na mwanae aitwaye Solomoni akatawala Israeli badala yake. Mungu alimuuliza Solomoni kitu muhimu amabcho angetaka apewe. Mungu alimpa Solomoni hekima nyingi kuliko watu wote kama alivyoomba. Naye alijifunza mambo mengi na kutawala kwa haki. Pia Mungu alimpa Solomoni utajiri mwingi.

Sulemani alimwomba Mungu ampe nini?

Hekima.

18:02

Katika mji wa Jerusalemu, Solomoni alijenga Hekalu ambayo Baba yake Daudi alikusudia kuujenga na hivyo kuandaa vifaa vya ujenzi. Watu walianza kumuabudu na kumtolea Mungu sadaka ndani ya Hekalu badala ya kwenye hema ya kukutania. Mungu alishuka na kukaa ndani ya hekalu na kuishi pamoja na watu wake.

Nini lengo la Hekalu ambalo Sulemani alijenga?

Ilikuwa mahali kwaajili ya watu kumwabudu Mungu na kutoa dhabihu.

18:03

Lakini Solomoni aliwapenda wanawake wa mataifa mengine .Hakumtii Mungu kwa kuwaoa wanawake wengi. Aliwaoa karibu wake 1000. Hao wanawake waliolewa na Solomoni kutoka mataifa mengine walileta na kuaendelea kuabudu miungu yao . Hata Solomoni alipokuwa mzee, naye akaabudu hizo miungu.

Sulemani alifanya dhambi gani kubwa?

Alioa wanawake wengi wa kigeni na kuabudu miungu yao katika uzee wake.

18:04

Mungu alimkasirikia Solomoni, na kukusudia kumuadhibu kwasababu ya kukosa uaminifu. Hivyo Mungu akaahidi kugawa Taifa la Israeli kuwa falme mbili baada ya kifo chake.

Kwa jinsi gani Mungu alimuadhibu Suleman kwa dhambi zake?

Mungu aliahidi kugawanya taifa la Israeli katika falme mbili baada ya kifo cha Sulemani.

18:05

Baada ya Solomoni kufa, Rehoboamu mwanaye , akawa Mfalme. Rehoboamu alikuwa mfalme mpumbavu , watu wote wa Israeli walimridhia yeye kuwa mfalme wao. Watu walimjia na kumlalamikia kuwa Baba yake Solomoni aliwatesa kwa kazi ngumu na kuwatoza gharama kubwa ya kodi.

18:06

Mfalme Rehoboamu aliwajibu kwa upumbavu kuwa , msidhani ya kuwa baba yangu aliwapa ninyi kazi nguu , kwani mimi nitawafanya ninyi mfanye kazi ngumu zaidi kuliko alizowapa Baba yangu na kuwapatia ninyi adhabu zaidi kuliko yale ya Baba yangu.

Rehoboamu aliwapa watu majibu gani ya upumbavu?

Mimi nitawafanyisha kazi ngumu na kuwaadhibu zaidi kuliko baba yangu Sulemani alivyofanya.

18:07

Makabila kumi ya Taifa la Israeli yalimuasi mfalme Rehoboamu , na makabila mawili yaliendelea kuwa waaminifu kwake. Hayo makabila mawili yaliunda ufalme wa Yuda.

Jina lipi la ufalme ulianzishwa na makabila mawili ya kusini yaliyodumu na Rehoboamu?

Ufalme wa Yuda.

18:08

Makabila yale kumi ya Israeli yaliyo muasi Rehoboamu, waliungana na kumchagua mtu aitwaye Jeroboamu kuwa mfalme wao. Wao walikaa kazikazini mwa nchi ya Israeli. Makabila hayo kumi yaliunda ufalme wa Israeli.

Ni makabila mangapi yaliyoasi dhidi ya Rehoboamu na kuunda ufalme wa kaskazini?

Makabila kumi walijiunga na ufalme wa Israeli.

18:09

Jeroboamu alimuasi Mungu a kuwafanya watu kutenda dhambi. Alitengeneza sanamu mbili na kuwafanya watu kuiabudu badala ya kumuabudu Mungu wa kweli anayeabuduiwa katika Hekalu lililoko Yuda.

Jeroboamu alifanya nini ili kuwazuia watu wake kwenda Yuda kuabudu Hekaluni?

Alitengeneza sanamu mbili ili watu waabudu.

18:10

Ufalme wa Yuda na Israeli wakawa maadui, na mara nyingi hupigana wao kwa wao

---

18:11

Katika Ufalme mpya wa Israeli wafalme wote walikuwa waovu, na wafalme wengi waliuwawa na waisraeli waliotaka kuwa wafalme badala yao

Wafalme wengi wa Israeli walikuwa waaminifu kwa Mungu?

Hakuna.

18:12

Wafalme wote , na watu wengi waliopo katika ufalme wa Israeli waliabudu sanamu. Baadhi ya vitu walivyoabudu ni pamoja na uzinzi na kutoa kafara ya watoto wao.

Ni baadhi ya mazoea gani mabaya ambayo mara nyingi yalijumuishwa katika ibada ya sanamu?

Uzinzi na kafara ya watoto.

18:13

Wafalme wa Yuda ni wazaliwa wa Daudi, baadhi ya wafalme hao waliongoza kwa haki na kumuabudu Mungu, hata hivyo wengi wa wafalme wa Yuda walikuwa waovu na walarushwa, baadhi yao hutoa watoto wao kama kafara kwa miungu. Pia watu wengi wa ufalme wa Yuda walimuasi Mungu na kuabudu miungu mingine.

Ambaye alikuwa babu wa mfalme wa Yuda?

Mfalme Daudi.

Aliekupo mfalme yoyote wa Yuda aliyekuwa mwaminifu kwa Mungu?

Ndio, wengine walikuwa waaminifu, lakini wengi walikuwa waovu.

19. Manabii

19:01

Katika historia ya wana wa Israel ,Mungu aliwatumia manabii wake. manabii walisikia ujumbe kutoka kwa Mungu na kuwambia watu wa Mungu neno lake.

Manabii walipata wapi ujumbe ambao waliwaambia watu?

Walisikia ujumbe kutoka kwa Mungu.

19:02

Na Elia alikuwa nabii katika taifa la Israel chini ya ufalme wa Mfalme Ahabu. Mfalme Ahabu ali asi na kuwalazimisha watu waabudu mungu wake asiye wa ukweli aitwaye Baal. Ndipo nabii Elia akamwambia Ahabu "hapatakuwa na mvua wala ukungu katika Israel mpka nitakaposema" na Mfalme Ahabu aligadhabika saana.

Unabii gani Eliya alizungumza na Mfalme Ahabu?

"Hakuwezi kuwa na mvua au umande katika ufalme wa Israeli mpaka nitakaposema."

19:03

Ndipo Mungu akamwambia Elia, " nenda katika jangwa na huko ukajifiche mbali na uso wa Mfalme Ahabu maana anataka kukuuwa, na alipokuwa huko ndege walimpelekea Mkate na nyama kwa ajili ya chakula asubuhi na jioni. Hata alipokuwa huko majeshi ya Ahabu yalimtafuta na yasimpate. Hivyo ukame ukazidi na mifereji kukauka

Mungu alimhudumia vipi Eliya jangwani ambako alificha?

Mungu alimtuma ndege kila asubuhi na jioni wampelekee mkate na nyama.

19:04

Ndipo nabii Elia akaenda katika nchi ya karibu huko akamkuta mwanamke mjane aliyekuwa na mtoto wake wa kiume hawakuwa na chakula kwa sababu ya ukosefu wa mvua na njaa kali, yule mama mjane akampokea Elia na kumkarimu, na yule mama mjane Mungu alimbariki yeye pamoja na mwanae hata kipindi chote cha njaa kali, hivyo mifuko ya unga na chupa zake za mafuta havikumuishia. Na Elia kaishii huko mda mrefu.

Mungu alimhudumia vipi Eliya wakati alipokuwa akiishi na mjane na mwanawe?

Mungu alifanya chombo cha unga na mafuta kamwe haviku pungukiwa.

19:05

Baada ya miaka mitatu na nusu, Mungu akasema na Elia" Nenda ukaonane na Mfalme Ahabu maana nitaleta mvua " na ndipo Mfalme Ahabu alipomuona Elia akasema " ewe mkorofi" Elia akajibu " wewe ndiye mkorofi, umemwacha Yawee, Mungu wa kweli na kumwabudu Baal,walete watu wote wa taifa la Israel katika mlima wa kamel"

Ni uovu gani mkubwa Eliya aliosema kwamba Ahabu alifanya?

Ahabu amemwacha Bwana, Mungu wa kweli, na kumwabudu Baali.

19:06

Ndipo taifa la Israel na manabii wa Baal 450 wote wakaja katika mlima wa kamel. Elia akasema" ni mpka lini akili zenu zitabadilika? kama Yawee ni Mungu na mumtumikie na kama Baal ni Mungu mumtumikie".

Eliya aliwaambia watu wanapaswa kufanya nini?

Ikiwa Bwana ni Mungu, umtumikie, lakini kama Baali ni Mungu, umtumikie.

19:07

Ndipo Elia akawambia manabii wa Baal wauwe ng'ombe kwa ajili ya sadaka, na musiwashe moto, na nitafanya vivyohivyo. Na Mungu atakaeachilia moto ndiye atakuwa Mungu wa kweri. na makuhani wa Baal wakaandaa sadaka lakini moto haukuwaka.

19:08

Na hata manabii wa Baal wakaomba kwa mungu wao " tusikie Baal" wakupiga kelele kutwaa wakiomba na kujikata kwa visu lakini mungu wao asiwajibu.

19:09

Ndipo Elia akaandaa sadaka kwa Mungu na akawaambia watu wote "mwageni maji, mapipa kumi na mbili, na juu ya sadaka wekeni nyama, kuni na madhabahu yote ikajaa maji na kulowana.

19:10

hivyo Elia akaomba akisema " Yawee Mungu wa Ibrahimu, Isaka na Yakobo, na ujioneshe leo kuwa wewe ni Mungu wa Israel.Nijibu na watu wako wajue wewe ni Mungu wa kweli.

19:11

Na ndipo moto ukashuka toka juu na kuteketeza nyama, kuni miamba, uchafu na maji yote kwenye madhabahu. na watu wote walipokwisha kuona hivyo wakaanguka chini na kusema Yawee ni Mungu Yawee ni Mungu".

Mungu alionyeshaje kwamba alikuwa Mungu wa kweli?

Mungu alituma moto kutoka mbinguni ukateketeza nyama, kuni, miamba, uchafu na maji yaliyozunguka madhabahu

Watu waliitikiaje walipoona maonyesho ya nguvu?

Wakaanguka chini wakasema, "Bwana ni Mungu! Bwana ni Mungu! "

19:12

Elia akaamuru manabii wote wa Baal wakamatwe na asitoweke hata mmoja. Watu wote wakawakamata manabii wa Baal na kuwapeleka mbali na kuwauwa.

Nini kilichotokea kwa manabii wa Baali?

Waliondolewa na kuuawa.

19:13

Elia akamwambia Ahabu "rudi mjini maana kuna mvua kubwa inakuja" Ndipo anga likawa jeusi na mvua kubwaikaanza kunyesha. Hivyo ikajulikana kuwa Yawee ndie Mungu wa kweli na ukame ukaisha.

19:14

Baada ya Elia, Mungu akainua nabii mwingine aitwae Elisha, na Mungu akatenda miujiza kupitia Elisha pamoja na kuponya ukoma wa Naamani aliekuwa kamanda wa vita. Baada ya Naaman kumsikia nabii Elisha, akamwendea na kumuomba amponye ukoma wake. ndipo Elisha akamwambia Naaman nenda katika mto Jordani ni huko uoge mara saba.

Elisha alimwambia Namani afanywe nini ili kuponya ugonjwa wake wa ngozi?

Jichoye mara saba katika Mto Yordani.

19:15

na mara ya kwanza Naaman alionekana kukasirika na kuona kama ni ujinga, badae alibadili mawazo yake na kuoga mara saba, na alipokwisha mailiza mara ya saba ngozi yake ilitakasika na ukoma ukaisha na Mungu akamponya.

Naamani alifanya nini baada ya kusikia maagizo ya Elisha?

Mara ya kwanza alikasira na hakutaka kufanya hivyo kwa sababu ataonekana kuwa mjinga, lakini baadaye akabadili mawazo yake na akafanya, na akaponywa kabisa.

19:16

Mungu akatuma manabii wengi kuwafundisha watu wawe na huruma na ukarimu wao kwa wao, manabii wakawaonya watu wasiabudu sanamu manabii wakawaonya watu waache mabaya na kummuheshimu Mungu wa kweli. Manabii wakawambia watu wasipotii Mungu atawahukumu atawaadhibu.

Nini ujumbe wa kawaida wa manabii kwa watu?

Kuacha kuabudu sanamu na kuonyesha haki na huruma kwa wengine; Vinginevyo, Mungu atawaadhibu.

19:17

watu wakaacha kumtii Mungu, wakawatesa na wakati mwingine wakawauwa manabii. mfano Jeremia aliekuwa nabii wa Mungu alichukuliwa na kuwekwa kwenye kisima kikavu na akadumbukizwa kwenye matope na kuachwa huko akafe. Ndipo Mfalme akamuhurumia Jeremia na kutuma watumishi wake wakamwokoe kabla hajafa.

Kwa ujumla, watu waliwatendea nini manabii?

Watu waliwadhulumu manabii na wakati mwingine hata wakawaua.

Watu walimtendea nini nabii Yeremia?

Watu wakamtumbukiza Yeremia katika kisima kikavu na kumuacha huko kufa.

Je, Yermia alikufa ndani ya kisima?

Hapana. Mfalme alimhurumia na akawaagiza watumishi wake wamvute nje Yermia.

19:18

Hivyo manabii wakaendelea kuwambia watu habari njema japo watu waliwachukia, wakiwaonya kuwa Mungu atawaadhibu wasipotubu maana mwokozi atakuja.

Manabii waliwakumbusha watu kwamba Mungu atatuma mtu maalum. Mtu huyo ni nani?

Mtu ambaye Mungu angeweza kumtuma ni Masihi.

20. Kuchukuliwa Mateka na Kurudi

20:01

Ufalme wa Israel na ufalme wa Yuda walitenda dhambi mbele za Mungu. walivunja agano waliloweka na Mungu Sinai. Mungu aliwatuma Manabii wake kuwaonya ili watubu na kumuabudu yeye lakini walikataa.

Ni onyo gani ambalo manabii walinena na watu

Waliwaambia watubu na kumwabudu Mungu.

Watu waliitikiaje ujumbe kutoka kwa manabii?

Watu walikataa kutii.

20:02

Ndipo Mungu aliadhibu falme zote kwa kuruhusu maadui zao kuwapiga. Ufame wa Ashuru ulikua ni ufalme wenye nguvu, taifa korofi likaharibu ufalme wa Israel. katika ufalme wa Israel Waashuru waliwaua watu wengi sana na kuwanyang'anya kila kitu cha thamani kisha kuchoma moto sehemu kubwa ya ardhi yao.

Ni adui gani aliyeharibu ufalme wa Israeli?

Mfalme wa Ashuru.

20:03

Waashuru waliwakusanya viongozi wote, matajiri na watu wenye ujuzi kisha kuwapeleka Ashuru. Masikini ambao hawakuuawa ndio waliobaki Israeli.

20:04

Waashuru waliwaleta wageni ili waishi katika nchi ya Israel. Wageni hao walijenga miji iliyoharibiwa na kuoja wa Israel waliobaki. Kizazi cha wana wa Israel waliooana wa wageni kilitwa Wasamaria.

Wakina nani walikuwa Wasamaria?

Wana wa Israeli ambao walioa ugenini na kuwaleta katika nchi na Waashuri.

20:05

Watu wa ufalme wa Yuda waliona jinsi ambavyo Mungu alivyowaadhibu watu wa Israel kwa kutokumtii na kumwamini Mungu. lakini waliendelea kuiabudu miungu na akiwemo Mungu wa wakaanani. Mungu alituma manabii kuwaonya lakini hawakusikia.

Je, watu wa ufalme wa Yuda walimtii Mungu walipoona jinsi alivyoadhibu ufalme wa Israeli?

Hapana. Waliendelea kuabudu sanamu.

20:06

Takribani miaka 100 baada ya Waashuru kuharibu ufalme wa Israeli Mungu alimtuma Nebukadneza mfalme wa Babiloni kuvamia taifa la Yuda. Babiloni lilikua taifa yenye nguvu. Mfalme wa Yuda akakubali kuwa mtumishi wa Nebukadneza na kulipwa pesa nyingi kila mwaka.

Nani mfalme wa Yuda alikubali kutumikia?

Mfalme Nebukadreza wa Babeli.

20:07

Miaka michace baadae Mfalme wa Yuda akasi juu ya Babiloni. Ndipo wababiloni wakarudi na kuuteka ufalme wa Yuda. Waliuvamia mji wa Yerusalem wakaharibu hekalu na kuchukua vitu vyote vya thamani vilivyokuwemo katika mji.

20:08

Kwa sababu ya uasi Askari wa Mfalme Nebukadneza waliwaua watoto wote wa mfalme wa Yuda mbele ya macho yake kisha wakamharibu macho yake. Baada ya hayo wakamchukua mfalme na kumpeleka gerezani Babiloni ili afie huko.

Wakati mfalme wa Yuda alipoasi, askari wa Nebukadreza walimfanya nini?

Wakawaua mtoto wa mfalme mbele yake, wakamfanya kipofu, wakamchukua kwenda kufungwa gerezani huko Babeli.

20:09

Mfalme Nebukadneza pamoja na jeshi lake waliwapeleka watu wengi wa Yuda Babiloni, wakawaacha masikini ili wafanye kazi katika mashamba. Kipindi ambacho watu wa Mungu walilazimishwa kuondoka nchi ya ahadi kiliitwa kipindi cha Mateka.

Tutakiitaje kipindi ambapo watu wa Mungu walilazimika kuondoka Nchi ya Ahadi?

Uhamisho.

20:10

Japokua Mungu aliwaadhibu watu wake kwa dhambi zao kwa kuwafanya mateka lakini hakuwasahau watu wake na ahadi aliyowaahidi. Mungu aliendelea kuwaangalia na

kuzungumza nao kupitia manabii. Aliwaahidi kua baada ya miaka sabini atawarudisha kwenye nchi ya ahadi.

Mungu aliwaahidi nini watu wakati wa Uhamisho?

Mungu aliahidi kwamba baada ya miaka sabini, watarejea katika Nchi ya Ahadi.

20:11

Miaka sabini baadae mfalme wa Uajemi alimshinda Babiloni hivyo ufalme wa Uajemi ukachukua nafasi ya ufalme wa Babiloni. Waisrael wakaanza kuitwa wayahudi na wengi wao waliishi Babiloni. Wachache waliokua wazee waliikumbuka nchi ya Yuda.

Nani mfalme aliyewashinda Wababiloni?

Mfalme Koreshi wa Dola ya Uajemi.

20:12

Ufalme wa Uajemi ulikua na nguvu lakini ulikua na huruma kwa watu waliowateka. Baada ya Koreshi kua Mfalme wa Uajemi alitoa amri kuwa Myahudi yeyote anaetaka kurudi Yuda anaweza kuondoka uajemi na kurudi Yuda. Aliwapa pesa kwa ajili ya kujenga upya hekalu. Baada ya miaka sabini ya kuwa mateka wayahudi wachache walirudi Yuda katika mji wa Yerusalemu.

Mfalme Koreshi alitoa amri gani kuhusu Wayahudi?

Myahudi yeyote ambaye alitaka kurudi kwa Yuda angeweza kwenda huko.

20:13

Waliporudi Yerusalemu walijenga upya hekalu pamoja na ukuta wa mji. Japokua walikua wakitawaliwa na watu wengine lakini walipata nafasi ya kuishi kwenye nchi ya ahadi na kumwabudu Mungu hekaluni.

Wayahudi walifanya nini waliporudi Yerusalemu?

Wakajenga Hekalu na ukuta kuzunguka mji.

21. Mungu Anaahidi Ujio wa Masihi

21:01

Tangu mwanzo Mungu alipanga kumtuma masihi na ahadi ya kwanza ilikuwa kwa Adamu na Eva, Mungu akaahidi uzao kutoka kwa Eva kuwa atamponda Nyoka kichwa, Kwa maana aliyemdanganya Eva alikuwa Nyoka nae ni Shetani, ahadi hii inamaanisha mwokozi atakuja kumshinda Shetani.

Mungu alianza lini kuamua kumtuma Masihi?

Tangu mwanzo.

Masihi angeweza kumfanya nini kwa Shetani?

Masihi angeweza kumshinda Shetani kabisa.

21:02

Mungu alimuahidi Ibrahim kuwa kupitia yeye watu wote Duniani watabarikiwa, ahadi hii itatimia pale mwokozi atakapokuja, na watu katika makundi wa ulimwengu wataokoka kupitia ujio wa masihi.

Nani atatimiza ahadi ya Mungu kwamba makundi yote ya watu yatabarikiwa kupitia Ibrahimu?

Masihi.

21:03

Mungu alimuahidi Musa yakwamba baada ya yeye kumaliza atamuinua Nabii mwingine kama yeye, na hii ni ahadi nyingine juu ya ujio wa Masihi kwa siku zijazo.

Kwa jinsi gani Masihi angekuwa kama Musa?

Masihi atakuwa nabii kama Musa.

21:04

Mungu alimuahidi Mfalme Daudi yakwamba mmoja kati ya mzaliwa wa vizazi vyake atainuliwa nakuwa Mfalme wa watu wa Mungu milele, hii inamaanisha kwamba masihi atakuwa miongoni kizazi kutoka kwa Daudi.

Masihi angekuwa na uhusiano gani na Mfalme Daudi?

Masihi atakuwa mmoja wa uzao wa Daudi.

21:05

KUpitia Nabii Nehemia Mungu aliahidi kuweka maagano mapya, lakini hayatafanana na maagano aliyoweka kwa Wayahudi kwa iziraeli, kwenye maagano mapya Mungu ataandika sheria zake ndani ya miyoyo ya watu ili waweze kumjua kumjua Mungu nao watakuwa watu wake, na Mungu kuwasamehe dhambi zao, masihi kuanza maagano mapya.

21:06

Manabii wa Mungu wanasema masihi nae atakuwa nabii, Kuhani na Mfalme. Maana nabii ni mtu anaesikia neno la Mungu na kulitangaza kwa watu nae aliyeahidiwa kutumwa na Mungu atakuwa ni nabii wa kweli.

21:07

Makuhani wa iziraeli walimtolea Mungu dhabihu kwa niaba ya watu kwa hukumu ya dhambi zao pia humuomba Mungu kwaajili ya watu, Mwokozi ni kuhani aliyejitoe kuwa dhabihu kamilifu kwa Mungu.

Masihi atakuwaje kuhani mkuu mkamilifu?

Angejitoe mwenyewe kama sadaka kamili kwa Mungu kwa niaba ya watu.

21:08

Mfalme ni mtu anaetawala falme na kutoa hukumu kwa watu, mwokozi atakuwa Mfalme mkamilifu na kuweza kumiliki nafasi ya Daudi ili atawale na kutoa hukumu ya haki.

Masihi atakuwaje mfalme mkamilifu?

Yeye angetawala juu ya ulimwengu wote milele, na daima atahukumu kwa uaminifu.

21:09

Manabii wa Mungu walitabili mengi kuhusu masihi, nabii Malaki alitabili ujio wa nabii mkubwa kabla wa Masihi kuja, nae nabii Isaya alitabili mwokozi kuzaliwa na bikira, nabii Maiko alisema masihi atazaliwa katika mji wa Betelehemu.

Isaya alisema nini angekuwa maalum hukusu kuzaliwa kwa Masihi?

Masihi angezaliwa kutoka kwa bikira.

21:10

Nabii Isaya alisemamasihi ataishi Galilaya, atawafariji waliopondeka moyo na kutangaza uhuru kwa waliofungwa, pia walitabili masihi ataponya wagonjwa, viziwi, vipofu na mabubu.

21:11

Nabii Isaya alitabili juu ya kujchukiwa masihi atachukiwa bila sababu na kukataliwa, manabii wengine walinena yakwamba watakao kumuua masihi watagawa nguo zake na msaliti atakuwa

mtu wa kalibu yake, nae nabii Zakaria akanena yakwamba sarafu therasini za fedha zitatumika kumlipa awezekumsaliti masihi.

21:12

Manabii walisema ni jinsi gani mwokozi atakufa, Isaya alitabili yakwamba watu wata mtemea mate, kumdhihaki na kumpiga masihi, kumsulubisha wataamchoma mkuki nae atakufa na maumivu makali ijapokuwa hakutenda lolote baya.

Kwa mujibu wa manabii, Masihi angekufaje?

Masihi angeweza kudhulumiwa na kupigwa, na atakufa katika mateso makubwa.

21:13

Manabii walisema yakwamba masihi alikuwa mkamilifu na hakuwa na dhambi, alikufa ili azichukue dhambi za watu, mateso yake yataleta amani kati ya Mungu na wanadamu kwa maana hiyo ndipo Mungu akamsuribisha masihi.

Kwa nini ilikuwa mapenzi ya Mungu masihi ateseke?

Kwa sababu Masihi, akiwa mkamilifu, angepokea adhabu kwa dhambi za watu na kuleta amani kati ya Mungu na watu.

21:14

Manabii walinena yakwamba masihi atakufa na Mungu atamuinua kutoka kwa wafu, kutokana na kifo na kufufuka kwa masihi, Mungu amekamilisha mpango wake wa kuokoa na dhambi na kuanza agano jipya.

Je! Mungu angetimiza nini kupitia kifo na ufufuo wa Masihi?

Mungu angewaokoa wenye dhambi na kuanza Agano Jipya.

21:15

Mungu aliwaonyesha mambo mengi kwa manabii kuhusu mwokozi, bali masihi hakuja kwa wakati wa manabii wengine na ni zaidi ya miaka, 400 baada ya nabii wa mwisho kupitta na wakati timilifu Mungu alimtuma masihi Duniani.

Ni muda gani uliopita kati ya unabii wa mwisho kuhusu Masihi na kuja kwake ulimwenguni?

Zaidi ya miaka 400.

22. Kuzaliwa kwa Yohana

22:01

Hapo zamani Mungu alikua akiongea na watu wake kwa kupitia Malaika na Manabii. Ilipita miaka 400 Mungu alikua hajazungumza na watu wake. Ghafila Malaika alikuja na ujumbe kutoka kwa Mungu kwenda kwa kuhani mzee aitwae Zakaria. Zakaria na mke wake Elizabeti walikua ni watu wa Mungu lakini Elizabeti alikuwa hajapata mtoto yeyote.

Miaka mingi iliyopita tangu Mungu alipozungumza na watu wake?

Miaka 400.

Ni shida gani alikuwa nayo Elizabeth, mke wa Zekaria?

Yeye hakuwa na uwezo wa kuwa na mtoto.

22:02

Malaika akamwambia Zakaria "tazama mke wako atapata mtoto wa kiume, nawe utamuita jina lake Yohana. Nae atajazwa Roho Mtakatifu na atawaandaa watu kwaajili ya Kristo!". Zakaria akamjibu "Mimi na mke wangu tu wazee sana kuweza kupata watoto. Nitajuaje kama haya yatatokea?"

Malaika alimwambia Zakaria amuita jina gani mtoto wake?

Alimwita Yohana.

Malaika alimwambia John angefanya nini katika maisha yake?

Yohana angewaandaa watu kwa ajili ya Masihi.

Kwa nini Zekaria hakuamini kwamba Elisabeti atakuwa na mtoto?

Walikuwa wazee sana.

22:03

Malaika akamjibu Zakaria akasema " tazama nilitumwa na Mungu kukuletea habari hizi njema. Kwakua umeshindwa kuniamini hutaweza kuongea mpaka pale mtoto atakapozaliwa" Hapohapo Zakaria hakuweza kuongea. Ndipo malaika alimuacha Zakaria. Baada ya hapo Zakaria alirudi nyumbani na mke wake akapata mimba.

Ni jinsi gani Malaika alimuadhibu Zakaria kwa sababu hakuamini?

Zakaria hakuwa na uwezo wa kuzungumza mpaka Yohana alizaliwa.

22:04

Elizabethi alipokuwa na mimba ya miezi sita, malaika yule yule alimtokea ndugu yake Elizabethi aliyeitwa Maria. Alikuwa ni bikira na alikuwa amechumbiwa aolewe na kijana aitwae Yusufu. Malaika akamwambia "Tazama utachukua mimba na kuzaa mtoto mwanamume. Utamuita jina lake Yesu. Atakuwa ni mtoto wa Mungu aliye juu na atatawala milele."

Elizabeth alikuwa mjamzito kwa muda gani wakati malaika alipomtokea Maria?

Miezi sita.

Malaika alisema nini kitatokea kwa Maria?

Atakuwa mjamzito na kuzaliwa mtoto.

Malaika alisema Yesu atakuwa nani?

Mwana wa Mungu aliye juu.

22:05

Maria akajibu "Inawezekanaje jambo hili kutokea ingali mimi ni bikira?" Malaika akamwambia "Roho wa Bwana atakuja kwako na nguvu za Mungu zitakuwa juu yako na kukufunika kama

kivuli. Kwa sababu hiyo mtoto atakuwa mtakatifu, mwana wa Mungu". Maria akaamini na kukubali alichambiwa na malaika.

Kwa nini kuzaliwa kwa Yesu kulikuwa kwa muujiza?

Kwa sababu Maria alikuwa bikra.

Yesu ni mwana wa nani?

Yesu ni mwana wa Mungu.

22:06

Baada ya malaika kuongea na Maria, Maria akaenda kumtembelea Elizabeti. Baada ya Elizabeti kusikia salaamu ya Maria mtoto aliekuwepo tumboni kwake aliruka. Na wote wawili walishangilia kwa furaha mambo mazuri waliotendewa. Baada ya Maria kumtembelea Elizabeti kwa miezi mitatu. Maria alirudi nyumbani kwake.

Maria alienda kumsalimia nani baada ya malaika kuondoka?

Alienda kumsalimia Elizabeti.

22:07

Baada ya Elizabeti kujifungua mtoto wake wa kiume, Zakaria na Elizabeti walimuita huyo mtoto Yohana, kama malaika alivyoamuru. Kisha Mungu alifungua kinywa cha Zakaria na akaweza kusema tena. Zakaria alisema "Asifiwe Mungu kwa kuwa amewakumbuka watu wake! Nawe mwanangu utaitwa nabii wa Mungu aliye juu utakae waambia watu jinsi ya kupokea msamaha wa dhambi zao.

Zakaria alisema nini kuhusu Yohana?

Yohana atakuwa nabii wa Mungu aliye juu na atawaambia watu namna ambayo wataweza kupokea msamaha wa dhambi zao.

23. Kuzaliwa kwa Yesu

23:01

Mariamumu alikuwa amechumbiwa na mtu mwadilifu aitwaye Yusufu. Yusufu kwasababu ya uhaki hakutaka Mariamumu apate aibu kwaajili ya ujauzito ambao haukumhusu hivyo akaanza kutafuta njia akwepe kwa siri. Malaika akamtokea Yusufu katika ndoto.

Yusufu alikuwa mtu wa namna gani?

Yusufu alikuwa mtu wa haki.

Yusufu alipanga kufanya nini mara baada ya Maria kupata mimba?

Alipanga kumuacha kwa siri.

23:02

Ndipo Malaika akamtahadharisha Yusufu kwamba asimwache Mariamumu kwasababu mimba hiyo ni kwa uweza wa Roho Mtakatifu hivyo asiwe na wasiwasi. Mtoto atakayezaliwa ni wa kiume ataitwa jina lake Yesu (yaani Yehova huokoa), kwa kuwa atawaokoa watu waondoke dhambini.

Ni nini kilifanya Yusufu abadili mawazo na kumuoa Maria?

Malaika aenda na kuongea naye katika ndoto akisema, "Usiogope kumchukua Maria kama mke wako."

Nini maana ya jina "Yesu"?

"Yahweh ameokoa."

23:03

Yusufu aliamua kumchukua Mariamumu kuwa mkewe; lakini, hawakukaribiana mpaka pale Mariamumu atakapomzaa mwana.

23:04

wakati Mariamu alipokaribia kuzaa, ni kipindi kile utawala wa Rumi ulielekeza kila mtu ahesabiwe katika jamii anayotokea. Hapa inabidi sasa Yusufu na Mariamu wasafiri safari ndefu waelekee Bethlehemu tokea Nazareti kwa sababu ndiyo mji wao kwa asali yaani mji wa Daudi.

Kwa nini Yosefu na Maria walisafiri umbali mrefu kwenda Bethlehemu?

Kwa sababu serikali ya Kirumi iliwaambia kila mtu kwenda kwenye sensa kwenye mji ambapo baba zao walikuwa wameishi.

23:05

Baada ya kufika Bethlehemu hapakuwa na mahali ya kujihifadhi. Nafasi waliyopata ni pale mifugo ilihifadhiwa, ndipo mtoto alipozaliwa na mama yake alimlaza kwenye lishio la ng'ombe kwa kuwa hakuna kitanda; jina lake alitwa Yesu.

Yesu alizaliwa mahali gani?

Alizaliwa mahali ambapo wanyama walikaa.

23:06

Usiku ule ule walikuwepo wachungaji wa maeneo jirani wakilinda mifugo yao. Ghafla waliona malaika akin'gaa mbele yao wakatekewa; Malaika akasema, "msiwe na wasiwasi ninazo habari nzuri. Kristo Bwana amezaliwa Bethlehem!"

Malaika alikuwa na ujumbe gani kwa wachungaji?

"Musiogope, kwa sababu nina habari njema kwenu. Masihi, Mwalimu, amezaliwa Bethlehem!"

23:07

Akaongeza; "nendeni kwa mtoto, mtamuona amefungwa nguo akiwa amelazwa kwenye lishio la mifugo." Mawinguni walionekana Malaika, wakitukuza na kuimba Utukufu uko mbinguni kwa Mungu na amani duniani kwa wapendwa."

23:08

Wachungaji walifika mahali pale alipokuwa Yesu kama maelekezo ya malaika yalivyokuwa wakiwa wamejawa furaha. Baada ya hapo wakarudi ilipokuwa mifugo yao; wakimtukuza Mungu kwa yale waliyosikia na kuyaona.

Walimtambuaje kuwa ndiye mtoto mwenyewe pindi walipomuona?

Angekuwa amefungwa kwa vipande vya nguo na amelazwa kwenye eneo la kulisha.

Wachungaji walifanya nini baada ya kumwona mtoto?

Wakarudi machungoni, wakimsifu Mungu kwa yale waliyosikia na kuona.

23:09

Badaye wenye ujuzi tokea mashariki ya mbali wakiongozwa na nyota walifika Bethlehemu na hapo wakatambua ile nyota ilimaanisha Mfalme wa Wayahudi. Hivyo wakasafiri safari ndefu na wakaipata nyumba alimokuwa Yesu akiwa pamoja na wazazi wake.

Baadaye, watu wenye hekima kutoka mashariki walijuaje mfalme mpya wa Wayahudi alikuwa amezaliwa?

Waliona nyota isiyo ya kawaida mbinguni.

23:10

Na wataalamu hawa walipomuona Yesu na mama yake, wakainama na kumwabudu. Ndipo walimpa Yesu zawadi za gharama kubwa. Wakarudi kwao mashariki.

Wanaume wenye busara walifanya nini walipomwona Yesu?

Wakainama na kumwabudu, na kumpa Yesu zawadi za thamani.

24. Yohana Anambatiza Yesu

24:01

Yohana mwana wa Zakaria na Elizabeth alikuwa na akawa nabii .Aliishi nyikani akila asali ya porini, nzige ,na kuvaa nguo zilizotengenezwa na manyoya ya ngamia.

Yohana aliishi wapi alipokua?

Aliishi jangwani.

24:02

Watu wengi walimfuata Yohana nyikani kumsikiliza.Aliwahubiri akisema,"tubuni kwa maana ufalme wa Mungu umekaribia"

Yohana aliwahubiria watu ujumbe gani?

"Tubuni, kwa maana ufalme wa Mungu umekaribia!"

24:03

Wakati watu waliposikia ujumbe wa Yohana wengi walitubu dhambi zao na kubatizwa .Viongozi wengi wa dini walikuja kubatizwa na Yohana lakini hawakutubu wala kuungama dhambi zao .

Yohana aliwafanyia nini watu waliotubu wakati wa kuhubiri kwake?

Aliwabatiza.

24:04

Yohana akawaambia viongozi wa dini" enyi nyoka wenye sumu! tubuni na kubadilisha tabia zenu.Kila mti usiozaa matunda mema hukatwa na kutupwa motoni. Yohana alitimiza kile

kilichosemwa na manabii "angalia namtuma mjumbe wangu mbele yenu ambaye atawandalia njia zenu."

Ni kundi gani la watu ambalo Yohana alilifananisha na nyoka za sumu?

Hii inajulikana kwa viongozi wengi wa kidini ambao walikataa kutubu.

24:05

Baadhi ya Wayahudi wakamwuliza Yohana kama yeye ni Kristo ,Yohana akajibu mimi siyo Kristo lakini kuna mmoja ajaye baada yangu ambaye ni mkuu sanakwani sistahili kufungua kamba ya viatu vyake .

Jibu la Yohana lilikuwa nini wakati Wayahudi walipomwuliza kama yeye ndiye Masihi?

Alisema yeye hakuwa Masihi.

24:06

Siku iliyofuata Yesu alikuja ili abatizwe na Yohana .Wakati alipomwona Yohana alisema,'angalia huyu ni mwanakondoo wa Mungu atakayechukua dhambi ya ulimwengu.

Yohana alimtumia Yesu cheo gani wakati alipomwona akija kubatizwa?

Alimwita, "Mwana-Kondoo wa Mungu ambaye ataondoa dhambi ya ulimwengu."

24:07

Yohana akamwambia Yesu mimi sistahili kukubatiza wewe ila wewe unastahili kunibatiza mimi.Lakini Yesu akasema "ni lazima kunibatiza mimi kwa sababu ni kitu sahihi kwa hiyo Yohana akambatiza Yesu pamoja na kwamba Yesu hakuwahi kutenda dhambi.

Kwa nini Yesu hakuwa na haja ya kutubu dhambi zake kabla ya Yohana kumbatiza?

Kwa sababu Yesu hajawahi kutenda dhambi.

Kwa nini Yesu alisema Yohana lazima ambatize?

Yohana alimbatiza Yesu kwa sababu ilikuwa jambo sahihi.

24:08

Wakati Yesu alipotoka majini baada ya kubatizwa Roho wa Mungu alitokea katika umbo la njiwa alishuka akatulia juu yake. Wakati huo sauti ya Mungu ikaongea kutoka mbinguni na kusema "Wewe ni mwanangu ambaye ninakupenda na ninayependezwa naye".

Nani alikuja kutua juu ya Yesu baada ya kubatizwa?

Roho wa Mungu alionekana kwa namna ya njiwa.

Mungu alimwambia nini Yesu baada ya kubatizwa?

"Wewe ni mwanangu ambaye ninakupenda na ninayependezwa naye".

24:09

Mungu akamwambia Yohana, "Roho wa Mungu atakuja juu ya mtu ambaye umembatiza. Na mtu huyo ni mwana wa Mungu," Kuna Mungu mmoja tu. Lakini wakati Yohana alipokuwa akimbatiza Yesu alisikia Baba Mungu akisema na akamuona Mungu mwana, ambaye ni Yesu, na akamwona Roho Mtakatifu.

Mungu alimwambia nani kuwa Roho Mtakatifu atakuja na kukaa?

Alitua juu ya Mwana wa Mungu.

25. Shetani Anamjaribu Yesu

25:01

Mara tu Yesu alipokwisha kubatizwa, Roho Mtakatifu alimwongoza Yesu nyikani, huko alifunga siku arobaini mchana na usiku. kisha Shetani alifika kumjaribu Yesu ili atende dhambi.

Yesu alikwenda wapi baada ya kubatizwa kwake?

Alikwenda jangwani.

Ni nani aliyempeleka Yesu jangwani?

Roho mtakatifu alimpeleka.

Yesu alifanya nini jangwani?

Alifunga siku arobaini mchana na usiku.

25:02

Shetani alimjaribu Yesu akisema; "Kama wewe ni mwana wa Mungu yaamuru mawe haya yawe mikate upate kula".

Shetani alimjaribu Yesu kufanyia nini mawe?

Alimwambia Yesu kuyageuza kuwa mkate ili apate kula.

25:03

Yesu akajibu; "Imeandikwa katika neno la Mungu, watu hawahitaji mkate pekee ili wapate kuishi, bali wanahitaji kila neno linalosemwa na Mungu".

Yesu alisema nini tunahitaji tu kama chakula?

Tunahitaji kila neno ambalo Mungu anaongea.

25:04

Kisha Shetani alimchukua Yesu mpaka juu ya mnara wa hekalu na kumwambia; "Kama wewe ni Mwana wa Mungu jirushe mwenyewe chini, kwa vile imeandikwa, Mungu atakuagizia malaika wake wakuchukue ili usijigonge mguu wako katika jiwe".

Shetani alimjaribu Jesus kufanya nini tena?

Alimwambia Yesu kujitupa mwenyewe chini kutoka Hekaluni.

Shetani alisema nani angemlinda Yesu?

Mungu angeamuru malaika wake kumlinda Yesu.

25:05

Lakini Yesu alimjibu Shetani kwa kunukuu Maandiko akisema; " Katika neno la Mungu, anaagiza watu wake, usimjaribu Bwana Mungu wako".

Yesu alimjibu nini Shetani?

Neno la Mungu linasema usimjaribu Bwana Mungu wako

25:06

Kisha Shetani alimwonyesha Yesu falme zote za ulimwengu na fahari zake zote na akasema; "Nitakupa hivi vyote iwapo utanisujudia na kuniabudu mimi".

Shetani alitoa nini kumpa Yesu katika majaribu ya mwisho?

Shetani alitoa kumpa falmezote za ulimwengu na utukufu wao.

Shetani alimwomba Yesu afanye nini ili kupokea falme hizi?

Yesu angehitaji kuinama na kumwabudu Shetani.

25:07

Yesu akajibu; ondoka kwangu Shetani! Katika neno la Mungu ameagiza, "Mwabudu Bwana Mungu wako na kumtumikia Yeye peke yake".

Je! Yesu alikubali kumwabudu Shetani?

Hapana, angeweza kumwabudu Mungu tu na kumtumikia yeye.

25:08

Yesu hakujitia chini ya majaribu ya Shetani, hivyo Shetani aliondoka akamwacha. kisha malaika walikuja na kumhudumia Yesu.

Simulizi ya Biblia Kutoka: Mathayo 4:1-11;

Je, Shetani alikuwa na uwezo wa kumfanya Yesu kutenda dhambi?

Hapana.

26. Yesu Anaanza Huduma yake.

26:01

Baada ya kushinda majaribu ya Ibilisi Yesu alirudi kwa nguvu za Roho mtakatifu katika mkoa wa Galilaya. Yesu alienda sehemu moja baada ya nyigine akifundisha. Kila mmoja alisema vyema juu yake.

Yesu alikwenda wapi baada ya kushinda majaribu ya Shetani?

Yesu alikwenda mkoa wa Galilaya ambako aliishi.

26:02

Yesu akaenda mji wa Nazareti alikokuwa akiishi wakati wa utoto wake. Siku ya sabato, alienda sehemu ya kuabudia. wakamkabidhi chuo cha nabii isaya ili aweze kusoma. Yesu akakifungua chuo na kusoma sehemu yake mbele za watu.

Mji ambao Yesu aliishi akiwa mtoto uliitwa jina gani.

Nazareti.

Yesu alienda wapi siku ya sabato?

Alikwenda mahali pa ibada.

Kwa nini watu katika mahali pa ibada walimpa Yesu kitabu cha Isaya?

Walitaka Yesu aisome kutoka kwake.

26:03

Yesu kasema "Bwana amenipa Roho wake ili kwamba nitangaze habari njema kwa maskini, uhuru kwa wafungwa, vipofu kuona, kutolewa waliodhurumiwa. huu ni mwaka wa Bwana uliokubalika.

26:04

Tena Yesu akaa chini "Kila mmoja akamsogelea na kumtazama. walijua aya aliyoisoma inamhusu masia. Yesu akasema "Maneno niliyosoma mbele yenu yanatokea sasa. watu wote wakashangaa. huyu si mwana wa Yusufu"? Walisema.

Kifungu cha Maandiko ambacho Yesu alisoma kinamhusu mtu wa aina gani?

Masihi.

Yesu alisema nini kuhusu Maandiko ambayo alikuwa amesoma?

Alisema yalikuwa yanatimizwa wakati ule.

Watu wa mji wa Yesu walifanyaje kwa maneno yake?

Walikuwa wakishangaa na kuuliza, "Huyu si mwana wa Yosefu?"

26:05

Tena Yesu akasema "Ni kweli kwamba hakuna nabii anayekubalika katika mji wa kwao. Wakati wa nabii Eliya, kulikuwa na wajane katika Israeli. lakini mvua iliposimama bila kunyesha kwa miaka mitatu na nusu, Mungu hakumtuma Eliya kumsaidia mwanamke mjane kutoka Israel, badala yake alikuwa ni mjane kutoka taifa tofauti"

Yesu aliwapa mifano gani ya manabii wa Mungu kuwasaidia watu kutoka mataifa mengine?

Mungu alimsaidia mjane kipindi cha ukame wakati wa Eliya, naye akamponya Naamani, amri za adui wa Israeli.

26:06

Yesu akaendelea kusema "Kipindi cha nabii Elisha kulikuwa na watu wengi katika Israeli wenye magonjwa ya Ngozi. lakini Elisha hakumponya hata mmoja wao. lakini aliponya ugonjwa wa ngozi wa Naamani pekee aliyekuwa kamanda wa maadui wa Israel. watu waliokuwa

wanamsikiliza Yesu walikuwa ni wayahudi. Kwa hiyo walipomsikia anasema hayo wakawa na hasira juu yake.

Yesu aliwapa mifano gani ya manabii wa Mungu kuwasaidia watu kutoka mataifa mengine?

Mungu alimsaidia mjane kipindi cha ukame wakati wa Eliya, naye akamponya Naamani, amri za adui wa Israeli.

Watu walijibuje wakati Yesu alipowaambia hadithi hizi?

Walikuwa na hasira na walijaribu kumwua Yesu.

26:07

Watu wa Nazareti wakamvuta Yesu mbali na mahali pa kuabudia na kumtupa nje ili wamwue. Lakini Yesu akaondoka Mbele yao na akauacha mji wa Nazaleti.

Watu walijibuje wakati Yesu alipowaambia hadithi hizi?

Watu walijibuje wakati Yesu alipowaambia hadithi hizi?

Yesu aliwaepuka vipi kwenye umati.

Yesu alitembea katikati ya umati na kuindoka mji huo.

26:08

Tena Yesu alienda mpaka mkoa wa Galilaya na mkutano mkubwa wakaja kwake. wakaweleta watu wengi waliokuwa wagonjwa, au walemavu, kama wasioona, kutembea, kusikia au kuongea, na Yesu akawaponya.

Je, umati wa watu wa Galilaya walimjibuje Yesu?

Wakamletea watu wengi ambao walikuwa wagonjwa au walemavu ili aweze kuwaponya.

26:09

Watu wengi waliokuwa na mapepo ndani yao waliletwa kwa Yesu. Kwa amri ya Yesu aliwaamuru wawatoke watu hao, na waliendelea kupiga kelele "Wewe ni mwana wa Mungu!" Umati wa watu walishangaa na walimwabudu Mungu.

Mapepo yalimtambua kuwa Yesu ni nani wakati alipowaamuru kuwaachia watu?

Walisema Yesu alikuwa Mwana wa Mungu.

26:10

Tena Yesu akachagua watu kumi na wawili ambao aliwaita mitume. Mitume walizunguka na Yesu tena walijifunza kutoka kwake.

Yesu alichagua watu wangapi kuwa mitume wake?

Alichagua mitume kumi na mbili.

27. Simulizi ya Msamaria Mwema

27:01

Siku moja Mwalimu wa mambo ya sheria ya Kiyahudi alimwendea Yesu na kumuuliza kwa kumjaribu akisema, "Mwalimu nifanyeje ili ni urithi uzima wa milele?" Yesu akamjibu " sheria ya Mungu imeandikwaje?"

Swali gani ambalo mtaalam wa sheria ya Kiyahudi alimwuliza Yesu?

"Mwalimu, nifanye nini ili nipate uzima wa milele?"

Swali gani Yesu alimwuliza mtaalam akajibu?

Aliuliza, "Imeandikwa nini katika sheria ya Mungu?"

27:02

Mwalimu wa mambo ya sheria ya Kiyahudi alimjibu Yesu na kusema, sheria ya Mungu inasema "Mpende Bwana Mungu wako kwa moyo wako wote, kwa nafsi yako yote, kwa nguvu zako zote na kwa akili zako zote. Na pia inasema "Mpende jirani yako kama unavyojipenda mwenyewe. Yesu akamwambia "uko sahihi. Fanya hivyo na utaurithi uzima wa milele."

Amri ya Mungu inasema tunapaswa kupenda?

Bwana Mungu wetu na jirani yetu.

27:03

Lakini huyu Mwalimu wa mambo ya sheria ya Kiyahudi akitaka kujionyesha kwamba yeye ni mwenye haki, alimuuliza Yesu; "Jirani yangu ni nani?"

Kwa nini mtaalamu wa Sheria ya Kiyahudi aliuliza nani ni jirani yake?

Alitaka kuthibitisha kwamba alikuwa mwenye haki.

27:04

Yesu alimjibu huyu Mwalimu wa mambo ya sheria ya Kiyahudi kwa kumpa simulizi. " Kulikuwa na Myahudi mmoja aliyekuwa anasafiri kwa barabara kutoka Yerusalemu kwenda Yeriko.

27:05

"Wakati Myahudi huyu alipokuwa akisafiri kikundi cha wezi kilimvamia na kumwibia kila kitu na kumpiga sana karibu ya kufa. Walipokuwa wamempiga sana karibu ya kufa, walimwacha hapo barabarani na kuondoka zao."

Katika hadithi ya Yesu, nini kilichotokea kwa Myahudi wakati alipokuwa akisafiri?

Aliishambuliwa na wezi, ambao walichukua kila kitu alichu nacho, na kumpiga mpaka alipokaribia kufa.

27:06

"Muda mfupi baada ya tukio hilo Kuhani wa Kiyahudi alikuwa akisafiri na kupitia katika barabara hii ambayo Myahudi yule alikuwa amepigwa na kuachwa pale. Alipomuona alipita upande mwingine wa barabara mbali na alipokuwepo mtu huyo na kuendelea na safari yake wala asimjali na kumsaidia mtu yule."

Nani alikuwa mtu wa kwanza kumwona mtu aliyejeruhiwa?

Kuhani wa Kiyahudi.

Kuhani alifanya nini alipoona mtu aliyejeruhiwa?

Akamkwepa na kupita kwa upande mwingine wa barabara.

27:07

"Baada ya muda mfupi Mlawi (Walawi walikuwa kabila la Wayahudi ambao lilikuwa linawasadia makuhani katika huduma hekaluni) naye alipita barabara hiyohiyo na alipomuona mtu yule aliyekuwa amepigwa na kuumizwa na wezi alipita upande mwingine wa barabara na kuendelea na safari yake bila kumjali."

Ni nani aliyekuwa mtu wa pili kumwona mtu aliyejeruhiwa na kupita?

Mlawi.

Mlewi alifanya nini alipoona mtu aliyejeruhiwa?

Akamkwepa na kupita kwa upande mwingine wa barabara.

27:08

"Mtu mwingine aliyepita barabara hiyo alikuwa ni Msamaria (Wasamaria walikuwa wa uzao wa Wayahudi na ni watu waliooa na kuolewa na watu wa mataifa mengine. Wasamaria walikuwa wanachukiana sana na Wayahudi). Huyu Msamaria alipomuona Myahudi yule aliyekuwa amepigwa na kuumizwa sana na wezi, alimuonea sana huruma. Alimchukua na kuyahudumia majeraha yake na kumfunga pandeji."

Ni nani wa tatu aliyemwona mtu aliyejeruhiwa?

Msamalia.

Kulikuwa na uhusiano gani kati ya Wayahudi na Wasamaria?

Walichukiana.

27:09

"Msamaria baada ya hapo alimchukua huyo Myahudi na kumpandisha kwenye Punda wake na kumpeleka kwenye nyumba ya wageni iliyokuwa karibu na barabara na kumuhudumia zaidi."

Msamaria alimsaidiaje mtu aliyejeruhiwa?

Alimfunga majeraha yake, akamchukua kwenye nyumba ya wageni, na kumtunza.

27:10

"Siku iliyofuata Msamaria huyu alihitaji kuendelea na safari yake na hivyo alimkabidhi yule muangalizi wa nyumba ya wageni na kumwambia " Mhudumie Myahudi huyu aliyepigwa na wezi. Akampa fedha yule muangalizi na kumwambia, kama utatumia fedha zaidi katika kumhudumia Myahudi huyu basi nikirudi kutoka safari yangu nitakuja nilipe kiasi kilichoongezeka."

Msamaria alimsaidiaje mtu aliyejeruhiwa?

Alimfunga majeraha yake, akamchukua kwenye nyumba ya wageni, na kumtunza.

27:11

Baada ya hadithi hiyo, Yesu alimuuliza yule Mwalimu wa mambo ya sheria ya Kiyahudi, kwamba "Unafikiri katika watu hao watatu, ni nani aliyekuwa jirani yake yule Myahudi aliyepigwa na wezi?" Yule Mwalimu wa mambo ya sheria ya Kiyahudi alijibu na kumwambia Yesu "ni yule aliyemuonea huruma". Yesu akamwambia "Wewe nawe nenda kafanye vivyo hivyo."

Ni nani kati ya watu watatu aliyefanya kama jirani kwa mtu aliyejeruhiwa?

Msamaria ambaye alikuwa mwenye huruma kwake.

28. Kijana Tajiri Kiongozi

28:01

Siku moja, kiongozi kijana tajiri alimwendea Yesu na kumuuliza, "mwalimu mwema nifanye kitu gani cha lazima ili niwe na uzima wa milele?" Yesu akamwambia, "kwanini unaniita mwema?" Kuna mmoja tu aliye mwema naye ni Mungu. Lakini ukitaka kuwa na uzima wa milele, tii sheria za Mungu.

Kijana tajiri alimuuliza nini Yesu?

Nifanye nini ili niweze kuingia ufalme wa mbinguni?

Yesu alimwambia yule kijana kufanya nini ili awe na uzima wa milele?

Alimwambia aitii sheria za Mungu.

28:02

"Ni mambo gani nahitaji kutii?" Aliuliza. Yesu akajibu, "usiuwe. Usizini. Usiibe. Usidanganye. Mheshimu baba yako na mama yako, na umpende jirani yako kama unavyojipenda mwenyewe.

28:03

Lakini kijana akasema, "Nimezitii sheria hizo zote tangu nikiwa kijana. Je, nahitaji kufanya nini bado ili niishi milele? Yesu alimwangelia na akampenda.

Mtawala mdogo alisema nini kuhusu sheria ambazo Yesu alizitajwa?

Alisema kuwa amewasiliza tangu alipokuwa mvulana.

28:04

Yesu akajibu, kama unataka kuwa mkamilifu, nenda ukauze kila kitu ulichonacho na utoe pesa kwa maskini, na utakuwa na hazina mbinguni, kisha njoo unifuata.

Ni jambo gani lingine ambalo Yesu alimwambia yule kijana kulifanya?

Alimwambia auza kila kitu ambacho alikuwa nacho na kutoa fedha kwa maskini, kisha amfuata Yesu.

Ni ahadi gani Yesu alimuahidi tajiri mdogo kama angeweza kufanya hivyo?

Angekuwa na hazina mbinguni.

28:05

Yule kijana aliposikia alichokisema Yesu, alihuzunika sana, kwa sababu alikuwa tajiri sana na hakutaka kutoa vitu vyote alivyomiliki. Akageuka na akaenda mbali na Yesu.

Kwa nini mtawala mdogo alipata huzuni na kisha kuondoka mbali na Yesu?

Yeye hakutaka kutoa vitu vyote alivyomiliki.

28:06

Kisha Yesu akawaambia wanafunzi wake, "Ni vigumu sana kwa watu matajiri kuingia katika ufalme wa Mungu! Ndiyo, ni rahisi zaidi kwa ngamia kupita katika tundu la sindano kuliko mtu tajiri kuingia katika ufalme wa Mungu

Ni vigumu gani kwa tajiri kuingia katika ufalme wa Mungu?

Ni rahisi kwa ngamia kupitia jicho la sindano.

28:07

Wanafunzi waliposikia alichosema Yesu, walishikwa na mshangao na kusema, "Ni nani basi anaweza kuokolewa?"

28:08

Yesu akawatazama wanafunzi na kusema, "Kwa watu mambo haya hayawezezekani, lakini kwa Mungu mambo yote yanawezezekana".

Inawezekana kwa mtu tajiri kuokolewa?

Ndiyo, kwa Mungu kila kitu kinawezekana.

28:09

Petro akamwambia Yesu, "Tumeacha kila kitu na kukufuata wewe. Je, tutapata thawabu gani?"

afunzi walikuwa wameacha nini ili kumfuata Yesu?

Walikuwa wameacha kila kitu.

28:10

Yesu akajibu, "Kila mmoja aliyeacha nyumba, kaka, dada yake, baba, mama, watoto, au mali kwa ajili yangu atapokea mara 100 zaidi na pia atapokea uzima wa milele. Lakini wengi walio wa kwanza watakuwa wa mwisho, na wengi walio wa mwisho watakuwa wa kwanza."

Yesu alisema nini ingekuwa tuzo yao?

Wangepokea mara moja zaidi katika ulimwengu ujao, na pia uzima wa milele.

Nani mwingine anaweza kupokea zawadi hii?

Kila mtu anayeacha nyumba, ndugu, dada, baba, mama, watoto, au mali kwa ajili ya jina la Yesu.

29. Simulizi ya Mtumishi Asiye na Huruma.

29:01

Siku moja, Petro alimuuliza Yesu "Bwana, ni mara ngapi inanipasa kumsamehe ndugu yangu akinikosea? Hadi mara saba?" Yesu akasema, "Sio mara saba, bali sabini mara saba!" Kwa hili, Yesu alimaanisha inatupasa kusamehe kila wakati. Yesu akawaambia habari hii.

Petro aliuliza swali gani Yesu?

"Nimsamehe mara ngapi ndugu yangu akinikosea?"

Mara ngapi Petro alidhani anapaswa kumsamehe ndugu yake?

Mara saba.

Ni mara ngapi Yesu alisema anastahili kumsamehe ndugu yake?

Sabini mara saba.

Yesu alimaanisha nini aliposema, "Sabini mara saba?"

Alimaanisha kuwa tunapaswa kusamehe daima.

29:02

Yesu akasema, "Ufalme wa Mungu unafananishwa na mfalme alie taka kukusanya madeni yake kutoka kwa watumishi wake. Mmoja wa watumishi wake alikua anadaiwa deni kubwa lenye thamani ya mshahara wa miaka 200,000."

29:03

"Kwakua yule mtuishi hakuweza kulipa deni, mfalme alisema, 'muuzeni huyu mtu na familia yake kama watumwa ili kulipa deni lake.'"

lipa deni

Hii ni "kulipa pesa aliyokuwa akilipa mfalme."

ili kulipa deni lake

Hii inaweza kutafsiriwa kama, "na kutumia fedha zilizopatikana kutokana na kuziua kulipa sehemu ya kile ambacho ananipatia."

29:04

"Yule mtumishi alianguka na kupiga magoti mbele ya mfalme na kusema, 'naomba nivumilie, na nitalipa deni loote unalonidai.' Mfalme alimuonea huruma yule mtumishi, ndipo akafuta deni lake lote na kumuacha aende zake."

Mfalme alifanya nini wakati mtumishi alipomuomba awe na subira?

Mfalme alimhurumia mtumishi na kufuta dani lake.

29:05

"Ila baada ya mtumishi kutoka kwa mfalme, alimpatia mtumishi mwenzake aliekua akimdai deni lenye thamani ya mshahara wa miezi minne. Alimkamata yule mtumishi mwenzake na kusema, ' Nilipe hela ninayo kudai!'"

Mtumishi huyo alifanya nini kwa mtumishi mwenzake aliyemkopa deni madogo?

Alimshika na kudai kulipa pesa aliyokuwa alipaswa kulipa.

29:06

"Yule mtumishi mwenzake alianguka na kupiga magoti na kumwambia, 'Tafadhali nivumilie, nitakulipa kiasi chote unachonidai.' Ila, yule mtumishi alimtupa mtumishi mwenzake ndani ya gereza hadi atakapo lipa deni lake."

Mtumishi huyo alifanya nini wakati mtumishi mwenzake alipiga magoti na kumwomba awe na subira?

Alimtupa mtumishi mwenzake ndani ya gereza

29:07

"Baadhi ya watumishi wengine walioona kilicho tokea walifadhaika sana. Wakaenda kwa mfalme na kumuambia kila kitu."

Watumishi wengine walifanyaje wakati alipomtupa mtumishi mwenzake gerezani?

Walilogopa sana na kumwambia mfalme kuhusu hilo.

29:08

"Mfalme alimwita yule mtumishi nakumuambia, 'Ewe mtumishi muovu! Nilikusamehe deni lako kwasababu ulinisihi. Ungefanya vivyo hivyo.' Mfalme alikasirika sana na kumtupa yule mtumishi muovu gerezani mpaka atakapo lipa deni lake lote."

Mfalme alimuadhibu mtumishi ambaye hakumsamehe mtumishi mwenzake?

Alimtupa gerezani.

29:09

Ndipo Yesu akasema " Hivi ndivyo baba yangu wa mbinguni atakavyo fanya kwa kila mmoja wenu kama hamtawasamehe ndugu zenu kutoka moyoni".

Je! Mungu atatusamehe ikiwa hatusamehi wengine kutoka moyoni?

Hapana.

30. Yesu Anawalisha Watu Eifu Tano

30:01

Yesu aliwatuma mitume kuwahubiri na kuwafundisha watu vijiji tofauti, nao waliporudi kwa Yesu, waka mueleza kile walicho fanya, Yesu akawaalika kwenda faragha ng'ambo ya mto kwa mapunziko, nao wakupanda mashua kuelekea ng'ambo ya mto.

Je, Yesu aliwatuma mitume wake kufanya nini katika vijiji?

Aliwatuma wahubiri na kufundisha.

Kwa nini Yesu aliwachukua mitume wake kuwapeleka upande mwingine wa ziwa?

Aliwaalika mahali pa kimya ili kupumzika kwa muda.

30:02

Lakini walikuwako watu wengi waliomuona Yesu na wanafunzi wakaondoka kwenye mashua, Watu walipita pembezoni mwa ziwa kuelekea upande wa pili mbele yao, hivyo Yesu na wanafunzi wake walipowasili, tayari kundi kubwa la watu walikuwako huko wakiwasubili.

Je, Yesu na mitume wake walikuwa na uwezo wa kuwa peke yao na kupumzika?

Hapana. Watu wengi walimkimbia upande wa pili mbele yao.

30:03

Umati ulikuwa zaidi ya wanaume 5000 bila kuhesabu wanawake na watoto, Yesu aliona mkutano mkubwa mbele yake nao walikuwa kama kondoo waliokosa mchungaji, kwa hiyo akawafundisha na kuwaponya watu miongoni mwao ambavyo walikuwa wagonjwa.

Mtazamo gani wa Yesu juu ya umati ulikuwa ukiwasubiria?

Aliwahurumia.

Yesu alionyeshaje huruma yake kwa watu?

Aliwafundisha na kuonya wagonjwa.

Ni watu wangapi walikula na waliridhika na chakula?

Wanaume elfu tano, bila kuhesabu wanawake na watoto.

30:04

na ilipokuwa jion wanafunzi walimwambia Yesu, tumechelewa na hakuna mji karibu, basi uwaage watu ili waweza kwenda kujitafutia kitu wale.

Kwa nini wanafunzi walitaka kuwafukuza watu?

Ilikuwa jioni na walihitaji kupata kitu cha kula.

30:05

Yesu akawaambia wanafunzi, "mnaweza kuwapatia chochote wale!" wakamjibu ni vipi tunaweza kufanya hivyo? sisi tuna vipande vitano vya mkate na samaki wawili

Kwa nini wanafunzi hawakuweza kuwalisha watu wote?

Walikuwa na mikate mitano na samaki wadogo wawili.

30:06

Yesu akawaambia wanafunzi wa waambie watu kwenye umati wakae chini kwenye nyasi kwa makundi ya watu 50

30:07

Na Yesu akachukua vile vipande vitano vya mikate na samaki wawili, akatazama mbinguni akamshukuru Mungu kwa Chakula.

Yesu alifanya nini na mikate mitano na samaki wawili?

Akamshukuru Mungu kwa chakula na akaivunja vipande vipande kwa wanafunzi wake kuwapa watu.

30:08

Kisha Yesu akaigawa mikate na samaki vipande, akawapatia vile vipande wanafunzi wawagawie watu. Wanafunzi wakaendelea kupita nje na chakura, wala hakikuisha, watu wote wakala na kutosheka.

Yesu alifanya nini na mikate mitano na samaki wawili?

Akamshukuru Mungu kwa chakula na akaivunja vipande vipande kwa wanafunzi wake kuwapa watu.

30:09

Baada ya hapo wanafunzi walikusanya mabaki ya chakula, navyo vilikuwa vikapu kumi na mbili, nacho chakula chote kilitokana na Mikate mitano na Samaki wawili.

Ni kiasi gani cha chakula kilichosalia baada ya kila mtu kula?

Vikapu kumi na viwili kamili.

31. Yesu Atembea Juu ya Maji

31:01

Kisha Yesu aliwaambia wanafunzi wapande kwenye mtumbwi na wasafiri hadi ng'ambo ya ziwa wakati alipokuwa akiyaaga makutano. Baada ya Yesu kuyaaga makutano kwenda zao, alipanda mlimani ili aombe huko. Yesu alibaki huko pekee yake, na aliomba mpaka usiku wa manane.

Je! Yesu aliwaambia wanafunzi wafanye nini wakati walipowafukuza watu?

Aliwaambia waingie kwenye mashua na kwenda upande wa pili wa ziwa.

Yesu alifanya nini baada ya kuwapeleka wanafunzi wake katika mashua?

Alikwenda juu ya mlima ili kuomba.

31:02

Wakati huo huo, wanafunzi walikuwa wakipiga kasia kwa mtumbi wao, lakini wakati wa usiku wa manane walikuwa pekee yao katikati ya ziwa. Walikuwa wakipiga kasia kwa shida kwa sababu upepo ulikuwa ukivuma kinyume chao.

Wanafunzi walikuwa na shida gani wakati wa usiku?

Upepo ulikuwa dhidi yao, hivyo walikuwa na uwezo wa kusafiri nusu kando ya ziwa.

31:03

Kisha Yesu alimaliza kuomba na akaenda kwa wanafunzi. Alitembea juu ya maji akivuka ziwa mbele ya mtumbwi wao!

Yesu alipandaje kwenye mashua yao?

Alitembea kuifuata juu ya maji.

31:04

Wanafunzi walijawa na hofu kuu walipomwona Yesu, sababu walidhani walikuwa wakiona roho. Yesu hali akijua kuwa wanafunzi wake wameogopa, alipaza sauti kwao kusema, "Msiogope. Ni mimi!

Wanafunzi walifanyaje wakati walipomwona Yesu kwanza?

Waliogopa sana kwa sababu walidhani alikuwa roho.

Je! Yesu aliwaambia nini ili kupunguza hofu yao?

"Msiogope. Ni mimi."

31:05

Kisha Petro akamwambia Yesu, "Bwana, kama ni wewe niruhusu nije kwako juu ya maji". Yesu akamwambia Petro "Njoo!"

Kwa nini Yesu alimwambia Petro aje kwake juu ya maji?

Kwa sababu Petro alimwomba afanye hivyo.

31:06

Hivyo, Petro akatoka kwenye mtumbwi na kuanza kutembea kwenda kwa Yesu juu ya uso wa maji. Lakini baada ya kwenda mwendo mfupi, aliyaondoa macho yake kwa Yesu na kuanza kutazama mawimbi na kuhisi nguvu ya upepo.

Petro alianza kuona nini alipomtazama Yesu?

Alianza kuangalia mawimbi na kujisikia upepo mkali.

31:07

Kisha Petro akashikwa na woga na kuanza kuzama ndami ya maji. Akapaza sauti kwake, "Bwana, niokoe!" Yesu alimwendea na kumnyakua. Kisha akamwambia Petro, "Wewe mwenye imani haba, kwa nini umeona shaka?"

Nini kilichotokea kwa Petro alipoogopa upepo na mawimbi?

Alianza kuzama kwenye ya maji.

Je! Yesu alifanya nini Petro alipomwomba msaada?

Yesu alisimama na kumchukua Petro.

Je! Yesu alisema nini kama kumkemea Petro?

"Wewe mtu wa imani haba, kwa nini ulikuwa na shaka?"

31:08

Wakati Yesu na Petro walipopanda ndani ya mtumbwi, mara upepo ulikoma kuvuma na maji yakatulua. Wanafunzi wakashangaa. Wakamwabudu Yesu wakisema, "Hakika, wewe ni Mwana wa Mungu".

Simulizi ya Biblia Kutoka: Mathayo 14:22-33;

Nini kilichotokea baada ya Yesu kuingia katika mashua?

Mara upepo ulikoma kuvuma na maji yakatulua.

Wanafunzi walijibu nini kwa muujiza huu?

Wakamsujudia Yesu na kusema, "Kweli, wewe ni Mwana wa Mungu."

32. Yesu Amponya Mwanamume Aliyepagawa - pepo na Mwanamke Mgojwa

32:01

Siku moja Yesu na wanafunzi wake walipanda mashua kuelekea mjini, ambako waliishi watu wa Gerasini.

32:02

Na walipofika upande wa pili wa ziwa, na alikuwako mtu mwenye mapepo alimkimbilia Yesu.

Nini kilichotokea wakati Yesu alipofika ambapo watu wa Gerasene waliishi?

Mtu aliyekuwa na pepo alikuja mbio hadi kwa Yesu.

32:03

Mtu huyu alikuwa mwenye nguvu na hapukuwa na mtu yeyote wa kumdhibiti. watu walimfunga kamba mikonoma na miguuni mwake lakini bado aliweza kuzikata.

Huyo pepo alimfanya mtu kufanya nini?

Shetani alimfanya avunja minyororo, aishi mazingira makaburi, akalia mchana na usiku, bila kuvaa nguo, na kujikataa kwa mawe

---

32:04

Mtu huyu aliishi maeneo ya makaburi na mtu huyu alitetemeka mchana na usiku kwa sababu hakuvaa nguo zozote na mwili wake alijikata kwa mawe.

Huyo pepo alimfanya mtu kufanya nini?

Shetani alimfanya avunja minyororo, aishi mazingira makaburi, akalia mchana na usiku, bila kuvaa nguo, na kujikataa kwa mawe

---

32:05

Mtu huyo alipokuja kwa Yesu, alianguka mbele ya magoti yake. Na Yesu akaliaamuru lile pepo "limtoke mtu huyo".

32:06

mtu huyo mwenye pepo akalia kwa sauti " unataka nini kwangu Yesu, mwana wa Mungu aliyetukuzwa juu? tafadhali usinitese" ndipo Yesu akaliuliza lile pepo " je unaitwa nani"? akajibu " jina langu ni legionni" na kwa sababu tupo wengi (" legionni" kikundi cha wanajeshi maelfu katika vikosi vya rumi).

Mapepo yaliitwa nani?

Jina lake lilikuwa Legionni.

Je! Jina la "Legioni" linamaanisha nini?

Ilikuwa na maana kwamba kulikuwa na mapepo mengi katika mtu huyo.

32:07

Yale mapepo yakamwomba Yesu " tafadhali usituondoe katika mji huu", na hapo palikuwa na kundi la nguruwe karibu na kilima, yale mapepo yakamwomba Yesu " tuamuru twende kwenye nguruwe hao" na Yesu akajibu "nendeni".

Mapepo walimwomba Yesu kuwapeleka wapi walipomwacha?

Waliomba kuingia kwenye kundi la nguruwe 2,000.

32:08

yale mapepo yakamtoka yule mtu na kuwaingia wale nguruwe, Na wale nguruwe wakakimbilia huko chini bondeni kwenye ziwa..... na palikuwako na nguruwe 2000 kundini.

Mapepo walimwomba Yesu kuwapeleka wapi walipomwacha?

Waliomba kuingia kwenye kundi la nguruwe 2,000.

Nini kilichotokea kwa nguruwe wakati pepo walipowaingia?

Walikimbilia upande wa chini kwenye ziwa na kutumbukia.

32:09

Na watu wale waliokuwa wakiwaangalia wale nguruwe walipoona hayo yakitokea, walikimbilia na kuelekea mjini na huko wakamwambia kila mmoja yakuwa wamemkuta Yesu na aliyokuwa akitenda. Na watu wa mjini wakaenda na kumwona yule mtu aliekuwa na mapepo. Alikuwa amekaa kwa utulivu,amevaa nguo na alikuwa anaonekana kama mtu wa kawaida.

Mtu huyo alifanyaje baada ya pepo kumwachia?

Aliketi kimya, amevaa nguo, na akafanya kama mtu wa kawaida.

32:10

watu waliogopa na wakamuomba Yesu aondoke, ndipo Yesu akapanda ndani ya mashua na akijiandaa kwa ajili ya kuondoka. na mtu yule aliekuwa na mapepo akamusihi Yesu aondoke pamoja naye.

Watu wachukuliaje kwa mtu aliyeponywa na nguruwe waliokufa?

Waliogopa na kumwomba Yesu awaache.

32:11

Yesu akajibu " hapana, ondoka uende nyumbani na uwaeleze marafiki na familia yako kuhusu yote alivyokutendea Mungu na alivyokufanyia huruma yake kwako.

Yesu alimwambia yule mtu aliyeponywa kufanya nini badala ya kwenda na Yesu?

Yesu akamwambia aende nyumbani na kuwaambia marafiki zake na jamaa juu ya kila kitu ambacho Mungu amemtendea.

32:12

ndipo mtu yule akaondoka na kumweleza kila mtu yale yote Yesu aliyomtendea. Na kila mtu aliye sikia simulizi hizi alishangaa na kusitaajabishwa.

32:13

ndipo Yesu akarudi upande mwingine wa ziwa, na lipofika lilikuwako kundi kubwa la watu waliokusanyika wakimzunguka. na hapo alikuwapo mwanamke aliegua na kutokwa damu miaka kumi na miwili. Alilipa pesa yake yote kwa waganga ili wamponye lakini hali ilizidi kuwa ngumu.

32:14

Alisikia ya kuwa Yesu aliponya watu wengi na akafikiri" hakika kama nitagusa vazi la Yesu na mimi nitapona pia". hivyo akaja karibu na Yesu akamgusa vazi lake. na baada ya kumgusa tu, alipona na hakutokwa damu kwake kukaisha.

Kwa nini mwanamke aliye na tatizo la kutokwa damu alikuja kwa Yesu?

Alidhani kwamba ikiwa angegusa nguo za Yesu, ataponywa.

Nini kilichotokea mara tu mwanamke aligusa nguo za Yesu?

Kutokwa damu kukakoma.

32:15

na ndipo Yesu akagundua yakuwa nguvu zimemuishia, hivyo akageuka nyuma na kuuliza " je ni nani aliye nigusa", wanafunzi wakamjibu " kuna kundi kubwa la watu limekuzunguka na wakikugusa je ni kwa nini umeuliza "ni nani aliyenigusa"

Je, Yesu alijuaje mtu fulani alimgusa?

Aligundua kuwa nguvu zimemtoka mwilini..

32:16

kisha yule mwanamke akaanguka magotini pa Yesu akitetemeka na kuogopa, akamwambia yale yote aliyo yatenda na alivyopokea uponyaji. Yesu akamwambia " enenda kwa amani, imani yako imekuponya.

Yesu alimwambia nini mwanamke huyo alipoanguka chini mbele yake?

"Imani yako imekuponya. Nenda kwa amani."

33. Simulizi ya Mkulima

33:01

Siku moja, Yesu alikuwa akifundisha makutano wengi katika pwani ya ziwa. Na watu wengi walimfuata wapate kumsikiliza. Yesu aliingia ndani ya mashua mahali pa juu apate nafasi nzuri ya kuzungumza nao. Yesu alikaa kwenye mashua akawafundisha watu.

33:02

Yesu aliwasimulia hadithi," Mpanzi alikwenda kupanda mbegu shambani, alipokuwa akimwaga mbegu kwa kutumia mikono yake. Mbegu zingine ziliangukia kwenye njia, ndege wakazila zote."

Nini kilichotokea kwa mbegu iliyoanguka kwenye njia?

Ndege wakaja wakazila zote.

33:03

"Mbegu zingine zilianguka kwenye ardhi yenye mawe, nazo zikachipuka haraka. Lakini jua lilipowaka zote zika unguwa, kwa sababu mizizi haikuweza kustawi vizuri katika ule udongo mchache, hivyo miche ile ikafa."

Nini kilichotokea kwa mbegu iliyoanguka kwenye udongo wenye mawe?

Nazo zikachipuka haraka, lakini zilikauka na kufa zilipopata joto

---

33:04

"Mbegu zingine zilianguka kwenye miiba, nazo zikamea lakini zikasongwa na miiba. Kwa hiyo mbengu hizo hazikuweza kuzaa matunda."

Nini kilichotokea kwa mbegu iliyoanguka kati ya miiba?

Ilianza kukua, lakini zikasongwa na miiba.

33:05

"Mbegu zingine ziliangukia penye udongo mzuri. Mbengu hizo ziliweza kustawi na kuzaa 30, 60 na 100 zaidi kadri ya wingi wake katika kupandwa. Aliye na masikio, na asikie."

Nini kilichotokea kwa mbegu iliyoanguka kwenye udongo mzuri?

Ilikua na kuzaa mara 30, 60, au mara 100 zaidi kadri ya wingi wake kama vile mbegu iliyopandwa.

33:06

Hadithi iliwachanganya watu. Naye Yesu akawafafanulia akasema, "mbegu ni neno la Mungu. Mbegu zilizoanguka kwenye njia, ni yule mtu anaye lisikia neno la Mungu, lakini halielewi. Shetani huja na kulichukua neno kwa mtu huyo."

Je! Wanafunzi wameelewa maana ya hadithi?

Hapana, walikuwa wamechanganyikiwa.

Mbegu inawakilisha nini katika hadithi?

Neno la Mungu.

Njia inawakilisha nini?

Mtu anayelisikia neno, lakini asielewi, na Shetani huja na kulichukua neno kwa mtu huyo.

33:07

"ile ardhi ya udongo wa mawe, ni yule mtu anayelisikia neno na kulipokea kwa furaha. Lakini yajapotokea mateso na majaribu, hushindwa kustahimili na huanguka dhambini."

Ardhi yenye mawe mawe inawakilisha nini?

Mtu anayelisikia neno na kulikubali kwa furaha, lakini huanguka wakati shida na mateso inapotokea.

33:08

"Ardhi yenye miiba, ni yule mtu anayelisikia neno la Mungu, lakini kwa kadri siku zinavyoendelea, utajiri, anasa za maisha humtenga na upendo wa Mungu. Matokeo yake, lile neno la Mungu alilolisikia halizai matunda."

Ardhi ya miiba inawakilisha nini?

Mtu anayelisikia neno hilo, lakini kadri muda unavyopita, Mahitaji, utajiri, na raha za maisha humtenga na upendo wa Mungu.

33:09

"ule udongo mzuri ni yule mtu anaye lisikia neno la Mungu na kuliainii hivyo huzaa matunda.

Ardhi ya udongo mzuri inawakilisha nini?

Mtu anayelisikia neno, anaamini, na hutoa matunda.

34. Yesu Anafundisha Mambo Mengine

34:01

Yesu aliwaambia masilimuzi mengi kuhusu ufalme wa Mungu .Kwa mfano,alisema,"Ufalme wa Mungu ni kama punje ya haradali ambayo mtu aliipanda shambani mwake.Unajua kwamba punje ya haradali ni ndogo kuliko punje zote."

Mbegu ya haradali inalinganisha na mbegu nyingine?

Ni mbegu ndogo kuliko zote.

Mungu atafanya nini kwa kila mtu mwenye kiburi?

Atawashusha

34:02

"Lakini wakati punje ya haradali inapokuwa, inakuwa kubwa kuliko mimea yote bustanini, inakuwa na ukubwa wa kutosha hata ndege huja na kutua kwenye matawi yake,"

Nini hutokea punje ya haradali inapokuwa?

Inakuwa kubwa kuliko mimea yote bustanini.

34:03

Yesu akawaambia simulizi nyingine ,"Ufalme wa Mungu ni kama amira aliyoichanganya mwanamke kwenye baadhi ya donge la mkate na mpaka kusambaa kwenye donge lote."

Nini hutokea amira inapochanganywa kwenye donge la mkate?

Inasambaa kwenye donge lote.

34:04

"Ufalme wa Mungu pia unafanana kama hazina ambayo mtu ameificha shambani.Mtu mwingine akaikuta hazina hiyo na kuifukia tena. Alijawa na furaha kiasi kwamba akaenda kuuza kila kitu alichonacho na akatumia fedha hiyo kununua shamba hilo."

Mtu atafanya nini baada ya kupata hazina iliyokuwa imefichwa?

Atauza vyote alivyonavyo na kutumia pesa ile kununua hazina hiyo.

34:05

"Ufalme wa Mungu pia ni kama lulu kamili ya thamani kubwa .Mfanyabiashara wa lulu alipoipata, aliuza vitu vyote alivyokuwanavyo na kutumia fedha hiyo kununua hiyo lulu.

Ni hatua gani ataichukua mfanyabiashara wa lulu mara baada ya kuipata lulu kamili?

Atauza vyote alivyonavyo na kutumia pesa ile kununua hazina hiyo.

34:06

Tena Yesu akawaambia simulizi ya baadhi ya watu ambao wameweka tumaini katika matendo yao mema na kudharau watu wengine .Akasema. "Watu wawili walikwenda hekaluni kusali .Mmoja alikuwa mtoza ushuru na mwingine kiongozi wa dini."

Ni nani ambao Yesu aliwaambia hadithi ya wanaume wawili waliokua wakiomba Hekaluni?

Watu ambao waliamini matendo yao mema na kudharau watu wengine.

34:07

"Kiongozi wa dini aliomba hivi. 'Asante, Mungu kwamba mimi siyo mwenye dhambi kama watu wengine - mfano wanyanganyi, wasio haki, wazinzi, au hata kama huyu mtoza ushuru".

Kwa nini kiongozi wa kidini alimshukuru Mungu?

Alimshukuru Mungu kwamba hakuwa mwenye dhambi kama watu wengine.

34:08

"Kwa mfano, nafunga mara mbili kwa wiki na kukutolea moja ya kumi ya pesa zote na mali zote nizipatazo."

Kwa nini kiongozi wa dini alidhani alikuwa mwenye haki

Alifunga mara mbili kila wiki na alitoa asilimia kumi ya pesa na mali zake.

34:09

"Lakini mtoza ushuru alisimama mbali na kiongozi wa dini hata hakuelekeza uso wake mbinguni. Badala yake alijipiga ngumi kifua chake na akaomba, "Mungu, tafadhali unirehemu mimi kwa sababu ni mwenye dhambi."

Mtoza ushuru aliomba nini kutoka kwa Mungu?

Alimwomba Mungu amhurumie kwa sababu alikuwa mwenye dhambi.

34:10

"Kisha Yesu akasema, "Lakini nawaambieni ukweli, Mungu alisikia maombi ya mtoza ushuru na kumtangaza kuwa mwenye haki. Lakini hakuyapenda maombi ya kiongozi wa dini. Mungu humshusha kila ajikwezae na humpandisha kila ajinyenyekezaye,"

Ni mtu gani ambaye Mungu alimtangaza kuwa ni mwenye haki?

Mtoza ushuru.

Mungu atafanya nini kwa kila mtu ambaye ni mnyenyekevu?

Yeye atawainua.

35. Habari za Baba mwenye Huruma

35:01

Siku moja, Yesu alikuwa akiwafundisha watoza ushuru wengi na watu wenye dhambi waliokusanyika kumsikiliza.

35:02

Viongozi wa dini waliokuwepo pale walimshutumu Yesu, kwa vile walimuona akiongea na wale wenye dhambi kama rafiki zake. Yesu akawaambia hadidhi hii.

Kwa nini viongozi wa kidini walimkataa Yesu?

Kwa sababu Yesu aliwachukua watoza ushuru na wenye dhambi kama marafiki zake.

35:03

"Kulikuwa na mtu mwenye watoto wawili wa kiume, Mdogo alimuambia Baba yake, Baba nipe sehemu ya uridhi wangu! Baba yake akagawa mali zake kwa watoto wake wawili.

Mwana mdogo alidai nini kutoka kwa baba yake?

Alitaka urithi wake mara moja.

35:04

Baada ya muda mfupi, yule kijana mdogo alikusanya uridhi wake wote , kisha akaenda nchi ya mbali na kuanza kutapanya fedha zake kwa njia ya anasa.

Mwana mdogo alifanya nini na urithi wake?

Alipoteza katika maisha ya dhambi.

35:05

Baada ya muda, njaa kali ikatokea katika nchi alikokwenda huyo kijana mdogo, akawa hana fedha ya kununulia chakula. Akatafuta kazi aliyoweza kufanya ambayo ni kulisha nguruwe. Hali yake ya maisha ikawa mbaya kiasi kwamba alitamani kula chakula kile cha nguruwe.

Nini kilichotokea katika nchi ambapo mwana mdogo alienda kuishi?

Kulikuwa na njaa kali.

Mwana mdogo alifanya nini ili apate kuishi wakati wa njaa?

Alifanya kazi ya kulisha Nguruwe.

35:06

Mwishowe, yule kijana mdogo akajiambia moyoni, ninafanya nini hapa? Watumishi nyumbani mwa Baba yangu wanakula vizuri wakati mimi nakufa na njaa hapa. Nitakwenda na kumuomba Baba anifanye mmoja wa watumishi wake.

Kwa nini mwana mdogo aliamua kurudi nyumbani?

Aligundua kwamba watumishi wa baba waliishi bora zaidi kuliko alivyofanya na wanakula chakula chakutosha.

Mwana mdogo alipanga kumuambia nini baba yake?

Atakwenda kumwomba baba yake amruhusu niwe mmoja wa watumishi wake.

35:07

Hivyo, kijana mdogo akaanza safari ya kurudi nyumbani, akiwa bado mbali na nyumbani, Baba yake alimuona na kumuonea huruma kisha akamkimbilia na kumkumbatia na kumbusu mtoto wake.

Baba alifanya nini alipomwona mwana mdogo akikaribia?

Alimkimbilia, akamkumbatia, na kumbusu.

35:08

Kijana mdogo akasema, "Baba, nimemtenda Mungu dhambi na wewe pia, sistahili kuitwa mwanao tena."

Mwana mdogo alimwambia nini baba yake wakati walipokutana?

"Baba, nimemtenda Mungu dhambi na wewe pia, Mimi sistahili kuwa mwana wako."

35:09

Lakini Baba yake akamwambia mmoja wa Watumishi wake, harakisha kachukue nguo nzuri na kumvisha mwanangu, mvisheni pete kwenye kidole chake, mvalisheni viatu miguuni mwake. Kisha mchinjeni ndama aliyenona ili tule na kusheherekea, kwasababu mwanangua alikuwa amekufa na sasa yu hai, alikuwa amepotea na sasa kapatikana.

Baba huyo aliitikiaje toba ya mwana mdogo?

Alimvalisha nguo, pete na viatu na alikuwa na sikukuu ya sherehe ya kurudi kwake.

35:10

Watu wakaanza kusherehekea, na kabla mda mwingi haujapita, kaka yake mkubwa akarudi toka shambani. Alipofika nyumbani alisikia sauti ya muziki na watu wakicheza , akashangaa juu ya kilichokuwa kinaendelea.

35:11

Baada ya kutambua kuwa watu wanasheherekea kwasababu ya kurudi kwa mdogo wake, alikasirika sana na kukataa kuingia nyumbani. Baba yake alikuja kumbembeleza na kumsihi aingie nyumbani ili washerehekee pamoja lakini alikataa.

Mwana mkubwa alifanya nini alipojua kwamba ndugu yake amaekuja nyumbani?

Alikasirika sana na kukataa kuingia nyumbani.

35:12

"Kijana mkubwa akamuambia Baba yake, mimi nimefanya kazi kwa uaminifu miaka yote , nimekutii kwa wakati wote, na hujawahi hata kunipa mbuzi mdogo wa kumchinja ili kusheherekea na rafiki zangu, ila alipokuja huyo kijana wako aliyetapanya na kutumia mali zako vibaya ulimchinjia ndama aliyenona."

Mwana mkubwa alimlalamikia nini baba yake?

Nilifanya kazi kwa uaminifu kwako na haukunipa hata mbuzi mdogo kusherehekea, lakini uliua ndama bora kwa mtoto huyu ambaye alipoteza pesa zako.

35:13

Baba yake akamjibu kuwa, wewe uko pamoja nami siku zote, na kila nilicho nacho ni cha kwako. Imetupasa kusherehekea kwa kuwa, Mdogo wako alikuwa amekufa na sasa yu hai, alikuwa amepotea na sasa amepatikana.

Kiasi gani cha mali ya baba sasa ni cha mwana mkubwa?

Kila kitu alichochacho baba.

Sababu gani baba alipa kwa ajili ya kuadhimisha kurudi kwa mwanawe mdogo

Mwanawe alikuwa amekufa, lakini sasa alikuwa hai. Alikuwa amepotea, lakini sasa amepatikana.

37. Kubadilika Sura

36:01

Siku moja, Yesu aliwachukua wanafunzi wake watatu Yakobo, Petro na Yohana. (Mwanafunzi aitwae Yohana sio yule aliyembatiza Yesu.) Walipanda juu ya mlima mrefu kuomba pekeyao.

Yesu aliwachukua nani na nani kwenda nae mlimani

Wanafunzi wake watatu, Petro, Yakobo, na Yohana.

36:02

Yesu akiwa anaomba uso wake ulibadilika na kung'aa kama jua na mavazi yake yakawa meupe kama mwanga, yalikua meupe sana zaidi awezavyo mtu duniani kuyafanya yang'ae.

Ni mabadiliko gani yaliyompata Yesu wakati alipokuwa akisali?

Uso wake ulibadilika na kung'aa kama jua na mavazi yake yakawa meupe kama mwanga

---

36:03

Ndipo Musa na nabii Eliya wakawatokea. Watu hawa waliishi duniani miaka mingi kabla. Waliongea na Yesu juu ya kifo chake ambacho kitatokea Yerusalemu siku chache baadae.

Wanaume wawili ambao walionekana pamoja na Yesu walikuwa nani?

Musa na nabii Eliya.

Kwa nini ilikuwa ni miujiza kwamba Musa na Eliya walionekana pamoja na Yesu?

Wote wawili waliishi miaka mamia kabla ya hii.

Musa na Eliya walizungumzia nini na Yesu?

Walizungumza juu ya kifo cha Yesu.

Yesu alienda kufia wapi?

Yerusalemu

36:04

Wakati Musa na Eliya wanaongea na Yesu, Petro akamwambia Yesu, "Ni vizuri sisi kuwa hapa, hivyo naomba tutengeneze nyumba tatu moja ya kwako, nyingine ya Eliya na nyingine ya Musa". Lakini Petro hakujua alineno.

Petro alishauri wafanye nini kwaajiri ya Yesu, Musa na Eliya?

Alitaka kujenga nyumba tatu, moja kwa ajili ya Yesu, moja kwaajili ya Musa, na moja kwaajili ya Eliya.

36:05

Wakati Petro anaongea wingu jeupe lilishuka na kuwazunguka na sauti ikatoka katika lile wingu ikisema " Huyu ni Mwanangu nimpandaye. Ninayependezwa naye msikilizeni yeye".Wale wanafunzi watatu waliogopa na kuanguka chini.

Sauti kutoka kwenye wingu kali iliwaambia nini wanafunzi?

Huyu ni Mwanangu mpendwa. Ninayependezwa naye. Msikilizeni yeye"

36:06

Ndipo Yesu akawagusa na kuwaambia "Msiogope inukeni". walipotazama pembeni ni Yesu pekee ndiye aliyebaki pale.

36:07

Yesu pamoja na wanafunzi wake watatu wakashuka kutoka mlimani. Yesu akawaambia "Msimwambie mtu yeyote yale yaliyotokea, siku chache baadae nitakufa kisha nitakua hai tena. Baada ya hapo mtawaambia watu."

Yesu aliwaambia wanafunzi wafanye nini kuhusu yale waliyoyaona?

Aliwaambia wasimwambie mtu yeyote kuhusu kile kilichotokea kwenye mlima mpaka baada ya kufa na kuwa hai tena.

37. Yesu Amfufua Lazaro kutoka Wafu

37:01

Siku moja, Yesu alipata habari kuwa Lazaro ni mgonjwa sana. Lazaro na dada zake wawili-Martha na Maria walikuwa marafiki wa karibu wa Yesu. Yesu alipopata habari hizi alisema, "Huu si ugonjwa wa kifo, bali ni ugonjwa wa kumtukuza Mungu." Yesu aliwapenda marafiki zake, lakini alisubiri hadi siku mbili.

Yesu alisema nini itakuwa matokeo ya ugonjwa wa Lazaro?

Ingekuwa kwa utukufu wa Mungu.

Yesu alifanya nini baada ya kusikia kuhusu ugonjwa wa Lazaro?

Alisubiri ambapo alikuwa kwa siku mbili zaidi.

37:02

Baada ya siku mbili, Yesu aliwaambia wanafunzi wake, "Twendeni tena Uyahudi." "Lakini mwalimu. " Wanafunzi wake walisema, "Muda mfupi tu uliopita watu walitaka kukuua!" Yesu alisema "Rafiki yetu Lazaro amelala usingizi na ni lazima nimwamshe."

Kwa nini wanafunzi walihusika wakati Yesu aliamua kwenda Yudea?

Kwa sababu watu huko walitaka kumuua.

37:03

Wanafunzi wa Yesu walijibu, "Bwana, kama Lazaro amelala, basi atapata nafuu." Yesu aliwaambia wazi, "Lazaro amekufa, nafurahi kuwa sikuwepo ili mpate kuniadini."

Wanafunzi walifikiria nini Yesu alimaanisha wakati aliposema Lazaro alikuwa amelala?

Walifikiri alikuwa amelala na angeweza kua vizuri.

Yesu aliwaambia waziwazi wanafunzi juu ya Lazaro?

Yesu alisema Lazaro alikufa.

Kwa nini Yesu alifurahi kuwa hakuwa pale wakati Lazaro alipokufa?

Kwa sababu kitu kitatokea ambacho kitawafanya wanafunzi waweze kumwamini Yesu.

37:04

Yesu alipofika katika mji wa Lazaro, Lazaro alikuwa tayari amekufa kwa siku nne. Martha alikwenda kumwona Yesu akasema, "Bwana, kama ungekuwa hapa, kaka yangu asingekufa . Lakini ninaamini kuwa Mungu atakupaa chochote umwombacho."

Matha aliamini kwamba Yesu angeweza kumponya Lazaro?

Ndio.

Lazaro alikuwa amekufa kwa muda gani?

Alikuwa amekufa kwa siku nne.

37:05

Yesu akajibu akasema, "Mimi ni Ufufuo na Uzima, yeyote aniaminiye ataishi, hata kama akifa. Kila aniaminiye hatakuwa. Unaamini hivyo?" Martha akajibu, "Ndiyo Bwana ninaamini kuwa wewe ni Masihi, Mwanawa Mungu."

Nini kitatokea kwa waumini kwa sababu Yesu ni Ufufuo na Uzima?

Kila amwaminiye ataishi, hata akifa, na kila mtu amwaminiye hatakuwa kamwe.

Matha aliamini kwamba Yesu ni nani?

Masihi, mwana wa Mungu.

37:06

Maria alipofika. Alianguka miguuni pa Yesu akasema, "Bwana, kama wewe tu ungekuwepo kaka yangu asingekufa." Yesu akawauliza, "Mmemuweka wapi Lazaro?" Walimjibu " Kaburini, njoo uone." Yesu alilia.

37:07

Kaburi lilikuwa pango limefunikwa na jiwe. Yesu alipofika kaburini aliwaambia, "Liondoeni jiwe." Lakini Martha alisema, "Amekuwa kaburini sasa siku nne, ananuka!"

Lazaro alikuwa amekufa kwa muda gani?

Alikuwa amekufa kwa siku nne.

37:08

Yesu alijibu, "Je, sikusema kuwa kama ukiniamini utaona utukufu wa Mungu?" Ndipo wakaliondoa jiwe.

37:09

Basi Yesu alitazama juu mbinguni akasema, "Baba, asante kwa kuwa unanisikia. Tena najua wewe hunisikia siku zote. Lakini nimesema haya kwa ajili ya watu hawa waliosimama hapa, kwa kuwa wataamini kuwa ulinituma." Kisha Yesu akapaza sauti, "Lazaro, njoo nje."

Kwa nini Yesu alimshukuru Baba kwa sauti kuu?

Alifanya hivyo ili watu waweze kuamini kwamba Baba alikuwa amemtuma.

Yesu aliamuru Lazaro afanye nini?

Alimuamuru Lazaro aondoke kaburini!

37:10

Ndipo Lazaro alitoka nje! Alikuwa bado amefungwa sanda, Yesu akawaambia, "Msaidieni kuondoa sanda na mwacheni huru!." Wayahudi wengi walimwamini Yesu kwa sababu ya muujiza huu.

37:11

Lakini viongozi wa dini ya kiyahudi waliona wivu, ndipo wakakusanyika pamoja kupanga watakavyoweza kumuua Yesu na Lazaro.

Viongozi wa kidini wa Wayahudi walifanyaje wakati walipomwona muujiza?

Walikuwa na wivu na walipanga kumwua Yesu na Lazaro.

38. Yesu Anasalitiwa

38:01

Kila mwaka wayahudi walisherehekea sikukuu ya Pasaka. Hii ilikuwa sherehe ya kukumbuka jinsi Mungu alivyowatoa mababu zao toka utumwani Misri karne nyingi zilizopita. Yapata miaka mitatu baada ya Yesu kuanza kuhubiri na kufundisha hadharani, Yesu aliwaambia wanafunzi wake kuwa alitaka kusherehekea Pasaka huko Yerusalem pamoja nao, na kwamba angeuawa huko.

Nini maana ya Pasaka ambayo Wayahudi waliadhimisha kila mwaka?

Pasaka huadhimisha jinsi Mungu alivyowaokoa mababu wa Wayahudi kutoka utumwa huko Misri.

38:02

Mmoja wa wanafunzi wa Yesu alitwa Yuda. Yuda alikuwa mtunza mfuko wa fedha wa mitume, lakini alikuwa mpenda fedha na mara nyingi aliiba fedha kutoka mfuko huo. Baada ya Yesu na wanafunzi wake kufika Yerusalemu, Yuda alikwenda kwa viongozi wa Kiyahudi na kumsaliti kwa kupewa fedha. Alijua kwamba viongozi wa Kiyahudi walikataa kwamba Yesu ni Masihi na walikuwa wanapanga kumuua.

Yuda alitaka nini badala ya kumsaliti Yesu kwa viongozi wa Kiyahudi?

Alipenda kufanya hivyo kwaajili ya Pesa.

38:03

Viongozi wa Wayahudi, wakiongozwa na Kuhani mkuu, wakamlipa Yuda vipande thelathini vya fedha ili amsaliti Yesu. Hii ilitokea kama manabii walivyotabiri. Yuda akakubali, akachukua fedha, na kuondoka. Akaanza kutafuta nafasi ya kuwasaidia kumkamata Yesu.

Ni kiasigani viongozi wa wayahudi walimlipa Yuda ili kumsaliti Yesu?

Walimlipa vipande 30 vya fedha.

38:04

Huko Yerusalem, Yesu alisherehekea Pasaka pamoja na wanafunzi wake. Wakati wa chakula cha Pasaka, Yesu alichukua mkate na kuuvunja. Na kusema "Chukueni na kuleni. Huu ni mwili wangu, uliotolewa kwa ajili yenu. Fanyeni hivi kwa kunikumbuka mimi." Kwa jinsi hii, Yesu alimaanisha kuwa mwili wake utatolewa sadaka kwa ajili yao.

Katika chakula cha Pasaka, Yesu alisema nini kuhusu mkate?

Alisema, "Huu ni mwili wangu, uliotolewa kwa ajili yenu."

38:05

Kisha Yesu akachukua kikombe na kusema, "Kunyweni. Hii ni damu ya Agano Jipya iliyotolewa kwa ondoleo la dhambi. Fanyeni hivi kwa kunikumbuka mimi kila mnapokunywa."

Yesu alisema nini juu ya kikombe?

Alisema, "Ni damu yangu ya Agano Jipya ambalo iliyomwagika kwa msamaha wa dhambi."

38:06

Kisha Yesu akawaambia wanafunzi wake, "Mmoja wenu atanisaliti." Wanafunzi walishituka, na wakauliza nani atafanya jambo kama hili. Yesu akasema, "Nitakayempa kipande cha mkate huu ndiye msaliti." Kisha akampa Yuda mkate.

Nini kilichotokea kwa Yuda baada ya kuchukua mkate kutoka kwa Yesu?

Shetani alimuungia Yuda.

38:07

Baada ya Yuda kupokea mkate, akaingiwa na Shetani. Yuda akaondoka na kwenda kuwasaidia viongozi wa Kiyahudi kumkamata Yesu. Wakati huo ilikuwa usiku.

Nini kilichotokea kwa Yuda baada ya kuchukua mkate kutoka kwa Yesu?

Shetani alimuingia Yuda.

38:08

Baada ya chakula, Yesu na wanafunzi wake wakaenda mlima wa Mizeituni. Yesu akasema, "Wote mtaniacha usiku huu. Imendikwa, 'Nitamshambulia mchungaji na kondoo wote watatawanyika."

Je, Yesu alitabiri nini kitatokea kwa wanafunzi usiku ule?

Wote wangemwacha Yesu.

38:09

Petro akajibu, "Hata kama wengine wote watakuacha, mimi sitakuacha!" Kisha Yesu akamwambia Petro, "Shetani anawataka ninyi nyote, lakini nimekuombea, Petro, ya kwamba imani yako haitaisha. Hata hivyo usiku huu kabla jogoo hajawika, utanikana mara tatu kana kwamba hukunijua."

Yesu alisema nini Petro angefanya kabla jogoo hajalia?

Petro angekana mara tatu kwamba hamjui Yesu .

38:10

Kisha Petro akamwambia Yesu, "Hata kama itanilazimu kufa, sitakukana." Wanafunzi wengine nao wakasema vile vile.

Wanafunzi waliitikiaje utabiri wa Yesu juu yao?

Walisema kwamba watakufa badala ya kumkataa Yesu.

38:11

Kisha Yesu akaenda na wanafunzi wake sehemu inayoitwa Gethsemane. Yesu aliwaambia wanafunzi wake ombeni ili msiingie majaribuni. Kisha Yesu akaenda kuomba peke yake.

38:12

Yesu aliomba mara tatu, "Baba yangu, kama inawezekana, tafadhali nisinywe kikombe hiki cha mateso. Lakini kama hakuna njia nyingine ya kuwasamehe watu dhambi zao, basi mapenzi yako yatimizwe." Yesu alihuzunika na jasho lake likawa kama matone ya damu. Mungu akatuma malaika akamtia nguvu.

Yesu aliomba nini kwa Baba yake huko Gethsemane?

Alimwomba Baba yake tafadhali nisinywe kikombe hiki cha mateso, lakini mapenzi yako yatimizwe, ikiwa hapakuwa na njia nyingine ya dhambi za watu kusamehewa.

38:13

Kila mara anapomaliza kuomba, Yesu aliwarudia wanafunzi wake, lakini walikuwa wamelala. alipowarudia mara ya tatu, Yesu akasema, "Amkeni! msaliti wangu amefika."

Wanafunzi walifanya nini wakati Yesu alipokuwa akiomba?

Walikuwa wamelala

38:14

Yuda akaja pamoja na viongozi wa Kiyahudi, askari, na umati mkubwa. Wakiwa na mapanga na marungu. Yuda akamjia Yesu akamwambia, "Salaam, mwalimu," na kumbusu. Hii ilikuwa ishara kwa viongozi wa Kiyahudi ili wajue watakayemkamata. Kisha Yesu akasema, "Yuda, unanisaliti kwa kunibusu?"

Je askari walijuaje kwamba mtu yupi alikuwa Yesu?

Yuda alikambusu Yesu kama ishara kwao kumkamata.

38:15

Wakati askari walipomkamata Yesu, Petro akatoa upanga wake na kumkata sikio mmoja wa watumishi wa kuhani mkuu. Yesu akasema, "Weka upanga mbali! Ninaweza kumwambia Mungu Baba alete jeshi la malaika kunitetea. Lakini lazima nimtii Baba yangu." Kisha Yesu akamponya mtu aliyekatawa sikio. Baada ya Yesu kukamatwa, wanafunzi wote wakakimbia.

Petro alifanya nini ili kumtetea Yesu?

Alitoa upanga na kukata sikio la mtumishi wa Kuhani Mkuu.

Kwa nini Yesu alisema kwamba hakuhitaji Petro kumtetea?

Yesu anaweza kumwomba Baba kwa jeshi la malaika.

Wanafunzi walifanya nini baada ya Yesu kukamatwa?

Wote walikimbilia.

39. Yesu Anashitakiwa.

39:01

Ilikuwa usiku wa manane wakati huo. Askari wakampeleka kwenye nyumba ya kuhani mkuu ili kumhoji. Petro akawafuata kwa mbali nyuma yao. Wakati Yesu anachukuliwa kwenye nyumba, Petro alikuwa nje peke yake akiota moto.

Ni wakati gani wa siku ambapo viongozi wa Kiyahudi walianza kumuuliza Yesu?

Ilikuwa katikati ya usiku.

39:02

Ndani ya Nyumba viongozi wa kiyahudi wakamshitaki Yesu. Wakaleta mashahidi wengi wa uongo walioshuhudia uongo dhidi ya Yake. vile vile hata maelezo yao yalitofautiana kila mmoja alisema tofauti. kwa hiyo viongozi wa kiyahudi hawakukubaliana kama alikuwa na hatia yeyote. Yesu hakusema chochote.

Kwa nini viongozi wa Kiyahudi hawakuweza kuthibitisha kwamba Yesu alikuwa na hatia yoyote?

Taarifa ya mashahidi wa uongo hawakuwa wamekubaliana.

39:03

Hatimaye kuhani mkuu akamwangalia Yesu na kusema "Tuambie wewe ni Masihi mwana wa Mungu aliye hai?"

Je, swali gani la mwisho ambalo kuhani mkuu alimuuliza Yesu?

"Utuambie, wewe ndiye Masihi, Mwana wa Mungu aliye hai?"

39:04

Yesu akamjibu, "Mimi ndiye, utaniona nimekaa na Mungu na pia nikishuka kutoka mbinguni" Kuhani mkuu akararua mavazi yake kwa hasira na akasema kwa sauti kuu kwa viongozi wa kidini wengine "Hatuhitaji mashahidi zaidi ya hawa! Mmesikia toka kwake mwenyewe, akisema yeye ni mwana wa Mungu. Hukumu yenu ni ipi?"

Yesu alimjibu nini kuhani mkuu?

"Mimi ndimi, nanyi mtaona nimeketi pamoja na Mungu na nikitoka mbinguni."

Je! Uhalifu gani ambao kuhani mkuu alisema kwamba Yesu alikuwa amefanya?

Yesu alisema alikuwa Mwana wa Mungu.

39:05

Viongozi wa kiyahudi wote wakamjibu kuhani mkuu kuwa "Anastahili kufa" baadaye wakamfunika macho Yesu, wakamtemea mate, wakampiga, na kumdhihaki.

39:06

Na Petro alikuwa inje ya nyumba akisubiri. Mtumishi mmoja msichana akamwona na akamwambia "Na wewe pia ulikuwa na Yesu!" Petro akakana. baadaye binti mwingine akasema kitu hichohicho. Na petro akakataa tena. hatimaye watu wakasema "Tunajua wewe ulikuwa pamoja naye maana ninyi nyote ni wenyeji wa Galilaya.

Petro alikuwa wapi wakati wa jaribio la Yesu?

Petro alikuwa akingojea nje ya nyumba ya kuhani mkuu.

Kwa nini watu walidhani kwamba Petro alikuwa pamoja na Yesu?

Petro na Yesu walikuwa wanatoka Galilaya.

39:07

tena Petro akaapa, akisema, "Mungu wangu na anilaani kama mimi namjua mtu huyu!" Mara ghafla Jogoo akawika na Yesu akageuka kumwangalia Petro.

Petro alisema nini wakati watu waliuliza kama alijua Yesu?

Petro alikana mara tatu kwamba hamjua Yesu.

Nini kilichotokea mara baada ya Petro kumkana mara ya tatu?

Jogoo akalia, na Yesu akageuka na kumtazama Petro.

39:08

Petro akaondoka na akilia kwa huzuni kubwa. Wakati huo huo, Yuda, mwenye kumsaliti Yesu, akaona kwamba viongozi wa kiyahudi wamemweka Yesu hatiani. Yuda akapatwa na huzuni kubwa sana na akaondoka mahali pale akaenda kujiua mwenyewe.

Yuda alifanya nini alipoona kwamba viongozi wa Kiyahudi wamemhukumu Yesu?

Yuda akaja na huzuni na akaenda na kujiua mwenyewe.

39:09

Asubuhi na mapema, viongozi wa kiyahudi wakamleta Yesu kwa Pilato liwali wa Kirumi. wakitumaini kuwa Pilato atamhukumu Yesu kama mtu mwenye hatia na wakamwambia auawe. Pilato akamuuliza Yesu "Wewe ni mfalme wa wayahudi?"

Kwa nini viongozi wa Kiyahudi walimchukua Yesu kumpeleka kwa gavana wa Kirumi Pilato?

Walitumaini Pilato atamhukumu Yesu na kumhukumu auawe.

Swali la kwanza ambalo Pilato alimwuliza Yesu?

"Wewe ni mfalme wa Wajahudi?"

39:10

Yesu akamjibu "Wewe ndiye umesema hivyo, lakini ufalme wangu si ufalme wa dunia hii, kama ingekuwa hivyo watumishi wangu wangepigana kwa ajili yangu. Nimekuja ulimwenuni ili kuusema ukweli kuhusu Mungu. na kila mmoja anayependa huu ukweli hunisikiliza. Pilato akasema "Ukweli ni nini?"

Je! Yesu alisema nini ilikuwa sababu alikuja duniani?

Kusema ukweli juu ya Mungu.

39:11

Baada ya kuongea na Yesu Pilato alitoka nje katika umati wa Watu na kusema "Nimeona hakuna hatia juu ya mtu huyu" lakini viongozi wa kiyahudi na makutano wote wakapiga kelele "Msulubishe" pilato akajibu "Hana hatia" lakini waliendelea kupiga kelele tena kwa nguvu. na Pilato akasema kwa mara ya tatu "Hana hatia yeyote"

Pilato aliwaambia mara ngapi umati kwamba Yesu hakuwa na hatia?

Mara tatu.

39:12

Pilato akaogopa kwamba makutano wataanza kuleta Ghasia, kwa hiyo aliwaruhusu askari wake kumsulubisha Yesu. Askari wa Kirumi wakampiga Yesu huku wakimpa vazi la kifalme na kofia iliyotengenezwa na miiba wakamvika. pia wakamdhihaki kwa kusema "Mtazame mfalme wa wayahudi"

Kwa nini Pilato alimruhusu Yesu asulubiwe?

Pilato akaogopa kuwa umati huo ungeanza fujo.

Askari wa Kirumi walimtendeaje Yesu?

Wakampiga Yesu, wakavaa vazi la kifalme na taji ya miiba, wakamdhihaki.

40. Yesu Anasulubiwa

40:01

Baada ya askari kumdhihaki Yesu, walimpeleka kumsulubisha. walimlazimisha aubebe msalaba ambao ungetumika kumuua.

Wakati askari walimpeleka Yesu kumsulubisha, walimfanya afanye nini?

Wakamfanya kubeba msalaba ambayo angefia.

40:02

Askari walimpeleka Yesu eneo liitwalo "fuvu la kichwa" wakaipigilia miguu na mikono yake msalabani. Lakini Yesu akasema, "Baba wasamehe, kwa sababu hawajui wanalotenda." Pilato akaagiza waandike kwamba, "Mfalme wa Wayahudi" ikiwa ni ishara; na waweke msalabani, juu ya kichwa cha Yesu.

Jina la mahali ambalo Yesu alisulubiwa paliitwaje?

Fuvu.

Askari walimtundikaje Yesu msalanani?

Walipiga misumari mikono na miguu.

Je! Yesu aliomba nini juu ya watu waliokuwa wakimsulubisha?

"Baba, wawasamehe, kwa sababu hawajui watendalo."

Ni nini kilichoandikwa kwenye ishara juu ya kichwa cha Yesu?

Mfalme wa Wayahudi.

40:03

Askari walipigia kura mavazi yake. Na kitendo hiki kinatimiza unabii usemao kwamba, "wakagawana nguo zangu na kucheza kamali."

Je! Askari waligawanya vipi nguo za Yesu?

Walipiga kuranguo zake kama ilivyokuwa ametabiri.

40:04

Yesu alisulibiwa katikati ya wanyang'anyi wawili; mmojawapo alimdhihaki Yesu, lakini mwingine alisema, "Humwogopi Mungu!? Sisi tunahatia, lakini huyu hana hatia" Ndipo yeye akamwambia Yesu "Tafadhali unikumbuke katika ufalme wako" Yesu akamjibu, leo, utakuwa nami Paradiso."

Je, mnyang'anyi ambaye hakumkejeli Yesu amwomba afanye nini?

Alimwomba Yesu kumkumbuka katika ufalme wake.

Jibu la Yesu lilikuwa nini kwa ombi la mnyang'anyi?

"Leo, utakuwa pamoja nami katika Paradiso."

40:05

Viongozi wa wayahudi na baadhi ya wengine katika umati walimdhihaki Yesu. Wakisema, "kama wewe ni Mwana wa Mungu, shuka msalabani, jiokee mwenyewe, ndipo tutakuamini."

Je, umati unataka Yesu kufanya nini kuthibitisha kwamba alikuwa Mwana wa Mungu?

Wakamwambia ashuke msalabani na ajiokoe mwenyewe.

40:06

Ndipo katika eneo hilo kukawa giza nene, ingawa ilikuwa mchana. Mchana huo kukawa giza kwa saa tatu.

Ni jambo lisilo la kawaida lililotokea mbinguni katikati ya siku?

Ilikuwa giza kabisa kutoka mchana hadi saa tisa mchana.

40:07

Yesu akalia, "Baba imekwisha naweka mikononi mwako roho yangu." Ndipo akainama akajitoa mwenyewe roho yake. Alipokufa lilitokea tetemeko la ardhi na pazia la hekaluni lililowatenga watu na Mungu lilipasuka vipande viwili, tokea juu hadi chini.

Ni maneno gani ya mwisho ambayo Yesu alisema akiwa msalabani?

"Imekwisha! Baba naiweka roho yangu mikononi mwako."

Ni tendo gani la miujiza ambalo lilitokea mara baada ya Yesu kufa?

Kulikuwa na tetemeko la ardhi na pazia kubwa la Hekalu lilipasuka vipande viwili.

40:08

Kifo chake Yesu kinafungua njia ili watu waje kwa Mungu. Askari aliyemlinda Yesu alipoona mambo haya yote yanatokea alisema, "Hakika mtu huyu hakuwa na hatia, alikuwa Mwana wa Mungu."

Yesu alitimiza nini kupitia kifo chake?

Yesu alifungua mlango kwa watu kwenda kwa Mungu.

40:09

Na ndipo Yusufu na Nikodemo viongozi wa Wayahudi walioamini Yesu kuwa ni Masihi wakauomba mwili wa Yesu na kuufunga kwenye sanda na kupeleka kwenye kaburi lililochongwa tayari mwambani na wakasogeza jiwe kubwa kulifunga kaburi.

Nani alimuomba Pilato mwili wa Yesu?

Yusufu na Nikodemo.

Waliufanya nini mwili wa Yesu?

Waliufunga mwili kwa nguo na kuuweka kwenye kaburi lililochongwa katika mwamba na kisha akavingirisha jiwe kubwa mbele ya kaburi.

41. Mungu Anamfufua Yesu kutoka katika Wafu

41:01

Baada ya askari kuwa wamemsulubisha Yesu, viongozi wa Kiyahudi wasioamini walimwambia Pilato, "Yule Muongo, Yesu, alisema angefufuka baada ya siku tatu. Mtu mmoja lazima alilinde kaburi ili kujihakikishia kwamba wanafunzi wake hawatauiba mwili wake na kusema amefufuka kutoka katika wafu."

Je, Yesu alisema nini kitatokea siku tatu baada ya kifo chake?

Angefufuka kutoka kwa wafu.

Viongozi wa Kiyahudi walidhani nini kuhusu utabiri wa Yesu kwamba angefufuliwa tena?

Walidhani alikuwa mwongo.

Viongozi wa Kiyahudi waliogopa kuwa wanafunzi watafanya nini?

Walifikiri wanafunzi wataiba mwili na kudai Yesu amefufuka kutoka kwa wafu.

41:02

Pilato alisema, "Chukueni baadhi ya askari na muhakikishe kaburi limelindwa ipasavyo." Hivyo wakaweka muhuri kwenye jiwe katika mlango wa kuingilia kaburini na kuweka maaskari ili kuhakikisha kwamba hakuna mtu yeyote ambaye angeuiba mwili.

Viongozi wa Kiyahudi alifanya nini ili kulinda kaburi la Yesu.

Waliweka askari kulinda kaburi na kuweka muhuri kwenye jiwe kwenye mlango wa kaburini.

41:03

Siku iliyofuata baada ya Yesu kuzikwa ilikuwa ni Sabato, na wayahudi hawakuruhusiwa kwenda kaburini siku hiyo. Hivyo asubuhi na mapema baada ya Sabato, wanawake wengi walijiandaa kwenda kwenye kaburi la Yesu kuupaka mwili wa Yesu marashi ya maziko.

Ni wakati gani wanawake walienda kwenye kaburi la Yesu?

Mapema sana asubuhi baada ya siku ya sabato.

41:04

Ghafa, kulikuwa na tetemeko kubwa. Malaika ambaye mng'ao wake ulikuwa kama mng'ao wa mwanga wa radi alitokea kutoka mbinguni. Aliliviringisha mbali lile jiwe lilokuwa limeufunika mlango wa kaburi na kulikalia. Askari waliokuwa wanalilinda kaburi waliogopa sana na kuanguka chini na kuwa kama watu waliokufa.

Ni matukio gani ya miujiza yaliyotokea kaburini kabla ya wanawake kufika huko?

Kulikuwa na tetemeko la ardhi na malaika alionekana, akavingirisha jiwe hilo, na kulikalia.

Askari walifanya nini walipomwona malaika huyo?

Waliogopa na wakaanguka chini kama watu waliokufa.

41:05

Wale wanawake walipofika kaburini, malaika aliwaambia. "Msiogope. Yesu hayupo hapa. Amefufuka kutoka katika wafu, kama alivyosema kwamba atafufuka! Angalieni kaburini na muone." Wale wanawake wakaangalia mle kaburini na kupaona mahali mwili wa Yesu ulipokuwa umelazwa. Mwili wake haukuwepo pale!

Malaika aliwaambia nini wanawake walipofika kaburini?

Usiogope. Yesu amefufuka kutoka kwa wafu. Angalieni kaburini na muone.

41:06

Malaika akawaambia wale wanawake, "Nendeni na mkawaambie wanafunzi, 'Kwamba Yesu amefufuka kutoka katika wafu na atawatangulia kwenda Galilaya."

Malaika aliwaambia nini wanawake kuwaambia wanafunzi?

Aliwaambia wawaambie wanafunzi kwamba Yesu amefufuka kutoka kwa wafu, na kwamba angekwenda Galilaya akiwatangulia .

41:07

Wanawake walijawa na hofu na furaha kuu. Wakakimbia kwenda kuwaambia wanafunzi habari njema.

41:08

Wale wanawake walipokuwa wanaenda kuwaambia wanafunzi wake habari njema, Yesu aliwatokea wale wanawake, nao wakamuabudu. Yesu akasema, "Msiogope. Nendeni mkawaambie wanafunzi wangu waende Galilaya.Wataniona huko."

Ni nani aliyewatokea wanaweke walipokuwa wakienda kuzungumza na wanafunzi wa Yesu

Yesu aliwatokea.

Wanawake walifanya nini walipomwona Yesu

Wakamwabudu.

42. Yesu Anarudi Mbinguni

42:01

Siku ile Yesu alipofufuka, wanafunzi wake wawili walikuwa wanaenda mji jirani. Wakiendelea kutembea, walizungumza habari zilizotokea kumuhusu Yesu. Walitumaini kuwa alikuwa Masihi, lakini aliuawa. Wanawake waliwaambia yu hai anaishi tena. Nao hawakujua cha kuamini.

Wanafunzi wawili walizungumzia nini wakati walipokuwa wakitembea njiani?

Walikuwa wakizungumza juu ya yale yaliyotokea kwa Yesu.

42:02

Yesu aliwakaribia na akaanza kutembea nao, lakini hawakumtambua. Aliwauliza juu ya mazungumzo yao, nao wakamueleza maajabu yote yaliyo tokea kumuhusu Yesu kwa siku chache zilizopita. Kwani walidhani wanaongea na mgeni asiyejua habari zilizotokea katika Yerusalemu.

Mitume wa Yesu walidhania kuwa ni nani Yesu alipowatokea wakiwa njiani?

Walidhani kuwa alikuwa mgeni asiyejua yaliyotokea Yerusalemu.

42:03

Ndipo Yesu akawaelezea jinsi neno la Mungu linavyo sema kumuhusu Masihi. Aliwakumbusha manabii walivyosema, kwamba Masihi atateswa na kuuawa, na atafufuka tena siku ya tatu. Nao walipofika katika mji waliokuwa wamepanga kufikia hawa wanaume wawili, ilikuwa imekaribia jioni.

Manabii walisema nini kingeweza kutokea kwa Masihi?

Masihi angeweza kuteseka na kuuawa, lakini angefufuka tena siku ya tatu.

42:04

Hawa wanaume wawili walimkaribisha Yesu akae nao, naye akafanya hivyo. Walipokuwa tayari kula chakula cha jioni, Yesu alichukua kipande cha mkate, alimshukuru Mungu kwa mkate huo, akaumea. Ghafla, wakamtambua kuwa ni Yesu. Lakini wakati huo huo, Yesu akatoweka eneo hilo.

Yesu alifanya nini wakati wanafunzi wake wawili walipomtambua?

Alikuwa akivunja mkate na kumshukuru Mungu kwa hilo.

42:05

Hawa wanaume wawili waka ambiana, "Yule alikuwa ni Yesu! Ndiyo maana mioyo yetu ilikuwa inaungua wakati akielezea neno la Mungu kwetu." Punde, walirudi Yerusalemu. Nao walipofika, waliwaambia wanafunzi, "Yesu yu hai! tumemuona."

Wanafunzi wawili walifanya nini baada ya Yesu kuwaacha?

Walirudi Yerusalemu na kuwaambia wanafunzi wengine kwamba Yesu alikuwa hai na kwamba wamemwona.

42:06

Wakati wanafunzi wanaendelea kuongea, Yesu alijitokeza katikati yao kwenye kile chumba na kusema, "Amani iwe kwenu!" Wanafunzi walidhani kuwa ni mzimu, lakini Yesu akawaambia, "Mbona mnaogopa na kuwa na mashaka? Angalieni mikono yangu na miguu. Mizimu haina mwili kama mimi." Kuwahakikishia kuwa Yeye si mzimu, aliwaomba chakula. Walimpa kipande cha samaki kilichopikwa, naye akala.

Je! Yesu aliwaonyeshaje wanafunzi kwamba hakuwa roho?

Alichukua kipande cha samaki kilichopikwa na naye akala.

42:07

Yesu alisema, "Niliwaambia kila kitu kilicho andikwa katika neno la Mungu kunihusu mimi ni lazima kitimie." Ndipo alipofungua akili zao ili waweze kulielewa neno la Mungu. Akasema, "Iliandikwa muda mrefu uliopita yakuwa Masihi atateswa, atakufa na kufufuka kwa wafu siku ya tatu."

Ni nini kiliwawezesha wanafunzi kuelewa neno la Mungu?

Yesu alifungua akili zao.

42:08

"Iliandikwa pia katika maandiko kwamba wanafunzi, wangu watatangaza kwa kila mtu katika makundi, kwamba lazima watubu ili wapate msamaha wa dhambi zao. Nao watafanya hivyo kuanzia Yerusalem, nao wataenda kwa watu wote mahali pote. Ninyi ni mashahidi wa mambo haya."

Ni ujumbe gani ambao wanafunzi wa Yesu walipaswa kutangaza

Wangeweza kutangaza kwamba kila mtu anapaswa kutubu ili apate msamaha wa dhambi zao.

Wapi wanafunzi wa Yesu walipokuwa wanatangaza ujumbe huu?

Wanatangaza kwanza huko Yerusalemu, na kisha kwenda kwa makundi yote ya watu kila mahali

---

42:09

Ndani ya siku arobaini zilizofuata, Yesu aliwatokea wanafunzi wake mara kwa mara. Wakati mwingine aliwatokea watu zaidi ya 500 kwa wakati mmoja! aliwadhibitishia wanafunzi wake kwa njia nyingi kuwa Yeye yu hai, na aliwafundisha kuhusu ufalme wa Mungu.

Yesu aliendelea kuonekana kwa wanafunzi kwa muda gani?

Aliwatokea kwa siku 40.

Ni kundi la ukubwa gani la wanafunzi waliomuona Yesu kwa wakati huo.

Aliwatokea zaidi ya wanafunzi 500 kwa wakati mmoja.

42:10

Yesu akawaambia wanafunzi wake, "Nimepewa mamlaka yote mbinguni na duniani. Kwa hiyo nendeni mkawafanye watu wote kuwa wanafunzi wangu, mkiwabatiza kwa jina la Mungu Baba, Mwana, na Roho Mtakatifu, mkiwafundisha kuyatii yote niliyowaamuru. Kumbukeni kuwa nitakuwa pamoja nanyi siku zote."

Yesu aliwaamuru wanafunzi wake kwenda wa na kufanya nini

Akawaambia, "muwafanye wanafunzi wa makundi yote ya watu kwa kuwabatiza kwa jina la Baba, la Mwana, na Roho Mtakatifu, na kwa kuwafundisha kufuata kila kitu nilichowaamuru."

42:11

Siku arobaini baada ya Yesu kufufuka kwa wafu, aliwaambia wanafunzi wake, "Kaeni Yerusalemu mpaka hapo Baba yangu atakapo wapa nguvu, pale Roho Mtakatifu atakapowajilia ninyi. Kisha Yesu akaenda mbinguni, nayo mawingu yakamfunika akatoweka kwao. Yesu alikaa mkono wa kuume wa Mungu kutawala vitu vyote.

Kwanini Yesu aliwaambia wanafunzi wake wakamsubiri Yerusalemu

Walitakiwa kusubiri mpaka Baba atakapowapatia nguvu wakati Roho mtakatifu atakapo washukia.

Yesu alienda wapi siku arobaini baada ya kufufuka kwake?

Alikwenda mbinguni.

Yesu anafanya nini sasa?

Ameketi mkono wa kuume wa Mungu na anamiliki kila kitu.

43. Kanisa Linaanza

43:01

Baada ya Yesu kurudi mbinguni, wanafunzi wake walibaki Yerusalem kama alivyowaagiza kufanya. Waumini wake walikuwa na utaratibu wa kukusanyika na kuomba pamoja.

Wanafunzi walikuwa wakifanya nini walipokuwa wakisubiri Yerusalemu?

Walikusanyika pamoja kuomba.

43:02

Kila mwaka baada ya siku 50 za Pasaka, Wayahudi walisheherekea siku muhimu ya Pentekosti. Pentekosti ni kipindi ambacho wayahudi walisheherekea mavuno ya ngano, Wayahudi walikwenda Yerusalemu wakitokea ulimwenguni kote kusheherekea kwa pamoja Pentekosti. Mwaka huu kipindi cha Pentekosti kilikuwa baada ya wiki moja Yesu aliporudi mbinguni.

Ni siku gani ambayo Wayahudi huisherehekea Pentekoste?

Wanasherehekea kila mwaka, siku 50 baada ya Pasaka.

Nini kilitokea kwa waumini siku ya Pentekoste baada ya Yesu kufufuka toka kwa wafu?

Kulikuwa na sauti kama upepo mkali na kitu kama miale ya moto ilionekana juu ya vichwa vyao, wakajazwa na Roho Mtakatifu na kuanza kuongea kwa lugha nyingine.

43:03

Wakati waumini wakiwa pamoja, ghafla nyumba ilijawa na sauti kama upepo mkali. Kisha kitu kama mwali wa moto kikaonekana juu ya vichwa vya waumini wote. Wote walijazwa na Roho Mtakatifu na kuanza kunena kwa lugha nyingine.

43:04

Watu wa Yerusalemu waliposikia kelele, kusanyiko la watu walikuja kushuhudia kilichotokea. Watu waliposikia waumini wakitangaza matendo ya ajabu ya kazi za Mungu, walishangaa sana kwa kuwa walisikia maneno hayo kwa lugha zao za asili.

Kwa nini mkutano wa watu walishangaa?

Walisikia wanafunzi wakizungumza kwa lugha mbalimbali za watu waliokuwepo pale mkutanoni.

43:05

Baadhi ya watu wakawashutumu wanafunzi kuwa wamelewa, lakini Petro akasimama akawaambia, nisikilizeni, hawa watu hawajalewa, bali unatimizwa unabii uliotolewa na Yoeli ambao Mungu alisema "Siku za mwisho nitamdhahirisha Roho"

Ni sababu gani ambayo baadhi ya watu walifikiri imesababisha wanafunzi kuzungumza kwa njia hii?

Waliwashitaki wanafunzi kwa kuwa walevi.

Petro alisema ni kitu gani kiliwasababisha kuzungumza lugha hizo?

Petro aliwaambia kuwa Mungu aliwashushia Roho wake.

43:06

"Wanaume wa Israeli Yesu alikuwa mwanadamu alitenda miujiza na maajabu mengi kwa uwezo wa Mungu, nanyi mnajua na kuona lakini mlimsulubisha."

Petro alisema ni watu gani walihusika kumsulubisha Yesu?

Watu wa makutano.

43:07

Ingawa Yesu alikufa, Mungu alimfufua kutoka kwa wafu na hii inatimiza unabii unaosema "Hutamwacha mtakatifu wako kuoza kaburini" Nasi tu mashahidi wa mambo hayo kuwa ukweli kwamba Mungu alimfufua Yesu.

Petro alisema ni kwa namna gani Yesu atakuwa hai tena?

Mungu atamfufua toka kwa wafu.

43:08

"Yesu anatumizwa kwenye mkono wa kuume wa Mungu baba, na Yesu amemtuma Roho Mtakatifu kama alivyoahidi kuwa angefanya. Roho Mtakatifu anasababisha mambo mnayoyaona na kuyasikia.

Ni kitu gani kilisababisha wanafunzi wakazungumza kwa lugha zingine?

Roho Mtakatifu alisababisha wanafunzi wakazungumza kwa lugha zingine.

43:09

"Mlimsulubisha mtu huyu Yesu. Lakini mfahamu kwa uhakika Mungu amesababisha Yesukufanyika kuwa Bwana na Masihi."

Petro alisema ni watu gani walihusika kumsulubisha Yesu?

Watu wa makutano.

Ni vitu gani viwili ambavyo Petro alisema Mungu alimfanya Yesu awe?

Bwana na Masihi.

43:10

Watu waliomsikiliza Petro walivutwa kwa undani na mafundisho aliyosema. Wakamwuliza Petro na wanafunzi. Je mnataka tufanye nini?

Watu waliitikia vipi ujumbe wa Petro?

Walivutiwa sana na kumuuliza, "ndugu zetutufanye nini?"

43:11

Petro akawajibu, "kila mtu anapaswa atubu na kubatizwa kwa Jina la Yesu Kristo na Mungu atawasamehe dhambi zenu. Kisha atawapa kipawa cha Roho Mtakatifu."

Patro aliwaambia watu wafanye nini?

Aliwaambia watubu na kubatizwa kwa jina la Yesu Kristo ili Mungu awasamehe dhambi zao.

43:12

Yapata Watu 3,000 wakaamini alichokisema Petro wakawa wanafunzi wa Yesu. Nao wakabatizwa wakawa washirika wa kanisa la Yerusalemu.

Ni watu wangapi waliamini na kubatizwa siku hiyo?

Takribani watu 3000.

43:13

Wanafunzi waliendelea kusikiliza mafundisho ya mitume, walikaa pamoja na kula pamoja na kuomba pamoja. Walifurahi wakamsifu Mungu kwa pamoja na walishirikishana kila kitu

walichokuwa nacho kwa pamoja. Kila mtu alikuwa na mtizamo mzuri juu yao. kila siku watu wengi waliendelea kuamini.

Wanafunzi walitumia muda wao kufanya nini?

Kusikiliza mafundisho ya manabii, kuwa na muda wa pamoja, kula pamoja, kuomba pamoja, kumsifu Mungu pamoja na kutumia kila kitu kwa pamoja.

44. Petro na Yohana Wamponya Ombaomba

44:01

Siku moja, Petro na Yohana walikuwa wakihudhuria Hekaluni. Na walipokaribia kwenye lango la hekalu, walimwona kiwete aliyeketi langoni na kuomba fedha.

Je! Mtu huyo aliyekuwa mgonjwa alitarajia Petro na Yohana kumpa nini?

Fedha.

44:02

Petro akamtazama yule kiwete na kumwambia, "Sina fedha za kukupa. Japo nitakupa kile nilichonacho. Kwa jina la Yesu Kristo, simama na utembe!"

Petro alimpa nini mtu huyo aliyepooza badala yake?

Petro akamponya kwa jina la Yesu.

44:03

Mara tu, Mungu akamponya yule kiwete akaamka na akaanza kutembea na kurukaruka hapa na pale na kumsifu Mungu. Watu wote waliokuwa kwenye ua wa Hekalu walishikwa na mshangao mkubwa.

44:04

Watu wengi wakakusanyika kwa haraka ili kumwona yule kiwete aliyeponywa. Petro akawaambia, "Kwa nini mnashangazwa na uponyaji ambao mtu huyu ameupata? Uponyaji huu

haujafanyika kwa sababu ya wema na nguvu zetu. Bali ni kwa nguvu na imani itokayo kwa Yesu Kristo."

Petro alisema nini kimesbabisha mtu aliyepooza kuponywa?

Nguvu ya Yesu na imani itokayo kwa Yesu.

44:05

"Ninyi ndio mliomshawishi Mtawala kutoka Rumi kumuua Yesu. Mlimuua mwanzilishi wa uzima, lakini Mungu alimfufua katika wafu. Ingawa hamkujua kile mlichokuwa mkikifanya, Mungu alitumia matendo yenu maovu kwa kutimiza unabii wa kwamba Masihi atateswa na kufa. Kwa hiyo mnapaswa kutubuna kurudi kwa Mungu ili msamehewe dhambi zenu."

Petro alisema nani alimwua Yesu?

Alisema watu katika kundi hilo walimwomba gavana wa Kirumi kumwua Yesu.

Unabii gani ambao watu walitimiza walipomwua Yesu?

Unabii kwamba Masihi angeweza kuteseka na kufa.

Petro aliwaambia nini watu wanapaswa kufanya?

Wanapaswa kutubu na kumgeukia Mungu, ili dhambi zao ziondolewe.

44:06

Viongozi wengi wa Hekalu walisikitishwa sana na yale maneno ya Petro na Yohana. Kwa hiyo wakawakamata na kuwaweka gerezeni. Pamoja na hayo, bado watu wengi walimwamini Yesu kwa ujumbe wa Petro, na idadi ya wanaume waliomwamini Yesu siku hiyo walikuwa 5,000.

Wanaume wangapi waliamwamini Yesu kama matokeo ya ujumbe wa Petro?

Walikuwa 5000.

44:07

Siku iliyofuata, viongozi wa hekalu waliwaleta Petro na Yohana kwa kuhani mkuu na mbele ya viongozi wa kidini na kuwauliza, "Ni kwa nguzu gani mlimponya huyu kiwete?"

44:08

Petro akawajibu, " Mtu huyu asimamaye mbele yenu, aliponywa kwa nguzu za Yesu. Ambaye nyinyi mlimsulubisha, lakini Mungu alimfufua katika wafu. Hamkumkubali, ila hakuna njia jingine duniani inayoweza kuokoa isipokuwa kwa nguvu za Yesu Kristo!"

Ni njia gani ya pekee ya kuokolewa?

Njia pekee ya kuokolewa ni kupitia nguvu za Yesu.

44:09

Wale viongozi wa dini walipowatazama na kuwasikiliza Petro na Yohana na ujasiri wa hotuba yao, na kuowaona kuwa walikuwa watu wa kawaida na wasio na elimu, walishitushwa. Walikumbuka kuwa walikuwa pamoja na Yesu Kristo. Baada ya kuwatisha waliwaruhusu waende zao.

Kwa nini viongozi wa Kiyahudi walishangaa kwa uhubiri wa Petro na Yohana?

Petro na Yohana walikuwa watu wa kawaida, wasio na elimu.

Viongozi wa Kiyahudi hatimaye waliamua kuwafanya nini Petro na Yohana?

Waliwatishia na kuwaruhusu waondoke.

45. Stephano na Filipo

45:01

Mmoja wa viongozi wa Kanisa la kwanza aliyeitwa Stephano. Alikuwa na tabia nzuri, mwenye kujawa na Roho Mtakatifu na hekima. Stephano alifanya miujiza mingi na kutumia ushawishi mkubwa illi watu wapate kumwamini Yesu.

Stefano alikuwa mtu wa aina gani?

Alikuwa na sifa nzuri na alikuwa amejaa Roho Mtakatifu na hekima.

45:02

Siku moja wakati Stephano anafundisha habari za Yesu, baadhi ya Wayahudi wasiomwamini Yesu walianza kubishana na Stephano. Walikasirika sana na kusema uongo kinyume cha Stephano kwa viongozi wa kidini. Wakasema, "Tumemsikia akisema vibaya juu ya Musa na Mungu!" Hivyo viongozi wa kidini walimkamata Stephano na kumpeleka kwa Kuhani Mkuu na viongozi wengine wa kiyahudi mahali ambapo mashahidi wengine zaidi walishuhudia uongo juu ya Stephano.

Je ni uongo gani ambao baadhi ya Wayahudi waliuleta dhidi ya Stefano?

Walisema Stefano alikuwa amesema mabaya juu ya Musa na Mungu.

45:03

Kuhani Mkuu akamwuliza Stephano, "Maneno hayo ni ya kweli?" Stephano aliwajibu kwa kuwakumbusha mambo mengi makuu ambayo Mungu ameyafanya kutoka Ibrahimu hata wakati wa Yesu, jinsi ambavyo watu wa Mungu waliendelea kutomtii Mungu. Ndipo aliposema, "Enyi watu wagumu na waasi kila mara mnamkataa Roho Mtakatifu, kama wazazi wenu walivyomkataa Mungu na kuwaua manabii wake. Na nyinyi mmefanya jambo baya zaidi kuliko wao! Mmemwua Masihi."

Stefano alisema nini watu walifanya jambo hilo lilikuwa baya kuliko baba zao?

Walimwua Masihi.

45:04

Viongozi wa kidini ya kiyahudi waliposikia hayo, walikasirika, wakaziba masikio yao na kupaza sauti kubwa. Walimburuta Stephano kwa nguvu na kumpeleka nje ya mji na kumponda kwa mawe ili kumwua.

Viongozi wa kidini waliitikiaje mashtaka ya Stefano

Wakamburuta Stephano nje ya mji na kumponda kwa mawe ili kumwua.

45:05

Stephano alipokaribia kufa, alilia kwa sauti, "Ee Yesu, pokea roho yangu." Ndipo alipopiga magoti na kusema tena, "Bwana, usiwahesabie dhambi hii." Baadaye akafa.

Stefano alisema Jambo gani la mwisho kabla ya kufa?

"Bwana, usiwahesabu dhambi hii dhidi yao."

45:06

Kijana mmoja aitwaye Sauli alikubaliana na watu waliomwua Stephano na akalinda nguo zao walipokuwa wanamponda mawe. Tangu siku hiyo, watu wa Yerusalemu wakaanza kuwatesa wafuasi wa Yesu, hivyo waamini wakakimbia kwenda sehemu zingine. Licha ya hayo, walihubiri habari za Yesu popote walipoenda.

Ni nani aliyelinda nguo za watu waliomwua Stefano?

Sauli

Waumini walifanya nini wakati mateso yalipoanza Yerusalemu?

Walikimbilia mahali pengine na kuhubiri kuhusu Yesu popote walipoenda.

45:07

Mwanafunzi wa Yesu jina lake Filipo, alikuwa mmoja wa waumini waliokimbia kutoka Yerusalemu wakati wa mateso. Alienda Samaria alipohubiri habari za Yesu na watu wengi wakaokolewa. Ndipo siku moja malaika kutoka kwa Bwana akamwambia Filipo kwenda katika njia fulani jangwani. Alipokuwa akitembea barabarani, Filipo alimuona afisa mashuhuri kutoka nchi ya Ethiopia akiwa amepanda gari lake. Roho Mtakatifi alimwambia aende kukutana na kuzungumza na mtu huyo.

Filipo alikutana na nani katika barabara ya jangwani?

Afisa muhimu kutoka Ethiopia.

45:08

Filipo alipolikaribia gari, alimsikia mu-Ethiopia akisoma kile ambacho nabii Isaya aliandika. Huyu mtu alisoma, "Walimwongoza kama mwanakondoo na kumwua, kama mwanakondoo, alikaa kimya bila kusema neno. Walimtendea vibaya na hata hawakumheshimu. Walitoa uhai wake na kumwua."

Afisa wa Ethiopia alifanya nini kama Filipo alivyokaribia?

Alikuwa akisoma kile nabii Isaya aliandika.

45:09

Filipo alimwuliza huyo mtu wa Ethiopia, "Unaelewa kile unachokisoma?" Yule mtu akajibu, "Hapana. Siwezi kuelewa isipokuwa awepo mtu wa kunielezea. Tafadhali njoo ukae pamoja nami. Isaya aliandika kuhusu yeye au juu ya mtu mwingine?"

Je, afisa huyo alielewa unabii ambao alikuwa akiusoma?

Hapana, alihitaji mtu kumfafanua.

45:10

Filipo alimuelezea Muethiopia kuwa Isaya aliiandika juu ya Yesu. Vile vile Filipo alitumia maandiko mengine kumuelezea habari njema za Yesu.

Filipo anasema unabii gani wa mwana-kondoo aliyejulikana?

Ilimuelezea Yesu.

45:11

Filipo na yule mtu wa Ethiopia walipokuwa wanasafiri, walifika kwenye maji. Muethiopia akasema, "Tazama! Kuna maji hapa! Je naweza kubatizwa?" Akamwambia dereva wake kusimamisha gari.

Baada ya Filipo kuelezea unabii na kisha Muethiopia aliona maji fulani, aliuliza nini?

Muethiopia aliuliza kama angeweza kubatizwa.

45:12

Kwa hiyo walienda kwenye maji, na Filipo akambatiza yule mtu wa Ethiopia. Baada ya kutoka majini, ghafla Roho Mtakatifu alimwondoa Filipo na kumpeleka mahali pengine kuendelea kuwaambia watu habari za Yesu.

Nini kilichomtokea Filipo baada ya kumbatiza afisa wa Kiethiopia?

Roho Mtakatifu alimwondoa Filipo mbali na pale.

45:13

Yule mtu wa Ethiopia aliendelea na safari yake kwenda nyumbani akimfurahia za Mungu kuwa amemjua Kristo.

Afisa wa Ethiopia alifanya nini baada ya Filipo kuondoa?

Aliendelea kusafiri kuelekea nyumbani kwake, na furaha kwamba alimjua Yesu.

46. Paulo Anakuwa Mkristo

46:01

Kijana Sauli ndiye alitunza nguo za wanaume waliomuua Stefano. Yeye hakuwa mfuasi wa Yesu. Kazi yake ilikuwa kuwatesa wakristo. Alizungukia kila kaya mjini Yerusalemu akiwakamata watu wa jinsia zote waliomwamini Yesu na kuwaweka gerezani. Mkuu wa makuhani alimpa kibali kwenda Dameski kuwakamata wafuasi wa Yesu na kuwaleta Yerusalemu.

Kwa nini Sauli alikwenda Damaska?

Kuwakamata Wakristo na kuwaleta Yerusalemu

46:02

Sauli alipokuwa akienda Damesiki, nuru kuu kutoka mbinguni ilimwangaza pande zote na akaanguka chini. Sauli alisikia mtu akisema, "Sauli! Sauli! Kwa nini unaniudhi?" Sauli alimuuliza "Wewe ni nani Bwana?" Jibu la Yesu lilikuwa, "Mimi ni Yesu unayeniudhi."

Je, Yesu alimuuliza swali gani Sauli akiwa njiani kuelekea Damaska?

"Kwa nini unaniudhi?"

46:03

Sauli alipoamuka, hakuweza kuona. Waliokuwa pamoja naye ilibidi wampeleke Dameski. Alikaa siku tatu bila kula wala kunywa.

Nini kilichotokea Sauli alipofufuka baada ya kuona mwanga mkali?

Paulo hakuweza kuona. Marafiki zake wakampeleka Damaska na hakuweza kula wala kunywa kwa siku tatu.

46:04

Huko Dameski alikuwapo mwanafunzi wa Yesu aliyetitwa Anania. Mungu alimwagiza, "Nenda katika nyumba ambamo anaishi Sauli. Weka mikono juu yake ili apate kuona tena." Bali Anania akajibu, "Bwana nimesikia jinsi mtu huyu anavyowaudhi wafuasi wa wako. "Mungu akamwambia, Nenda! Nimemchagua alitangaze Jina langu kwa Wayahudi na kwa watu kutoka Mataifa mengine. Naye atateseka sana kwa ajili ya jina langu."

Kwa nini Anania alikuwa na hofu ya kuzungumza na Sauli?

Alikuwa amesikia kwamba Sauli alikuwa anawatesa waumini.

Mungu alisema ni kusudi la yeye kumchagua Sauli?

Sauli alitangaza jina la Mungu kwa Wayahudi na watu kutoka makundi mengine ya watu.

46:05

Ndipo Anania alikaenda kwa Sauli, akamwekea mikono, akasema, "Yesu uliyekutana naye njiani wakati unakuja hapa, amenituma kwako ili upate kuona tena na ujazwe na Roho Mtakatifu". Mara akaweza kuona tena. Kisha Anania akambatiza, akala chakula na nguvu zake zikamrudia.

Anania alimsaidiaje Sauli kuona tena?

Aliweka mikono juu yake.

Anania alifanya nini kwa Sauli baada ya kuona tena?

Anania alimbatiza Sauli.

46:06

Mara hiyo, Sauli alianza kuhubiri Wayahudi katika Dameski akisema, "Yesu ni Mwana wa Mungu". Wayahudi walishangaa kuona mtu aliyekuwa akijitahidi kuwaangamiza wakristo amegeuka kuwa mfuasi wa Yesu! Sauli alibainisha kuwa Yesu ndiye Masihi.

Sauli alianza kuhubiri ujumbe gani kwa Wayahudi?

"Yesu ni Mwana wa Mungu!"

46:07

Siku nyingi baadaye, Wayahudi walipanga kumuua Sauli. Waliwatuma watu kumfuatilia katika malango ya miji kwa lengo la kumwangamiza. Lakini Sauli aligundua mpango huo, na rafiki zake walimsaidia kutoroka. Usiku mmoja aliteremshwa akiwa ndani ya kikapu ukutani, akishatoroka kutoka Dameski aliendelea tu kuhubiri habari za Yesu.

Wayahudi waliitikiaje ushuhuda wa Sauli?

Walifanya mpango wa kumwua Sauli.

Sauli alitoroka kutoka Damaska?

Marafiki zake walimtupa juu ya ukuta wa jiji katika kikapu.

46:08

Sauli alitembelea Yerusalemu, lakini wanafunzi wa Yesu walimhofu. Kisha muumuni aliyetitwa Barinaba alimpeleka kwa mitume kuwaeleza jinsi alivyo hubiri kwa ujasiri habari njema huko Dameski. Taarifa hiyo ilisababisha mitume wamkubali Sauli.

Ni nani aliyemsaidia Sauli kukubaliwa na wanafunzi huko Yerusalemu?

Barnaba akampeleka Sauli kwa mitume na kuwaambia jinsi Sauli alivyohubiri kwa ujasiri huko Damaska.

46:09

Baadhi ya waumini waliokimbia mateso huko Yerusalemu na kwenda mbali huko Antiokia, walizidi kuhubiri kuhusu Yesu. Wenyeji wengi wa Antiokia hawakuwa Wayahudi, hicho ndicho kipindi ambacho watu wa mataifa kwa mara ya kwanza waliipokea imani. Barinaba na Sauli

walikwenda huko kuwafundisha hao waumini wachanga zaidi kuhusu Yesu na kulikomaza kanisa. Kwa mara ya kwanza wafuasi wa Yesu waliitwa Wakristo hapo Antiokia.

Nini ilikuwa tofauti kuhusu watu ambao walikuwa waumini huko Antiokia?

Hawakuwa Wayahudi.

Jina lipi lilianza kutumiwa kwa waumini huko Antiokia?

Wakristo.

46:10

Hapo Antiokia, siku moja wakristo walipo kuwa katika maombi ya kufunga, Roho Mtakatifu aliwaambia nitengeeni Sauli na Barinaba wafanye kazi niliyo waitia. Hivyo kanisa liliwaombea na kuwawekea mikono, kisha wakawatuma waende maeneo mengine mengi kuhubiri habari njema za Yesu. Barinaba na Sauli walifundisha makundi ya watu wa matifa mbalimbali, watu wengi wakamwamini Yesu.

Kanisa lililokuwa huko Antiokia lilifanya nini wakati Roho Mtakatifu aliwaambia kuwatenga Barnaba na Sauli?

Walikuwa wakiomba na kufunga.

Nini kusudi la kanisa la Antiokia lilimtumia Sauli na Barnaba?

Waliwapeleka ili kuhubiri habari njema juu ya Yesu katika maeneo mengine mengi.

47. Paulo na Sila wakiwa Filipi

47:01

Sauli alianza kujiita Paulo, kwa jina lake la Kirumi, alipofanya safari katika ufalme wote wa madola ya Kirumi. Paulo na mtu wake wa Karibu aitwaye Sila walienda kuhubiri habari njema kuhusu Yesu katika mji wa Filipi. Walienda nje ya mji, kando ya mto mahali ambapo watu walikutana kusali. Walipokuwa hapo walionana na mwanamke mfanya biashara aliyeitwa Lidia. Alimpenda na alimcha Mungu.

Jina la Kirumi ambalo Sauli alianza kutumia?

Paulo.

Paulo alikwenda wapi huko Filipi kutangaza habari njema juu ya Yesu?

Wakaenda mahali karibu na mto nje ya mji ambapo watu walikusanyika ili kuomba.

47:02

Mungu alimwongoza Lidia kuupokea ujumbe wa Yesu, yeye, wakiwemo watu wa nyumbani mwake, wote walibatizwa. Paulo na Sila walikaa kwake na watu wake, aliwakaribisha nyumbani.

Nini kilichowezeke kwa Lidia kumwamini Yesu?

Mungu alifanya iwezekanavyo kwa Lidia kuelewa ujumbe kuhusu Yesu.

Paulo na Sila walifanyia nini Lidia baada ya kuamini?

Walimbatiza Lydia na familia yake.

47:03

Kulikuwa na mahali ambapo watu walikuwa wakikutana na kusali. Hapo ndipo mahali Paulo na Sila mara nyingi walikutana na watu. Walipokuwa akienda mahali pale kila siku, mwanamke mmoja mwenye umri mdogo kabisa, akiwa mtumwa, na mwenye pepo, aliwafuata. Alikuwa

akiwatabiria watu kwa kuongozwa na pepo, kutokana na uwezo kama huo aliwafaidisha waliomtumikisha, kwa kuwapatia fedha nyingi kwa kazi yake ya utambuzi.

47:04

Msichana mtumwa alikuwa akipaza sauti kila alipowaona wakitembea, na kusema, "Watu hawa ni watumishi wa Mungu aliye hai." Wanawaelezeeni njia ya kupata wokovu! Alifanya hivyo bila ya kuchoka kiasi cha kumkera Paulo.

Je! Msichana mtumwa aliyekuwa na pepo aliendelea kusema nini alipomwona Paulo na Sila?

Watu hawa ni watumishi wa Mungu aliye hai." Wanawaelezeeni njia ya kupata wokovu!"

Jinsi gani Paulo alijibu ushuhuda wa pepo?

Paulo alikasirika na akamwamuru pepo kumuachia msichana mtumwa.

47:05

Hatimaye siku moja msichana mtumwa alipoanza kupaza sauti, Paulo aligeuka kwake na kumkemea pepo aliyekuwa ndani yake, akisema, "kwa jina la Yesu toka," palepale pepo alimwacha.

Jinsi gani Paulo alijibu ushuhuda wa pepo?

Paulo alikasirika na akamwamuru pepo kumuachia msichana mtumwa.

47:06

Watumikishaji wa msichana walipotambua kuwa bila ya pepo mtumwa wao alikuwa hawezi kuwatabiria watu, walikasirika. Kwa kuwa hangewaingizia kipato cha fedha tena, kwa kulipwa wao ili afanye utabiri kwa watu.

Kwa nini wamiliki wa msichana mtumwa walikasirika kuwa pepo alikuwa amekwenda?

Waligundua kwamba watu hawakuweza tena kulipa pesa ili afanye utabiri kwa watu.

47:07

Kwa sababu hiyo Paulo na Sila walipelekwa kwenye vyombo vya dola vya serikali ya Kirumi na Watumikishaji wa msichana mtumwa, watu hawa waliwapiga na kuwatia gerezani.

47:08

Paulo na Sila waliwekwa katika chumba cha ndani kabisa sehemu mojawapo ya gereza, kwa usalama wasitoroke na hata kufungwa miguu yao. Usiku wa manane walikuwa wakiimba nyimbo za kumsifu Mungu.

Paulo na Sila walifanya nini usiku wa manane wakiwa gerezani?

Waliimba nyimbo za kumsifu kwa Mungu.

47:09

Kushtukia, kulitokea tetemeko kubwa lililosababisha milango ya gereza na pingu za minyororo ya wafungwa kufunguka na kuanguka kutoka mikononi.

Nini kilichotokea wakati Paulo na Sila walipoimba?

Kulikuwa na tetemeko kubwa lililosababisha milango ya gereza, na pingu za minyororo ya wafungwa kufunguka na kuanguka kutoka mikononi.

47:10

Askari mlinzi wa wa wafungwa aliamuka, alijawa na hofu kubwa sana baada ya kuona milango ya gereza iko wazi, akifikiri kuwa, wafungwa wote watakuwa wametoroka, alikusudia kujiangamiza. (Alijua serikali ya Kirumi ingemhukumu kifo endapo aliwaachia wafungwa kutoroka). Lakini Paulo alipaza sauti kumkataza "Acha kujiangamiza, sisi sote hatujatoroka.

Mbona mlinzi wa jela aliogopa?

Alifikiri wafungwa wote walitoroka, na kwamba mamlaka ya Kirumi wangewaua

---

47:11

Mlinzi wa wafungwa alienda kwa Paulo na Sila akitetemeka na kuwauliza, "Nifanye nini nipate kusalimika?" Paulo alimjibu, "mwamini Yesu, Bwana, wewe na watu wa nyumbani mwako mtapata wokovu. Hivyo mlinzi wa wafungwa aliwakaribisha Paulo na Sila nyumbani kwake na kuwaosha majeraha yao. Kila mtu katika nyumba yake alipata kuhubiriwa na Paulo habari njema za Yesu.

Je! Swali gani mlinzi wa gereza alimuuliza Paulo?

"Nifanye nini ili kuokolewa?"

Paulo alisema nini mlinzi wa jela alipaswa kufanya ili apate kuokolewa?

Alibidi amwamini Yesu, Mwalimu.

47:12

Mlinzi wa wafungwa na kila mtu katika nyumba yake walimwamini Yesu na kubatizwa. Mlinzi wa wafungwa aliwahudumia chakula Paulo na Sila na walifurahi pamoja.

47:13

Siku iliyofuata, Paulo na Sila waliachiliwa huru kutoka gerezani na waliambiwa kuondoka Filipi na viongozi wa mji. Paulo na Sila walipata nafasi kumtembelea Lidia na wapendwa wengine na ndipo walipoondoka katika mji. Injili ya Yesu iliendelea kuenea na Kanisa liliendelea kukua.

47:14

Miji mingi ilifikiwa na Paulo pamoja na viongozi wengine wakristo waliosafiri kwenda katika miji hiyo wakihubiri na kufundisha habari njema za Yesu. Zaidi ya hapo waliandika barua nyingi za kuwatia moyo wakristo makanisani. Baadhi ya barua hizi ni sehemu ya vitabu vya Biblia.

Nini kilichotokea kwa baadhi ya barua Paulo na viongozi wengine wa Kikristo waliwaandikia waumini katika makanisa?

Baadhi ya barua hizi zilikuwa sehemu ya vitabu vya Biblia.

48. Yesu ndiye Masihi aliyeahidiwa:

48:01

Mwenyezi Mungu alipoumba ulimwengu, vitu vyote vilikuwa sawa pasipo dosari yoyote. Hapakuwa na dhambi, wala magonjwa, wala kifo duniani. Adam na Mkewe, Eva, walipendana sana na walimpenda Mungu pia. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu alivyokusudia ulimwengu uwe.

Dunia ilikuwaje wakati Mungu alipoiumba kwanza?

Ilikuwa kamili, bila dhambi, ugonjwa, au kifo.

48:02

Katika bustani ya Edeni, Shetani alijitokeza kama nyoka. Akazungumza na Eva kwa lengo la kumdanganya. Kwa njia hiyo, Adam na Eva wakawa wamemtenda Mungu dhambi, na leo watu wote duniani tunaweza kuugua na kufa kama matokeo ya dhambi.

Kwa nini watu duniani wanaugua na kila mtu hufa?

Kwa sababu Adamu na Hawa walifanya dhambi dhidi ya Mungu.

48:03

Jambo jingine la hatari zaidi likajitokeza kama matokeo ya dhambi ya Adam na Eva. Uhusiano wao na Mungu ukaharibika na toka wakati huo, kila mwanadamu anazaliwa akiwa na asili ya dhambi, akiwa hana mahusiano mazuri na Mwenyezi Mungu. Hata hivyo, Mwenyezi Mungu akawa na mpango wa kurejesha uhusiano ulioharibiwa na dhambi baina ya mwanadamu na Mungu.

Ni hali gani ya kila mtu aliyezaliwa?

Wana asili ya dhambi na ni adui wa Mungu.

48:04

kupitia mpango huo, Mwenyezi Mungu aliahidi kuwa mmoja wa wazaliwa katika uzao wa Eva atakiponda kichwa cha shetani, na shetani atakigonga kisigino chake. Maneno haya yana maana kwamba, shetani atamuua Masihi, lakini Mwenyezi Mungu atamfufua tena, na kisha huyo Masihi atazishinda nguvu za shetani milele. Baada ya miaka mingi kupita, Mwenyezi Mungu akaudhihirishia ulimwengu kuwa Yesu ndiye Masihi.

Ina maanisha nini kusema kwamba Shetani "ataumiza kisigino" cha uzao wa Eva

Shetani atamwua Masihi, lakini Mungu angemfufua ili kuishi tena.

48:05

Katika siku zile Mwenyezi Mungu alipoungamiza ulimwengu kwa mafuriko, aliandaa chombo cha kuwaokoa na gharika hilo watu wote waliokuwa wanamwamini. Kwa sababu ya dhambi, ni kwa namna iyo hiyo, watu wote duniani wanastahili kuangamizwa. Lakini ashukuriwe Muwenyezi Mungu aliyemtoa Yesu kumuokoa kila mtu anayemwamini.

Je, Yesu ni kama mashua gani Mungu aliyotoa wakati alipoiharibu dunia kwa mafuriko?

Mungu alimtoa Yesu kama njia ya kuokoa watu wanaomwamini.

48:06

Katika kipindi cha mamia ya miaka, makuhani wakadumu katika kutoa sadaka za kuteketezwa, wakidhihirisha aina ya adhabu iliyowapasa kupewa kwa ajili ya dhambi zao. Hata hivyo, sadaka hizo hazikuweza kabisa kuwaondolea dhambi zao. Hivyo, Yesu ndiye kuhani mkuu asiyelingana na makuhani wengine. Yeye alijitua nafsi yake mwenyewe ili awe sadaka ya pekee ya kuteketezwa kwa ajili ya kuziondoa dhambi za watu wote duniani. Yesu ndiye kuhani mkuu wa kweli maana alibeba adhabu ya dhambi iliyotendwa na watu wote.

Yesu ana tofauti gani na makuhani waliokuja kabla yake?

Alijitoa mwenyewe kama dhabihu pekee ambayo inaweza kuondoa dhambi ya watu wote.

48:07

Ndipo Mwenyezi Mungu akazungumza na Ibrahimu akamwambia, "Kupitia wewe Ibrahimu, watu wa kila kabila duniani wamebarikiwa." Naye Yesu alitokana na uzao wa Ibrahimu, na watu wa kila namna wanabarikiwa kupitia Ibrahimu. Hivyo, kila anayemwamini Yesu ameokolewa kutoka katika dhambi, na anafanyika kuwa uzao wa Ibrahimu kwa jinsi ya kiroho.

Je ahadi ya Mungu kwa Ibrahimu imetimizwa kupitia Yesu?

Kila mtu, kutoka kundi lolote la watu, kila anayemwamini Yesu ameokolewa kutoka dhambi na anafanyika kuwa uzao wa Ibrahimu kwa jinsi ya kiroho.

48:08

Mwenyezi Mungu alipomwagiza Ibrahimu kumtoa mwanae, Isaka, kama sadaka ya kuteketezwa na akatii, Bwana Mungu akampatia Ibrahimu mwana kondoo achinjwe na kutolewa sadaka badala ya mwanae, Isaka. Hii inatufundisha kuwa sisi sote tunastahili kufa kwa ajili ya dhambi zetu. Lakini Mwenyezi Mungu amemtoa Yesu, mwanakondoo wa Mungu ili atolewe kama sadaka na kisha kufa badala yetu.

Je, Yesu ni kama mwana-kondoo alitolewa dhabihu badala ya Isaka?

Yesu ni Mwana-Kondoo wa Mungu, ambaye alitolewa sadaka badala yetu.

48:09

Hata Mwenyezi Mungu alipoamuru mapigo saba katika nchi ya Misri, aliagiza kila familia ya kiisraeli kuchinja mwana kondoo asiye na kasoro na kisha kunyunyiza damu ya kondoo juu na chini ya miimo ya milango yao. Na ndipo Mwenyezi Mungu alipoiona damu katika miimo ya milango yao, aliziruka nyumba zile na hakuwauwa watoto wao wa kiume wa kwanza. Tendo hilo linajulikana kama pasaka.

48:10

Yesu hakuwa na kosa wala dhambi yoyote na aliuawa katika kipindi cha maazimisho ya pasaka. Hakika Yesu ndiye mwanakondoo wetu wa pasaka. kwa yeyote anaemwamini Yesu, damu yake Yesu hulipia dhambi za mtu huyo na adhabu ya Mungu humruka mtu huyo.

Je! Yesu ni kama kondoo wa Pasaka?

Yesu alikuwa mkamilifu na hana dhambi, na damu yake (kifo chake) husababisha adhabu ya Mungu kupitisha mtu yeyote anayemwamini.

48:11

Ni kweli kuwa Mwenyezi Mungu alifanya agano na watu wake, taifa la Israel. Bali sasa Mwenyezi Mungu anafanya agano lililo wazi kwa kila mtu. Kwa sababu ya agano hili jipya, watu wote wa kila mahali, wanaweza kuwa sehemu ya watu wa Mungu kwa kumwamini Yesu Kristo.

Nani anaweza kuwa sehemu ya watu wa Mungu?

Mtu yeyote kutoka kwa kundi lolote la watu anaweza kuwa sehemu ya watu wa Mungu kupitia Agano Jipya kwa kumwamini Yesu.

48:12

Japokuwa Musa pia alikuwa ni nabii mkubwa aliyetangaza neno la Mungu, Yesu ndiye nabii mkuu zaidi ya manabii wote. Kila jambo alilolifanya na kulisema Yesu lilikuwa ni tendo na neno la Mungu kwakuwa yeye ni Mungu. Ndio maana wakati mwingine Yesu anaitwa neno la Mungu.

Ni kwa njia gani Yesu ni nabii mkuu kuliko wote?

Yeye ni Mungu, hivyo Kila jambo alilolifanya na kulisema lilikuwa ni tendo na neno la Mungu.

48:13

Mungu alimuahidi mfalme Daudi kuwa mmoja ya wazaliwa wake atawatawala watu wa Mungu milele. Kwakuwa Yesu ni mwana wa Mungu na Masihi , yeye ndiye yule mzaliwa wa uzao wa Daudi atakayetawala milele.

Ni jinsi gani Yesu kutimiza ahadi ya Mungu kwa Mfalme Daudi?

Kwa sababu yeye ni mwana wa Mungu, yeye ni uzao wa Daudi ambaye anaweza kutawala milele.

48:14

Daudi alikuwa mfalme wa Israeli, lakini Yesu ni mfalme wa ulimwengu wote. Atarudi tena kuutawala ufalme wake kwa haki na amani milele.

Ni kwa njia gani Yesu ni mfalme mkuu zaidi kuliko Daudi?

Yesu ni mfalme wa ulimwengu wote.

49. Agano Jipya la Mungu

49:01

Malaika akamwambia bikira alieitwa Mariamu kuwa atazaa mtoto atakaekua mwana wa Mungu. Sasa wakati alipoendelea kuwa bikira, Roho Mtakatifu akamfunika na akapata ujauzito. Nae akazaa mtoto mwanamume na kumwita jina lake Yesu. Kwa hiyo Yesu ni Mungu na binadamu.

Ni jinsi gani Yesu ni Mungu na mwanadamu?

Kwa sababu alizaliwa na mwanamke bikira, na pia alikuwa Mwana wa Mungu.

49:02

Yesu alifanya miujiza mingi kuthibitisha yeye ni Mungu. Alitembea katika maji, alizuia mawimbi, aliponya watu wengi, akatoa mapepo, akafufua wafu kua hai na akabadilisha vipande vya mikate mitano na samaki wawili kuwa chakula cha kutosha kwa watu 5000.

Yesu alionyeshaje kwamba yeye alikuwa Mungu?

Alifanya miujiza mingi.

49:03

Pia Yesu alikua mwalimu mkuu, alizungumza kwa mamlaka kwa sababu alikuwa mwana wa Mungu. Alifundisha watu kua inahitajika kupenda watu wengine kama unavyojipenda mwenyewe.

Tunapaswaje kupenda watu wengine?

Kama unavyojipenda mwenyewe.

49:04

Pia alifundisha uhitaji wa kumpenda Mungu kuliko vitu vyote, pamoja na mali zako.

Nani tunapaswa kumpenda zaidi kuliko kitu kingine chochote?

Mungu

49:05

Yesu alisema ufalme wa Mungu ni wa thamani kuliko kitu chochote duniani. Kitu cha msingi ni kila mtu kuwemo kwenye Ufalme wa Mungu. Kuingia kwenye Ufalme wa Mungu, ni lazima uweze kuokolewa kutoka kwenye dhambi zako.

Nini jambo muhimu zaidi kwa mtu yeyote?

Kuingia kwenye ufalme wa Mungu.

49:06

Yesu alifundisha kua baadhi ya watu watampokea na kuokolewa, lakini wengine hawataokolewa. Akasema baadhi ya watu ni kama udongo mzuri. Wamepokea habari njema ya Yesu na wameokolewa. Lakini watu wengine ni udongo mgumu wa njiani, ambapo mbegu ya neno la Mungu haiwezi kuingia na kutengeneza mavuno yoyote. Watu hawa wamekataa ujumbe kumuhusu Yesu na hawataingia katika ufalme wake.

Nini kitatokea kwa watu ambao wanakataa ujumbe kuhusu Yesu?

Hawawezi kuingia katika ufalme wake.

49:07

Yesu alifundisha kuwa Mungu anawapenda wenye dhambi sana. Anataka kuwasamehe wenye dhambi na kuwafanya kuwa watoto wake.

Mungu anataka kufanya nini kwa wenye dhambi?

Anataka kuwasamehe na kuwafanya watoto wake.

49:08

Yesu alituambia kuwa Mungu anachukia dhambi. Wakati Adamu na Hawa walivyofanya dhambi, iliharibu uzao wao wote. Na matokeo yake kila mtu duniani ana dhambi na ametenganishwa na Mungu. Na hata sasa, kila mtu amekua adui wa Mungu.

Mungu huchukia nini?

Dhambi.

49:09

Lakini Mungu alimpenda kila mtu sana katika ulimwengu hata akamtoa mwanae wa pekee ili kila mtu amwaminiye Yesu hatahukumiwa kwa dhambi zake, lakini ataishi na Mungu milele.

49:10

Kwa sababu ya dhambi yako, una hatia na unastahili kufa. Mungu anapaswa kuwa na hasira nawe, lakini alimwaga hasira yake kwa Yesu badala yetu. Wakati Yesu alipokufa msalabani, alipokea hukumu yako.

Tunastahilije kutoka kwa Mungu kwa sababu ya dhambi zetu?

Tunastahili kufa.

Ni kitu gani ambacho Yesu alipokea ambacho hakusitahili alipokufa pale msalabani?

Alipokea adhabu yangu.

49:11

Yesu hakuwai kufanya dhambi, lakini alikubali kuadhibiwa na kufa akiwa sadaka kamilifu kuondoa dhambi zako na dhambi za kila mtu katika ulimwengu. Kwa sababu Yesu alijitoa dhabihu mwenyewe. Mungu anaweza kusamehe dhambi yoyote, hata dhambi zenye kutisha.

Kwa nini sadaka ya Yesu imeweza kufuta dhambi za kila mtu duniani?

Kwa sababu Yesu hakufanya dhambi.

49:12

Matendo mema hayawezi kukuokoa. Hivyo hakuna chochote unachoweza kufanya kwa ajili ya mahusiano yako na Mungu. Yesu pekee awezae kuosha dhambi zako. Unapaswa kumuamini Yesu kuwa ni mwana wa Mungu, alikufa msalabani badala yako, na Mungu alimfufua tena na kumpa uhai.

49:13

Mungu atamuokoa kila mtu amwaminiye Yesu na kumpokea kama Bwana wake. Lakini hatamuokoa mtu yeyote asiyemuamini yeye. Haijalishi wewe ni tajiri au maskini, mwanaume au mwanamke, mzee au kijana au mahali unapoishi. Mungu anakupenda wewe na anataka umuamini Yesu ili aweze kuwa na mahusiano ya karibu na wewe.

Nani ataokolewa?

Yeyote atakayemwamini Yesu na kumpokea kama Bwana wake.

49:14

Yesu anakualika umuamini yeye na uweze kubatizwa. Je unaamini Yesu ni Masiya, mwana wa pekee wa Mungu? Je unaamini wewe ni mwenye dhambi na unastahili Mungu akuhukumu? Je unaamini Yesu alikufa msalabani kuondoa mbali dhambi zako?

49:15

Ikiwa unaamini katika Yesu na nini amefanya kwa ajili yako, wewe ni mkristo! Mungu amekutoa kwenye ufalme wa giza wa Shetani na amekuweka kwenye ufalme wa nuru wa Mungu. Mungu amechukua ukale wako, amechukua njia zako za kufanya dhambi na amekupa upya, njia ya ufanyaji haki kwa mambo.

49:16

Ikiwa ni mkristo, Mungu ameshakusamehe dhambi zako kwa sababu ya kile alichofanya Yesu kwa ajili yako. Sasa, angalia Mungu anakuona kuwa rafiki wa karibu badala ya adui.

Je Wakristo bado ni adui wa Mungu?

Hapana, sasa ni marafiki wa karibu wa Mungu.

49:17

Ikiwa ni rafiki wa Mungu na mtumishi wa Yesu, Bwana, unatakiwa kutii kile Yesu alichokufundisha wewe. Hata kama, umkristo, unaweza jaribiwa kutenda dhambi. Lakini Mungu ni mwaminifu na anasema ikiwa utakiri dhambi zako, atakusamehe. Atakupa nguvu ya kupambana dhidi ya dhambi.

Je bado Wakristo wanajaribiwa kutenda dhambi?

Ndio.

Wakristo wanapaswa kufanya nini wanapotenda dhambi?

Wanapaswa kukiri dhambi zao kwa Mungu.

Mungu ameahidi kufanya nini tutakapokiri dhambi zetu?

Ameahidi kutusamehe na kutupa nguvu za kupambana dhidi ya dhambi.

49:18

Mungu anasema uombe, usome neno lake, umuabudu yeye na wakristo wengine, na kuwaambia wengine nini amefanya ndani yako. Mambo yote haya yanatusaidia kuwa na uwezo mpana wa ushirikiano na Mungu.

Ni mambo gani ambayo Mungu amewaambia Wakristo wayafanye?

Tunapaswa kuomba, kusoma neno lake, kumuabudu na kuwaambia wengine mambo ambayo ametutendea.

50. Yesu Anarudi

50:01

Kwa zaidi ya miaka 2,000, zaidi na zaidi watu ulimwenguni kote wamekuwa wakisikia habari njema kuhusu Yesu Masihi. Kanisa limekuwa likikua. Yesu aliahidi angerudi mwisho wa dunia. Ingawa bado hajarudi, ataitimiza ahadi yake.

Katika miaka 2000 iliyopita, ni nini kilichotokea kwa idadi ya watu wanaomwamini Yesu?

Idadi imeongezeka.

50:02

Wakati tunamsubiri Yesu kurudi, Mungu anataka tuishi maisha ya utakatifu na ya kumweshimu. Tena anataka tuwaambie wengine habari za ufalme wake. Wakati Yesu alipokuwa akiishi duniani alisema, "Wanafunzi wangu watahubiri habari njema ya ufalme wa Mungu kwa watu wote ulimwenguni na ndipo mwisho utawadia."

Mungu anataka tuishije tunaposubiri kurudi kwa Yesu?

Anataka tuishi maisha matakatifu na ya kumpendeza yeye.

Yesu alisema nini kitatokea kabla ya mwisho wa dunia kuja?

Wanafunzi wake watahubiri habari njema za ufalme wa Mungu kwa watu mahali pote ulimwenguni.

50:03

Makundi ya watu wengi bado hawajasikia habari za Yesu. Kabla hajarudi mbinguni, Yesu aliwaambia wakristo kuitangaza habari njema kwa watu ambao kamwe hawajasikia. Alisema, "Enendeni na kufanya wanafunzi kwa watu wa makundi yote!" na "Mashamba yamekomaa kwa mavuno!"

50:04

Pia Yesu alisema, "Mtumwa si mkuu juu ya bwana wake. Kama ilivyo mamlaka ya dunia hii inavyonichukia mimi, watawatesa na kuwaua kwa sababu yangu. Ingawaje katika dunia hii mtateswa, iweni na ujasiri kwa sababu nimemshinda Shetani, ambaye anatawala dunia hii. Ikiwa mtabaki waaminifu kwangu hadi mwisho, kisha Mungu atawaokoa!"

Je! Dunia inayomchukia Yesu utawafanyia nini wanafunzi wake?

Dunia itasababisha mateso kwa wanafunzi wake.

Mungu ameahidi nini kwa watakaokuwa waaminifu mpaka mwisho?

Ameahidi kuwaokoa.

50:05

Yesu aliwaambia wanafunzi wake simlizi juu ya namna itakavyotokea kwa watu wakati dunia itakapokwisha. Alisema, "Mtu alipanda mbegu njema katika shamba lake. Wakati alipokuwa amelala, adui yake alikuja na kupanda mbegu za magugu sambamba na ngano na kisha akaenda zake."

Katika simulizi ya Yesu kuhusu mwisho wa dunia, ni kwa namna gani magugu yatakuwa kati ya ngano?

Adui atayapanda.

50:06

"Wakati mimea ilipoota, watumishi wa bwana walisema, 'Bwana, ulipanda mbegu njema katika shamba lile, Je, kwanini kuna magugu ndani yake?' Bwana akajibu, 'Lazima adui ameyapanda.'"

Katika simulizi ya Yesu kuhusu mwisho wa dunia, ni kwa namna gani magugu yatakuwa kati ya ngano?

Adui atayapanda.

50:07

"Watumishi wakamjibu bwana wao, 'Je, tunaweza kuyang'oa magugu?' Bwana akasema, 'Hapana. Mkifanya hivyo, mtang'oa na ngano pamoja. Subirini hadi mavuno kisha mkusanye magugu katika matita na kuyateketeza kwa moto, bali muilete ngano gharani mwangu.'"

Kwa nini watumishi hawakuondoa magugu?

Hawakutaka kuharibu ngano.

50:08

Wanafunzi hawakufahamu maana ya simulizi, hivyo walimwomba Yesu awafafanulie. Yesu alisema, "Mtu aliyepanda mbegu njema anawakilisha Masihi. Na shamba linawakilisha ulimwengu. Mbegu njema inawakilisha watu wa ufalme wa Mungu."

Mbegu nzuri inawakilisha nini?

Mbegu nzuri inawakilisha watu wa ufalme wa Mungu.

50:09

"Magugu yanawakilisha watu wa milki ya mwovu. Adui aliyepanda magugu anawakilisha Ibilisi. Mavuno yanawakilisha mwisho wa dunia, na wavunaji wanawakilisha Malaika wa Mungu."

Mavuno yanawakilisha nini?

Mavuno yanawakilisha mwisho wa dunia, wakati malaika wa Mungu atawakusanya watu ambao ni wa Ibilisi.

50:10

Wakati wa mwisho wa dunia, malaika watawakusanya pamoja watu wote walio wa milki ya Ibilisi na kuwatupa katika moto, mahali watakapolia na kusaga meno katika mateso ya kutisha. Kisha wenye haki watang'aa kama jua katika ufalme wa Mungu Baba yao."

Mavuno yanawakilisha nini?

Mavuno yanawakilisha mwisho wa dunia, wakati malaika wa Mungu atawakusanya watu ambao ni wa Ibilisi.

Nini kitatokea kwa watu ambao ni wa Ibilisi mwisho wa Dunia?

Watatupwa katika moto mkali, ambapo watateseka sana

50:11

Pia Yesu aliwaambia kwamba angerudi duniani kabla ya mwisho wa dunia. Atarudi kwa namna ile ile alivyoondoka, kwa hali hiyo, atakuwa na mwili na atakuja na mawingu katika anga. Wakati Yesu akirudi, kila mkristo aliye kufa atafufuka kutoka wafu na kukutana naye mawinguni.

Yesu atarudi duniani kwa namna gani?

Atarudi kwa namna ile ile alivyoondoka, atakuwa na mwili na juu ya mawingu ya anga.

50:12

Kisha wakristo watakaosalia hai watanyakuliwa juu katika mawingu na kuungana pamoja na wakristo waliofufuka kutoka wafu. Wote watakuwa pamoja na Yesu huko. Baada ya hapo, Yesu atakaa na watu wake katika amani timilifu na umoja wa milele.

Nini kitatokea kwa Wakristo wote wakati Yesu atakaporudi?

Wale walio hai watanyakuliwa ili kumuona na wale waliokufa watafufuliwa na kumuona akiwa mawinguni.

50:13

Yesu aliahidi kuwapa taji kwa kila mtu amwaminiye yeye. Watakaa na kutawala pamoja na Mungu katika amani timilifu ya milele.

50:14

Lakini Mungu atamhukumu kila mmoja ambaye hakumwamini Yesu. Atawatupa wote jehanamu, mahali watakapolia na kusaga meno katika mateso ya milele. Moto usioweza kuzimika utaendelea kuwaunguza, na funza hawatakoma kuwatafuna.

50:15

Wakati Yesu akirudi, atamwangamiza kabisa Shetani na ufalme wake. Atamtupa Shetani Jehanamu ambapo atachomwa milele, pamoja na kila mmoja aliyechagua kumfuata yeye badala ya kumtii Mungu.

Yesu atafanya nini Shetani atakaporudi?

Yesu atamtupa Shetani Jehanamu ambapo atachomwa milele

50:16

Kwa sababu Adamu na Eva walimwasi Mungu na kuleta dhambi humu ulimwenguni, Mungu aliilaani na kukusudia kuiangamiza. Lakini kuna siku Mungu ataumba mbingu mpya na nchi mpya itakayokuwa kamilifu.

50:17

Yesu na watu wake wataishi katika nchi mpya, na atatawala milele juu ya kila kitu kilichopo. Atafuta kila chozi na hapatakuwa tena na mateso, huzuni, kilio, uovu, maumivu, au kifo. Yesu atatawala katika ufalme wake kwa haki na amani, na atakuwa na watu wake milele.

Maisha yatakuwa kama nini katika mbingu mpya na dunia mpya?

esu atatawala milele kwa amani na haki, na hakutakuwa na mateso tena.

Washiriki

OBS translation Questions Washiriki

Mr. James Semnkai
Romantts

Open Bible Stories Washiriki

Ev. Cloud Roman
Ev. James A. Makula
Ev. Lazaro Chalomhjola
Ev. Mathew Kazimoto
GS. Andrew Gewe
Karen Riecks
Miss Joyce Masasi
Mr. Alex Nyuri
Mr. Ezekiel Daudi
Mr. James Semnkai
Mr. Moses Marugu
Pst. Isack A. Gomugo
Pst. John Kerim
Pst. Jordan
Pst. Mathias William
Rev. Catherin D. Matia
Rev. Charles Mabisa
Rev. Donald Dutuyi
Rev. Dr. David Magoke
Rev. Elias Ndema
Rev. Elisande Mhanga
Rev. Erasmus Malelo
Rev. Gungutu Elias
Rev. John Ndaluka
Rev. Lameck Tobotobo
Rev. Moses Eliakim Ndege
Rev. Philipo Kanwele
Rev. Yekonia M. Koko
Rev. Yohana Batano
Rev. Yohana S Dutuyi